

**Udlændinge- og
Integrationsministeriet**

Styrelsen for International
Rekruttering og Integration

Videnskortlægning om æresrelaterede konflikter

Kolofon

Udgivelse: Styrelsen for International Rekruttering og Integration

Udgivelsesår: 2019

Materialet er samlet og redigeret af Styrelsen for International Rekruttering og Integration

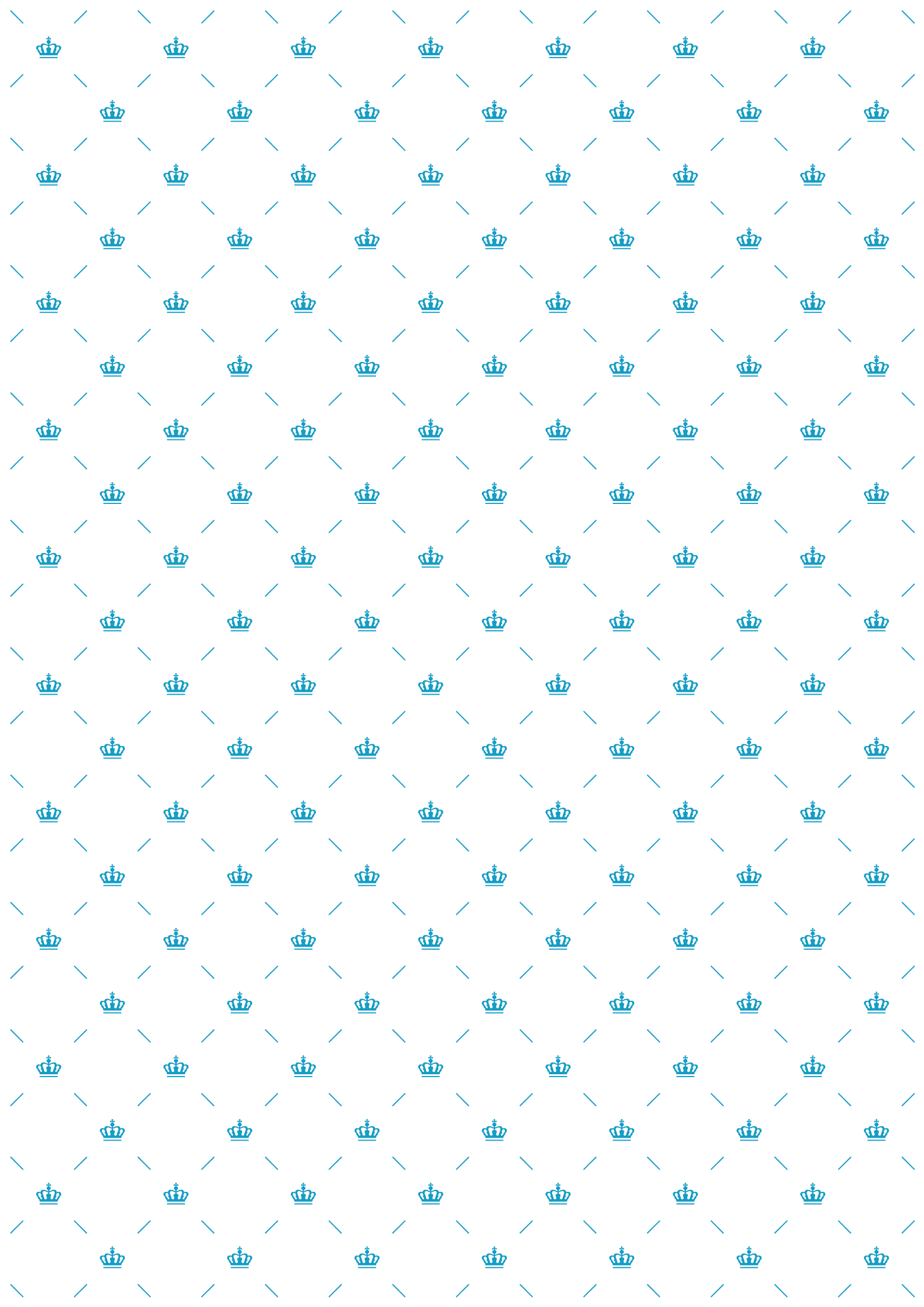
Layout/design: mouret.dk

ISBN elektronisk: 978-87-93445-37-6

ISBN tryk: 978-87-93445-36-9

Der kan frit citeres fra publikationen med angivelse af kilde.

Indhold

Forord	06
Resumé	08
1. Indledning	10
1.1 Baggrund og formål	10
1.2 Omfang	10
1.2.1 Omfang internationalt	10
1.2.2 Omfang i Danmark	11
1.3 Centrale begreber hos de danske myndigheder	15
1.3.1 Kritik af de danske myndigheders begrebsbrug	16
1.4 Metodiske overvejelser	17
1.4.1 Litteraturafgrænsning	18
1.4.2 Videnshuller	19
2. Forskningens perspektiver på æresrelaterede konflikter	20
2.1 Forskellige perspektiver	20
2.1.1 Kulturalistisk perspektiv	21
2.1.2 Multikulturalistisk perspektiv	23
2.1.3 Universalistisk perspektiv	24
2.1.4 Intersektionelt perspektiv	24
2.1.5 Opsummering: Perspektiverne er ikke gensidigt udelukkende	25
2.2 Begrebsliggørelser	25
2.2.1 Vold i nære relationer og vold mod kvinder	25
2.2.2 Særlige karakteristika ved æresrelateret vold	26
2.2.3 Coercive control	27
2.3 Konklusion	27
2.4 Videnshuller	28
3. Hvad karakteriserer æresrelaterede konflikter?	29
3.1 Æresrelaterede konflikter opstår i krydsfeltet mellem et kollektivistisk livssyn og patriarkalske æresnormer	30
3.1.1 Patriarkalske æresnormer	30
3.1.2 Kollektivistisk livssyn	31
3.1.3 Intersektionen mellem et kollektivistisk livssyn og patriarkalske æresnormer	31
3.2 Adfærdsregler	32
3.2.1 Kyskhed	32
3.2.2 Obligatorisk heteroseksualitet	33
3.2.3 Autonomi	34

3.3	Hvornår opstår konflikten?	35
3.4	Strategier	36
3.4.1	Kollektivets strategier	36
3.4.2	Den udsattes strategier	41
3.5	Konsekvens	42
3.6	Konklusion	43
3.7	Videnshuller	44
4.	Viden om målgruppen	45
4.1	Ofre i æresrelaterede konflikter	45
4.1.1	Målgruppekarakteristik – 4 typiske sager	45
4.1.2	Særligt om mandlige ofre	47
4.1.3	Mænd som ofre og udøvere på samme tid	47
4.1.4	Opsummering: Både mænd og kvinder kan være ofre for æresrelaterede konflikter	48
4.2	Udøvere	48
4.2.1	Transnational voldsudøvelse	48
4.2.2	Kollektive voldsudøvere	49
4.2.3	Graden af vold og kontrol afhænger typisk af familiens netværk	49
4.2.4	Mandlige udøvere	49
4.2.5	Kvindelige udøvere	49
4.3	Konklusion	51
4.4	Videnshuller	52
Efterskrift	53	
	Hvordan skal det videre arbejde foregå – og hvem gør hvad?	53
	Den danske forebyggelsesforståelse	53
	Hvordan kan videnskortlægningen om æresrelaterede konflikter være med til at styrke håndteringen af konkrete sager?	57
	Videnskortlægningen kan guide en sammenhængende helhedsorienteret indsats	57
	Udredning af æresrelaterede konflikter i praksis	58
	Hvilke støttende værktøjer kan anvendes i æresrelaterede sager?	60
	På vej mod en fælles praksis	62
Litteratur	64	
Appendix: Opgørelse over anvendt litteraturs vidensgrundlag samt metode	70	

Forord

En videnspakke om æresrelaterede konflikter

Styrelsen for International Rekruttering og Integration har som led i styrelsens overordnede vidensstrategi udarbejdet en såkaldt videnspakke. Med afsæt i styrelsens vidensstrategis kvalitetssikringsprincipper formidler videnspakken Aktuelt Bedste Viden (ABV) om æresrelaterede konflikter. Videnspakken om æresrelaterede konflikter består af fire formidlingsmæssige produkter, der tilsammen understøtter, at kommuner og andre aktører kan styrke deres viden om æresrelaterede konflikter og overføre denne til praksis.

Videnspakken om æresrelaterede konflikter omfatter:

1. En videnskortlægning, der belyser eksisterende forskning om fænomenet.
2. Seks one pagers med faktaoverblik. Disse gengiver i en kort og overskuelig form seks centrale temaer affødt af videnskortlægningen:
  - Omfanget af æresrelaterede konflikter i Danmark
  - Definitioner af æresrelaterede konflikter¹
  - Æresrelaterede konflikters karakteristika
  - Offer og udøver i æresrelaterede konflikter
  - Risiko- og sårbarhedsfaktorer
  - Centrale aktører i forebyggelsesarbejdet
3. En podcast i to dele, der beskriver og perspektiverer æresrelaterede konflikter, dels gennem en personlig fortælling og dels fra et psykologisk og fagligt perspektiv.
4. En animeret film, der overordnet beskriver, hvad æresrelaterede konflikter er.

Systematisk indblik i eksisterende forskningsviden

Denne videnskortlægning har til hensigt at give et systematisk indblik i eksisterende forskningsviden om æresrelaterede konflikter til brug for faglige retningsgivere i kommuner og/eller civilsamfund. Det kan for eksempel være udviklingskonsulenten, konsulenten eller projektlederen, der påtager sig ansvar for at sikre den faglige retning og udvikling i det daglige arbejde på tværs af enheder, medarbejdere og/eller

frivillige. Kortlægningen sikrer, at den faglige retningsgiver er udstyret med den nødvendige viden, der kan være med til at understøtte de eksisterende rammer og retninger for praksis. Kortlægningen er opbygget på overskuelig måde, der let kan videreformidles til praksis, og som samtidig giver mulighed for at dykke dybere ned i forskningen på området.

Videnskortlægningens overførbarhed

Æresrelaterede konflikter kan finde sted på tværs af kulturer, etniske og religiøse grupper. Denne videnskortlægning er imidlertid udarbejdet i regi af Udlændinge- og Integrationsministeriet, og den er dermed primært rettet til fagprofessionelle, der arbejder i krydsfeltet mellem social- eller beskæftigelsesområdet og integrationsområdet. Kortlægningen har således et særligt fokus på at styrke den integrationsfaglige praksis i mødet med borgere udsat for æresrelaterede konflikter.

Derfor vil videnskortlægningen ikke behandle litteratur fra det bredere voldsområde, men kun den litteratur, der snævert beskæftiger sig med problematikker direkte knyttet til æresrelaterede konflikter. De risiko- og beskyttelsesfaktorer, der er relevante at se på i forbindelse med voldsformer behandlet i det bredere voldsområde, kan også gøre sig gældende i forbindelse med æresrelateret vold og kontrol. Derfor vil kortlægningens efterskrift, der søger at knytte videnskortlægningens indsigter til det praktiske arbejde med konflikterne, trække på indsigter fra det bredere voldsområde.

Den fagprofessionelles møde med æresrelaterede konflikter kan forekomme på tværs af institutioner og forvaltninger. Æresrelaterede konflikter kan være så komplekse af karakter, at det kan være vanskeligt for fagprofessionelle at genkende, udrede, forholde sig til og håndtere dem ud fra de gængse socialfaglige metoder. En udfordring i denne sammenhæng er, at de tilgængelige metoder ikke altid er egnede til anvendelse i sager, der udspringer af kollektivistisk orienterede miljøer, og hvor kulturelle normer og værdier kan være udslagsgivende. Andre gange kan kommunikation på tværs af kulturer og

¹ Forskningen anvender andre begreber end 'æresrelaterede konflikter', som bruges af de danske myndigheder. Dette beskrives både i one pagen "Definitioner af æresrelaterede konflikter" og i kapitel 1 i videnskortlægningen.

manglende kendskab til emnet medføre, at borgeren står uden hjælp, fortabes i systemet eller i værste fald udsættes for vold og kontrol.

I mødet med borgere involveret i æresrelaterede konflikter skal den fagprofessionelle både anvende sine gængse socialfaglige kompetencer og samtidig aktivere og anvende sin viden om de særlige dynamikker, der kan være på spil i æresrelaterede konflikter. Det er denne viden, som nærværende videnskortlægning søger at formidle. Kortlægningen søger således at understøtte, at praksis på tværs af institutioner og forvaltninger kan bygge videre på det allerede velfungerende socialfaglige fundament og tilføje et integrationsfagligt perspektiv med konkret viden om æresrelaterede konflikter. Det sker ved at give et overblik over eksisterende viden og diskussioner i forskningen på området og gøre denne viden praktisk anvendeligt for arbejdet i kommunalt- og civilsamfundsregi. Videnskortlægningen repræsenterer således ikke et forskningsstandpunkt, men er et produkt af et syntetiserende arbejde med den indsamlede litteratur. På den måde klædes den fagprofessionelle på med den nødvendige viden til at håndtere mødet med æresrelaterede konflikter i krydsfeltet mellem en social- og en integrationsfaglighed.

Forskningen har indtil nu primært haft fokus på at beskrive og forstå fænomenet, og der findes derfor endnu ikke forskning, hvor metoder til arbejdet med æresrelaterede konflikter er systematisk afprøvede og målt for at påvise deres effekt for borgeren. Det er derfor ikke muligt at præsentere konkrete metoder til håndtering af disse sager i denne kortlægning. I stedet skal denne kortlægning ses som et instrument, der giver den nødvendige viden om denne særlige type sager, der kan supplere den socialfaglige tilgang, der allerede er veludviklet på tværs af fagområderne i Danmark. I efterskriftet til denne kortlægning bygges bro mellem kortlægningens forskningsindsigter og praksis ved at præsentere den danske forebyggelsesforståelse. Samtidig tilbyder efterskriftet inspiration og en ramme til at omsætte viden fra kortlægningen til at arbejde helhedsorienteret med sager om æresrelaterede konflikter.

Resumé

Denne kortlægning anvender paraplybegrebet æresrelaterede konflikter. Dette er et forebyggelsesrettet begreb i tråd med handlingsplanen på området. Heri indgår også begrebet negativ social kontrol. Dette forstås i kortlægningen som en strategi, kollektivet anvender for at sikre, at individet indordner sig under kollektivets normer og adfærdsregler. I international forskning anvendes begrebet æresrelateret vold dog ofte, og dette begreb bruges i kortlægningen, når denne forskning belyses.

Omfanget af æresrelateret vold både internationalt og i Danmark kan være svært at opgøre. Statistik fra Rigspolitiet, en række hjælpeinstanser og rådgivningstilbud samt spørgeskemaundersøgelser med målgruppen viser dog, at der er tale om et væsentligt problem, som har fået øget opmærksomhed i de senere år.

Forskningen har forskellige perspektiver på forståelsen af æresrelateret vold

Forskningen rummer forskellige perspektiver på og definitioner af æresrelateret vold. Set i forhold til forebyggelsesarbejdet har de forskellige perspektiver forskellige implikationer for den fagprofessionelles arbejde med borgere, der er berørt af eller udsat for æresrelaterede konflikter. Mens et kulturalistisk og multikulturalistisk perspektiv begge inddrager kultur i forståelsen af æresrelateret vold, betoner det universalistiske perspektiv i stedet de karakteristika ved volden, der går på tværs af etniske skillelinjer, eksempelvis mænds kønsmagt. Det intersektionelle perspektiv forstår individets udsathed som et produkt af dets position i sammenvævningen af en lang række undertrykkende strukturer, såsom køn, kultur og etnicitet. Perspektivet kan derfor være anvendeligt for at få en holistisk forståelse af borgerens situation. Når det kommer til definitionen af fænomenet, mener nogle forskere, at volden skal ses som en underkategori af forskningsfelterne 'vold i nære relationer' eller 'vold mod kvinder'. Andre mener, at man bør se volden som en særskilt kategori. De betoner derfor en række særlige karakteristika, de finder knytter sig til æresrelateret vold.

Æresrelaterede konflikter opstår i krydsfeltet mellem et kollektivistisk livssyn og patriarkalske æresnormer

Ud fra forskningen kan man overordnet se æresrelaterede konflikter som opstående i krydsfeltet mellem et kollektivistisk livssyn og håndhævelsen af patriarkalske æresnormer. I familier med et kollektivistisk livssyn forventes individet at indordne sig under kollektivet. Patriarkalske æresnormer kredser om mænds kønsmagt og ældres generationsmagt. Individet i disse familier kan så opleve, at familien håndhæver en række adfærdsregler, der begrænser dets mulighed for selvbestemmelse over eksempelvis seksuel adfærd, pardonelse, kønsudtryk, uddannelse eller påklædning. Familien og netværket kan anvende en lang række strategier for enten at forebygge eller straffe overtrædelser af disse normer, såsom negativ social kontrol, fysisk og psykisk vold eller tvangsægteskab. I disse konflikter kan det, på baggrund af forskningen, udledes, at den udsatte overordnet vælger at reagere ved at identificere sig med familiens adfærdsregler, leve et dobbeltliv eller gå i åben konflikt med familien for at gøre op med volden og kontrollen. Lige meget hvilken strategi den udsatte vælger, viser forskningen, at æresrelaterede konflikter fører til mistrivsel. Videnskortlægningen peger på, at æresrelaterede konflikter kan have alvorlige konsekvenser, såsom lavt selvværd, følelser af desperation og hjælpeløshed, depression, angst, selvskaide, flugt hjemmefra, selvmordstanker eller selvmord. Disse konsekvenser er de samme som optræder blandt ofre for vold i nære relationer, hvor æren ikke er en faktor. Dermed adskiller ofre for æresrelaterede konflikter sig ikke fra øvrige ofre for vold og kontrol for så vidt angår de psykiske skader, de oplever i forlængelse med volden og kontrollen.

Væsentlige nuancer i ofre og udøvere i æresrelaterede konflikter

Der er i forskningen sket en udvikling, hvor forskelligheden i både ofre og udøvere i højere grad fremhæves. Det handler særligt om at betone, at mænd også kan være ofre for æresrelateret vold, og at kvinderne også kan være udøvere. Samlet kan det derfor konkluderes, at både mænd og kvinder

er ofre og udøvere i det patriarkalske system, og at det som fagperson kræver en håndholdt og grundig analyse af den enkelte familie og dets netværk for at forstå, hvem der kontrollerer og kontrolleres i æresrelaterede konflikter.

Videnshuller

Videnskortlægningen udpeger en række videnshuller, som med fordel kan belyses i fremtidig forskning. Det drejer sig i særdeleshed om udviklingen af systematisk afprøvede metoder til forebyggelsen og håndteringen af æresrelaterede konflikter, for eksempel i form af metoder til familiebehandling eller holdningsbearbejdende indsatser. Kortlægningen peger også på behovet for et fælles sprog omkring arbejdet med æresrelaterede konflikter samt behovet for videre forskning, når det kommer til at forstå konflikternes særlige karakteristika.

1. Indledning

1.1 Baggrund og formål

Æresrelaterede konflikter er en problemstilling, der i de senere år har fået stigende opmærksomhed, særligt i Europa. Konflikterne, herunder kontrollen, kommer til udtryk på mange og alsidige måder, for eksempel gennem tvangsægteskaber, genopdragelsesrejser, begrænsninger af individets frihed og i nogle tilfælde vold og sågar drab. Denne vold og kontrol finder ofte sted i miljøer og familier, hvor patriarkalske normer dominerer og er bestemmende for praksisser omkring seksualitet og køn. Disse familier præges også ofte af kollektivistiske livssyn, der har betydning for individets mulighed for selvbestemmelse, når det kommer til for eksempel valg af partner, uddannelse eller fritidsaktiviteter. I en europæisk sammenhæng, hvor de fælles normer og lovgivning er bygget op omkring individets (friheds-)rettigheder, forstås denne type konflikter som begrænsende for de udsatte individers muligheder for at være en del af samfundet på lige fod med deres medborgere.

Som beskrevet i forordet søger denne videnskortlægning at understøtte praksis i at arbejde vidensbaseret i sager om æresrelaterede konflikter. Følgende centrale temaer er væsentlige for fagprofessionelles arbejde med æresrelaterede konflikter. Videnskortlægningen tager derfor afsæt i følgende tre overordnede spørgsmål:

- Hvilke perspektiver på og definitioner af æresrelaterede konflikter findes i forskningslitteraturen? (kapitel 2)
- Hvad karakteriserer æresrelaterede konflikter? (kapitel 3)
- Hvad vides om målgruppens karakteristika? (kapitel 4)

Forud for disse spørgsmål redegøres i dette kapitel for aktuel viden om æresrelaterede konflikters omfang internationalt og i Danmark. Dernæst gennemgås de danske myndigheders problemforståelse og begrebsbrug. Det er denne begrebsbrug, som i udgangspunktet anvendes i kortlægningen. Slutteligt redegøres for metoden bag søgning og udvælgelse af publikationer, der har ligget til grund for udarbejdelsen af videnskortlægningen.

1.2 Omfang

1.2.1 Omfang internationalt

Det er svært at opgøre omfanget af æresrelaterede konflikter² på verdensplan, herunder særligt at sammenligne omfanget på tværs af landegrænser. Det skyldes både, at volden og kontrollen ikke altid anmeldes til myndighederne, men også at der ofte er tale om særdeles komplekse sager, som gør, at henvendelser og anmeldelser til myndighederne ikke altid opgøres i de rette kategorier (Khan, Saleem, og Lowe 2018:12). For eksempel kategoriseres sager, myndighederne typisk anser som værende en del af æresrelateret vold, ikke altid særskilt, men under større kriminalitetskategorier. En rapport, der undersøger det britiske politis respons på æresrelateret vold, påpeger eksempelvis, at kvindelig kønslemlæstelse (FGM) kategoriseres som "assault with injury", og at det derfor ikke er muligt at opgøre æresrelateret vold samlet eller effektivt (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary 2015a:33).

² I den internationale forskningslitteratur tales der ikke om æresrelaterede konflikter, men derimod om vold. Derfor anvendes denne betegnelse i resten af afsnittet om internationalt omfang.

Anvendt grå litteratur: The Depths of Dishonour: Hidden Voices and Shameful Crimes. An Inspection of the Police Response to Honour-Based Violence, Forced Marriage and Female Genital Mutilation

Forfatter: Et offentligt undersøgelsesteam, der har anvendt viden fra forskningsrapporter rekvireret i regi af projektet samt fra en ekspertgruppe bestående af relevante offentlige instanser og NGO'ere.

Rekvireret af: Her Majesty's Inspectorate of Constabulary.

Metodisk tilgang:

- Litteraturreview
- Sagsgennemgange
- Interviews med i alt 50 ofre for æresrelaterede forbrydelser

Udsigelsesgrad: Giver en høj grad af indsigt i det britiske politis indsats i forhold til sager om æresrelateret vold.

Herefter: Den britiske undersøgelse af politiets indsats.

Den internationale litteratur fremhæver ofte, at FN estimerer, at der begås 5.000 æresdrab om året på verdensplan (Aujla og Gill 2014:153; Cooney 2014b:88; Grzyb 2016:1039; Hayes, Freilich, og Chermak 2016:304; Khan m.fl. 2018:11). Dette tal er dog med al sandsynlighed meget større (Gill 2009; Nicole L Asquith 2015:77). I Tyskland har juristerne Dietrich Oberwittler og Julia Kasselt opgjort antallet af æresdrab i perioden fra 1996 til 2005 til at være 76 (Oberwittler og Kasselt 2011). Opgørelsen er lavet på baggrund af politiets sagslister og mediearkiver, og forfatterne bemærker, at sådanne opgørelser

kan være svære at lave, fordi det er uklart, hvordan man præcist kan skelne mellem æresdrab og drab, der bør kategoriseres som partnervold.

Når der bliver gjort forsøg på sådanne opgørelser, handler disse oftest om antallet af æresdrab og ikke om det bredere antal af ofre for æresrelateret vold og kontrol, som selvsagt er langt svære at opgøre. I den britiske undersøgelse af politiets indsats estimeres det, at der i 2014/2015 var 251 retsforfølgelser for æresrelaterede forbrydelser samt 46 retsforfølgelser for tvangsægteskaber (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary 2015a:34). Det reelle antal sager om æresrelateret vold i Storbritannien er dog meget større, hvis man medtager både det store antal forbrydelser, der aldrig anmeldes, og de sager, der når politiet, men som ikke munder ud i en retsforfølgelse.

1.2.2 Omfang i Danmark

Rigspolitiet har siden 2006 registreret anmeldelser om æresrelaterede sager fra landets politikredse med henblik på kontinuerligt at have et overblik over området og dets udvikling. Det skal bemærkes, at de anførte tal opgøres manuelt og vurderes med hensyn til sagens indhold på baggrund af indberetninger fra politikredsene, hvilket betyder, at de anførte tal er omtrentlige. Det skal endvidere bemærkes, at tallene til og med 2016 blev opgjort på baggrund af indberetninger fra politikredsene og siden 2017 via søgning på en søgenøgle vedrørende æresrelaterede konflikter og forbrydelser, hvorfor der generelt skal tages forbehold for eventuelle yderligere sager.

Tabel 1: Æresrelaterede sager fra landets politikredse i perioden 2006 – 2018

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Antal æresrelaterede sager	109	137	160	167	142	155	123	110	120	140	156	201	193
Herunder antal voldssager	31	40	55	79	71	46	44	27	14	14	35	11	49
Herunder antal æresdrab	2	0	2	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0

Kilde: Rigspolitiet

Opgørelserne viser et antal af sager pr. år på mellem 109 (2006) og op til 201 (2017). Der er altså sket en overordnet stigning i antallet af anmeldelser over perioden. Tallene viser dog også, at antallet af anmeldelser, særligt af voldssager, er meget fluktuerende i samme periode. Det er samtidig kun et mindretal af sager, der kommer til politiets kendskab, da mange ikke ønsker at anmelde eller inddrage politiet. Der findes imidlertid anden statistik, der kan hjælpe med at kaste lys over en del af de sager, der ikke når politiet.

Henvendelser hos rådgivning, krisecentre og sikre bosteder

Her er tale om statistik, der opgør antallet af henvendelser til forskellige hjælpeinstanser. Disse tal indikerer, at omfanget af æresrelaterede konflikter er noget større, end hvad Rigspolitiets tal viser. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at disse henvendelser kun kommer fra de, der har overskuddet og ressourcerne til at kontakte hjælpeinstanserne, for eksempel i forhold til at kunne dansk eller have kendskab til systemet. Heller ikke her er der altså tale om en komplet kortlægning af omfanget.

RED - Center mod Æresrelaterede Konflikter består af RED Rådgivning og RED Safehouse. RED rådgivning er en hotline, som både unge, voksne, forældre, pårørende og fagfolk kan henvende sig til. Hotlinen har i de senere år oplevet en stigning i antallet af henvendelser. RED Safehouse har også gennem årene set en stigning i antallet af henvendelser. Denne forøgelse kan ses som udtryk for, at der i de senere år er kommet et større kendskab til disse hjælpeinstanser blandt praktikerne og de udsatte selv.

Tabel 2: Henvendelser til RED Rådgivning, 2016-2019

	2016	2017	2018	2019 – medio september
Antal henvendelser	1307	1258	1375	1133

Kilde: Red - Center mod Æresrelaterede Konflikter

Tabel 3: Henvendelser til RED Safehouse, 2016-2019

	2016	2017	2018	2019 – medio september
Antal henvendelser	363	307	400	209

Kilde: Red - Center mod Æresrelaterede Konflikter

Derudover er det også tydeligt, at arbejdet med æresrelaterede konflikter fylder i kommunerne. De kommunale sikkerhedskonsulenter³, der rådgiver fagprofessionelle i sager om æresrelaterede konflikter, har således mellem april 2018 og august 2019 modtaget 333 henvendelser om både akutte og mindre akutte sager. Flere kommuner har desuden fokus på tilrettelæggelsen af den forebyggende indsats mod æresrelaterede konflikter. Styrelsen for International Rekruttering og Integration har således ydet rådgivning til en tredjedel af de danske kommuner i perioden 1. august 2017 – 1. august 2019, og 47 danske kommuner er i dag en del af styrelsens netværk om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol.

Dertil kommer, at de danske kvindekrisecentre oplever, at gruppen af voldsramte etniske minoritetskvinder, herunder kvinder, som har været udsat for æresrelateret vold, fylder mere og mere på centrene (Rambøll 2015). En analyse fra Danmarks Statistik viser, at ca. 41 % af kvinderne på de danske krisecentre i 2017 havde et andet oprindelsesland end Danmark (Danmarks Statistik 2018). Tallene indikerer ikke, hvor mange af disse kvinder har været udsat for æresrelaterede konflikter, men peger blot på, at etniske minoritetskvinder er en særligt udsat gruppe. Der er derfor behov for, at fremtidig forskning undersøger, i hvilket omfang æresrelateret vold præger de sager, som de danske krisecentre ser.

Spørgeskemaundersøgelser

Konsulenthuset Als Research har i Danmark i 2018 gennemført en undersøgelse af både majoritets- og minoritetsetniske unges oplevelser af negativ social kontrol.

Anvendt gråliteratur: Unge Oplevelser af Negativ Social Kontrol

Forfatter: Konsulenthuset Als Research.

Rekvireret af: Styrelsen for International Rekruttering og Integration.

Metodisk tilgang:

- Spørgeskemaundersøgelse besvaret af 4.565 unge, heraf 3.482 respondenter med ikke-vestlig baggrund
- Interviews med 10 minoritetsetniske unge og 16 minoritetsetniske forældre

Udsigelsesgrad: Undersøgelsen er repræsentativ for den danske befolkning. Da det har været frivilligt at deltage, og undersøgelsen har spurgt ind til politiserede spørgsmål, kan der være en bias i forhold til, hvilke besvarelser, der er opnået (Als Research 2018:8-9).

Herefter: Den danske ungeundersøgelse 2018

Den danske ungeundersøgelse 2018 finder, at flertallet af undersøgelsens deltagere ikke oplever at være udsat for negativ social kontrol, men at det mindretal, der gør, i betydeligt højere grad er minoritetsetniske end majoritetsetniske unge. Rapporten viser, at særligt unge minoritetsetniske kvinder oplever begrænset selvbestemmelse i forhold til for eksempel valg af kæreste, muligheder for at se venner af det modsatte køn og frihed til at gøre de samme ting som deres jævnaldrende af modsatte køn, sammenlignet med de øvrige unge. 25 % af de adspurgte minoritetsetniske piger og 28 % af de adspurgte minoritetsetniske drenge mellem 15 og 17 år angiver, at hensynet til familiens ære betyder 'alt' eller 'meget' for, hvad de må i deres hverdag (Als Research 2018:20). Samme konklusion drages i øvrige rapporter på området, se kortlægningens afsnit 3.2.1 og 3.2.2.

³ Du kan læse mere om de kommunale sikkerhedskonsulenter på Udlændinge- og Integrationsministeriets hjemmeside: https://uim.dk/arbejdsomrader/aeresrelaterede-konflikter-og-negativ-social-kontrol/tilbud-og-vaerktojer-til-fagfolk/copy_of_radgivning-og-kurser

I læsningen af disse undersøgelser er det vigtigt at være opmærksom på, at der kan være forskel på, hvordan de adspurgte forstår og fortolker begrebet kontrol relativt til, hvordan man som fagperson vil forstå det. Har man for eksempel internaliseret de holdninger og værdier, som familiens kontrol centrerer sig om, vil man typisk ikke vurdere, at det, man er udsat for, er kontrol. (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:15). I stedet vil man se det som fornuftige og nødvendige adfærdsregler, som eksempelvis ens forældre bør håndhæve. Det er dog væsentlig at understrege, at uanset om man oplever kontrollen som kontrol, kan den dog belaste psyken hos den udsatte. Det viser en amerikansk undersøgelse af 86 voldsramte kvinder med mellemstlig baggrund. Her ses det, at 24 % af kvinderne udtrykte accept af, at en kvinde slås ihjel på baggrund af utroskab, mens mere end 50 % ikke anså skilsmisse som en umiddelbar løsning på vold i ægteskabet (Abu-Ras 2007:1019 -20). Studiet viser, at kvindernes beslutning om at søge hjælp afhænger af deres internaliserede holdning til den voldelige eller kontrollerende adfærd. Her var kvindernes selvbebrejdelse og retfærdiggørelse af volden i stort omfang rodfæstet i deres egne kulturelt forankrede holdninger om passende kvindelig adfærd. Undersøgelsen viser, at disse holdninger afholder kvinderne fra at anmelde volden eller søge hjælp. Over halvdelen af kvinderne (52%) afviste ideen om skilsmisse som en permanent løsning på mandens vold (på baggrund af ideen om skam og vanære), mens 31% var enige i, at en "voldsramt kvinde alene er ansvarlig for at blive slået af sin mand, fordi hun selv sagt må have gjort noget, som irriterede ham" (Abu-Ras 2007: 1015-16). Abu-Ras' undersøgelse viser således, hvordan egne kognitive håndteringsstrategier kan stå i vejen for at få et klart billede af omfanget af vold og kontrol i spørgeskemaundersøgelser, hvor man beder respondenterne selvevaluere.

Særligt om LGBTI-personer med etnisk minoritetsbaggrund
Konsulenthuset Als Research har ligeledes udarbejdet en undersøgelse om LGBTI-personers levevilkår (Als Research 2015).

Anvendt gråliteratur:
Nydanske LGBT-personers levevilkår.

Forfatter: Konsulenthuset Als Research.

Rekvireret af: Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.

Metodisk tilgang:

- 50 interviews med minoritetsetniske LGBTI-personer samt 8 resourcepersoner, eksperter og pårørende
- Spørgeskemaundersøgelse besvaret af 3.319 respondenter, hvoraf 137 var minoritetsetniske LGBTI-personer
- Holdningsurvey besvaret af 1.002 respondenter med minoritetsetnisk baggrund

Udsigelsesgrad: Udfordringer med respondenttilgængelighed og selvseleksion (Als Research 2015:12-15).

Herefter: LGBTI-undersøgelsen.

LGBTI-undersøgelsen finder, at LGBTI-personer med minoritetsetnisk baggrund på en række områder har væsentligt dårligere levevilkår end andre LGBTI-personer i Danmark, for eksempel har 33 % overvejet selvmord inden for det seneste år (for øvrige LGBTI-personer er tallet 19 %). Undersøgelsen viser endvidere, at selvmordstanker er cirka fire gange så udbredt blandt LGBTI-personer med minoritetsetnisk baggrund end blandt den heteroseksuelle majoritetsbefolkning. 13 % har været udsat for fysisk vold fra familiens side, 18 % har været udsat for voldstrusler fra familiens side, og 15 % har oplevet pres for at blive gift mod deres vilje. Den vold, som rammer LGBTI-personer med minoritetsetnisk baggrund, kan ofte karakteriseres som æresrelateret vold. Undersøgelsen viser således, at de voldramte og voldstruede LGBTI-personer med minoritetsetnisk baggrund gennemsnitligt set kommer fra familier, hvor ære tillægges større betydning, end i de andre LGBTI-personer med minoritetsetnisk baggrunds familier (Als Research 2015). I denne sammenhæng kan nævnes en undersøgelse, som udarbejdes af den britiske forsker Lis Bates. Bates gennemgår sager med mandlige ofre

for æresrelateret vold og finder, en gennemgang af sager med mandlige ofre for æresrelateret vold og finder, at 11 % af mændene, som blev udsat for vold, identificerede sig som LGBTI-personer (Bates 2019). Du kan læse mere om minoritetsetniske LGBTI-personers særlige sårbarhed i forhold til æresrelaterede konflikter i afsnit 3.2.2.

Det kan således ikke konstateres med sikkerhed, hvor mange som helt konkret udsættes for æresrelateret vold eller kontrol i Danmark. Ovenstående opgørelser og undersøgelser viser dog, at det er en reel problematik, som har vundet stigende opmærksomhed de senere år. Tallene antyder også, at nogle gruppers udsathed er større. Samtidig tydeliggør afsnittet også, at bestræbelsen på at opgøre omfanget udfordres af en lang række faktorer, blandt andet at ikke alle sager om æresrelaterede konflikter kommer til myndighedernes kendskab.

1.3 Centrale begreber hos de danske myndigheder

Videnskortlægningen anvender overordnet paraplybegrebet æresrelaterede konflikter, som anvendes i handlingsplaner og lovgivning. De danske myndigheds begrebsbrug udspringer af den danske forebyggelsesforståelse, som er inddelt i opbyggende, foregribende og indgribende indsatser. De opbyggende indsatser kan blandt andet omfatte undervisning om individets rettigheder og vejledning. De foregribende kan bestå af forældrekurser, mægling og familiebehandling. De indgribende indsatser kan eksempelvis være anbringelser, og samarbejde med politiet. Kortlægningens efterskrift giver konkret inspiration til, hvordan man som fagprofessionel kan tilgå arbejdet med æresrelaterede konflikter.

Videnskortlægningen tager afsæt i den begrebsforståelse af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol, der er afspejlet i National Handlingsplan om Forebyggelse af Æresrelaterede Konflikter og Negativ Social Kontrol (Regeringen 2016). Handlingsplanen indeholder de begreber, der ligeledes fremgår af forarbejderne og vejledningen til servicelovens § 12a. I det danske forebyggelsesarbejde anvendes de to begreber skiftevis, og det står derfor ikke altid klart, hvordan de to begreber hænger sammen og adskiller sig fra hinanden. Det vil dette afsnit derfor afklare.

Begrebet æresrelaterede konflikter henviser i den nationale handlingsplan til:

"Konflikter, der opstår inden for nære familiære relationer, og hvor konflikten skyldes en opfattelse af, at familiens ære er blevet krænket. Familiens ære er knyttet til en opfattelse af familien som en samlet enhed – et fællesskab, hvor den enkeltes handlinger påvirker hele familien og dens ære" (Regeringen 2016).

Her anvendes *æresrelaterede* for at fokusere på den bagvedliggende årsag til konflikten, det vil sige en opfattelse af, at ens egen eller kollektivets ære er blevet krænket. *Konflikter* anvendes for at illustrere de involverede parters uoverensstemmende holdninger, interesser, overbevisninger og værdier i relation til den oplevede æreskrænkelse (interessemodsatninger). Æresrelaterede konflikter er et paraplybegreb, der er anvendeligt i forebyggelsesøjemed, fordi det kan indfange hele forebyggesspektret fra den tidlige forebyggelse til de mere indgribende indsatser (se kortlægningens efterskrift for en nærmere beskrivelse af den danske forebyggelsesforståelse).

I tillæg til begrebet æresrelaterede konflikter anvender de danske myndigheder betegnelsen negativ social kontrol som ligeledes findes i handlingsplanen og lovgivningen (Regeringen 2016). Det sker for at tydeliggøre, at en udbredt strategi, der anvendes af udøvere i håndteringen af en (potentiel) æresrelateret konflikt, er at begrænse individets muligheder for at træffe beslutninger om eget liv ved at underlægge dem kontrol (Björktomta 2019:10; Cooney 2014a; Schlytter og Linell 2010:154). Negativ social kontrol og andre strategier, der typisk anvendes af kollektivet i æresrelaterede konflikter, beskrives nærmere i afsnit 3.4.1. Det skal understreges, at negativ social kontrol også kan udspringe af andre bagvedliggende motiver end ære. Denne videnskortlægning har dog fokus på den negative sociale kontrol, der motiveres af æresnormer.

Begrebet negativ social kontrol henviser i den nationale handlingsplan til:

”Handlinger, styring, kontrol eller sanktioner, der i væsentlig grad hæmmer eller begrænser den enkeltes livsudfoldelse, adfærd, valg og rettigheder. Det kan f.eks. være kontrol eller restriktioner i forhold til livsstil, fritidsaktiviteter, sociale relationer, valg af ægtefælle eller retten til at bestemme over egen krop” (Regeringen 2016).

I en æresrelateret konflikt er 'ære' altså motivet, der udløser den æreskrænkedes undertrykkende adfærd (Siddiqui 2014: 42-43; Welchman og Hossain 2005:4, 8). Denne undertrykkende adfærd kommer ofte til udtryk som negativ social kontrol. Negativ social kontrol bliver dermed en strategi til at afværge, at familiens eller netværkets ære, krænkes. Præfikset *negativ* anvendes her for at illustrere, at den sociale kontrol har negative konsekvenser for borgeren.

I æresrelaterede konflikter er en anden udbredt strategi til konflikthåndtering udøvelsen af vold. Det er derfor vigtigt at gøre sig klart, hvilken voldsforståelse man anlægger i analysen af æresrelaterede konflikter. I det følgende anvendes en bred definition af vold, som indbefatter både fysisk vold, psykisk vold⁴, seksuel vold samt økonomisk vold (Europarådet 2011; Oldrup og Kjær 2018:18). I denne kortlægning samt i den internationale litteratur om æresrelateret vold forstås vold således som indbefattende både kontrol, tvang, trusler, dominerende, ydmygende og nedvurderende sprogbrug, social udstødelse, isolering, tvangsægteskab og rygtespredning (Chantler 2012; Gill 2009:476; Hayes m.fl. 2016:304; Lidén, Bredal, og Hegstad 2015:109; Rogers 2017:226).

1.3.1 Kritik af de danske myndigheders begrebsbrug

De danske myndigheders begrebsbrug er blevet mødt af en række kritikpunkter, som belyses i dette afsnit. Begrebet æresrelaterede konflikter er på den ene side blevet kritiseret for at være erfaringsfjernt, fordi de berørte sjældent italesætter volden og kontrollen som konflikter (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:33-34). På den anden side er anvendelsen af begrebet æresrelaterede konflikter blevet kritiseret for at

afspejle en majoritetsetnisk hierarkiseret forståelse af den vold, der kategoriseres som æresrelateret (Liebmann 2014).

Myndighederne anvender imidlertid netop denne betegnelse i forebyggelsesøjemed. Det er i denne sammenhæng hensigten at give den fagprofessionelle en begrebsbrug, der kan italesætte den overordnede udsathed, der er for borgeren, inden denne havner i ekstrem fare.

Kritikere af begrebet æresrelateret konflikt fremhæver også, at nogle tilfælde af æresrelateret vold eller kontrol aldrig kommer til konflikt, hvis den udsatte har internaliserede normer og værdier om ære og derfor ikke oplever kollektivets magt som undertrykkende (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:32-33). Man kan forstå denne kritik i lyset af sociologen Pierre Bourdieus teori. Denne teori tilsiger, at individers mentale strukturer er styrede af de sociale strukturer, som de befinder sig i. Bourdieus teori er imidlertid blevet kritiseret for, at den ikke efterlader rum til opbrud og forandring. Den svenske sociolog Margaretha Järvinen påpeger således, at teorien ikke forholder sig til individets egne kognitive strukturer, som også påvirker dets tanker og handlinger. Järvinen peger på, at Bourdieus teori for eksempel ikke kan forklare mønsterbrydere (Järvinen 2007:363-64).

Anvender man Bourdieus teori til at forstå æresrelaterede konflikter, vil man formode, at individer, der er udsat for æresrelateret vold og kontrol, som samtidig selv har internaliserede normer og holdninger om ære, ikke vil bryde ud af kontrollen. Erfaring fra praksis viser imidlertid, at udsatte, der har internaliseret værdierne, stadig bryder med miljøet. I sådanne situationer oplever de udsatte at skulle navigere i følelser som skyld, skam og savn, netop fordi de selv har internaliseret miljøets værdier.

Begrebet negativ social kontrol bliver på samme måde kritiseret for ikke at være et 'indefra-begreb', som bruges af de, der lever i æresrelaterede konflikter, men et normativt begreb udviklet til indgriben i problematisk adfærd (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:33). En stor del af begreberne på voldsområdet, for eksempel 'partnervold', 'vold i nære relationer' eller 'vold mod kvinder', er imidlertid skabt efter dette kriterium og kan heller ikke siges at være indefra-begreber. I den forstand er der intet til hinder for at anvende dette begreb.⁵

⁴ Psykisk vold er for nyligt blev tilføjet til straffeloven i § 243. Psykisk vold optræder stort set altid, når der er fysisk vold, men også alene, og derfor er det nødvendigt med et særligt fokus på denne voldsform (Oldrup og Kjær 2018:2). Psykisk vold kommer til udtryk ved handlinger og adfærd som verbale angreb, ydmygelse, intimidering, nedgørelse, nægtelse af omsorg, trusler og det at skræmme, men også handlinger, der er kontrollerende, styrende og dominerende, og som søger at kontrollere en anden person (Oldrup og Kjær 2018:26-27).

⁵ Det kan desuden nævnes, at "de skamløse jenter" i Norge netop anvender dette begreb for at sende et normativt signal til baglandet.

I videnskortlægningen anvendes overordnet begrebet æresrelaterede konflikter. International forskning anvender dog primært begrebet æresrelateret vold, og derfor bruges dette begreb, når denne litteratur belyses.

1.4 Metodiske overvejelser

Den vesteuropæiske litteratur behandler oftest æresrelaterede konflikter i en immigrationssammenhæng (Liversage 2019:17). Baggrunden for dette kan ses i de omskiftelige immigrationsmønstre med indvandring til Europa fra særligt Mellemøsten, Nordafrika og det sydøstlige Asien. I Vesteuropa har mange regeringer etableret en integrationspolitik, som på en og samme tid skal balancere en respekt for diversitet med hensynet til menneskerettigheder.

Dette betyder dog ikke, at æresrelaterede konflikter udelukkende finder sted i etniske minoritetsgrupper. I stedet kan det overordnet siges, at æresrelaterede konflikter typisk finder sted i kollektivistiske miljøer med patriarkalske normer, som kommer til udtryk ved et stærkt alders- og kønshierarki. Danneskiold-Samsøe m.fl. peger også på, at æresrelaterede konflikter typisk finder sted i religiøse miljøer (Danneskiold-Samsøe, Mørck, og Wagner Sørensen 2011:136). Dette understøttes af en rapport fra Børns Vilkår, der viser, at negativ social kontrol også forekommer i for eksempel lukkede kristne miljøer (Børns Vilkår 2019). Forskningen er dog ikke enig om, hvilken rolle religion spiller i æresrelaterede konflikter. Religion kan være ophav til krav om kønssegregering og kyskhed, og religiøse argumenter kan bruges til at legitimere udøvelsen af negativ social kontrol og vold. Samtidig indikerer interviews med minoritetsetniske unge, at religion kan give tungtvejende argumenter for egen frigørelse fra forældregenerationens mere kulturelt forankrede forventninger (Friberg og Bjørnset 2019:11). Som nævnt tidligere, er denne videnskortlægning udarbejdet i regi af Udlændinge- og Integrationsministeriet, og emnet undersøges derfor i et integrationsperspektiv.

Anvendt grå litteratur:

Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll

Forfatter: Jon Horgen Friberg og Mathilde Bjørnset, FAFO.

Rekvireret af: Det norske Integrerings- og mangfoldighetsdirektorat.

Metodisk tilgang:

- Kvantitativ analyse af holdninger til køn, seksualitet og relationer; omfang af sociale forældrerestriktioner; samt analyser af den sociale kontrols drivkræfter og udvikling
- Kvalitativ analyse af forældres subjektive bekymringer knyttet til at skulle opdrage børn i Norge, omtrent 60 interviews
- Kvalitativ analyse af kompleksitet og social erindring i familierelationer i en migrationskontekst

Udsigelsesgrad: Rapporten har karakter af at være en forskningspublikation med et bredt empirisk grundlag.

Herefter: FAFOs undersøgelse af social kontrol.

Forskningen, der undersøger æresrelaterede konflikter, studerer ofte emnet under større og mere etablerede forskningsfelter, som for eksempel forskning i 'vold mod kvinder' eller 'vold i nære relationer'. Et forskningsfelt om æresrelaterede konflikter er endnu ikke etableret som et selvstændigt felt, muligvis fordi konflikterne opstår i krydsfeltet mellem komplekse dynamikker som køn, kultur, etnicitet, migration og nationalitet (Mayeda og Vijaykumar 2016:353).

Drabene på Sonay Mohammad i Danmark og Fadime Sindhal i Sverige, begge i 2002, var afgørende for, at æresforbrydelser fik politisk opmærksomhed i Skandinavien (Liebmann 2015:40; Mayeda og Vijaykumar 2016:358; Schlytter og Linell 2010:152). Hermed kom æresrelaterede konflikter for alvor på den politiske agenda. På dette tidspunkt var det dog primært tvangsægteskaber, der var i fokus. Danmark fik således sin første strategi til forebyggelse af tvangsægteskaber i 2003 (Regeringen 2003).

Forskningsbaseret viden om æresrelaterede konflikter i en dansk såvel som international kontekst er dog fortsat begrænset. Dette skyldes, at der fortsat mangler konkret data, der kan bidrage til en mere omfattende og nuanceret viden om udbredelse, offer/udøver karakteristika og effekt af forebyggende indsatser. Derudover ligger emnet i et spændingsfelt mellem faglige vidensmiljøer, hvoraf nogle er præget af et overordnet fokus på kultur og religion, mens andre fremhæver det universelle ved denne type voldsproblematikker uden at inddrage deres sociokulturelle kontekst. Disse forskellige perspektiver gennemgås yderligere i kapitel 2. Først vil metoden bag søgning og udvælgelse af publikationer, der har ligget til grund for udarbejdelsen af videnskortlægningen blive belyst.

1.4.1 Litteraturafgrænsning

Denne videnskortlægning er med afsæt i ovenstående overvejelser afgrænset til at inkludere litteratur, der er udgivet fra 2004 til og med 2019. For at sikre relevans for den danske kontekst er litteratursøgningen afgrænset til vesteuropæisk⁶ og anglo-amerikansk litteratur. Denne metodik er i tråd med andre undersøgelser på voldsområdet (se for eksempel Oldrup m.fl. 2018:15). For at højne overførbareheden til en dansk kontekst, er der kun medtaget artikler, der behandler fænomenet i en immigrationskontekst. Der er i særlig grad lagt vægt på skandinavisk litteratur, fordi denne anses som værende mest brugbar for kortlægningens formål om at belyse viden, der er relevant for den danske forebyggelsesindsats. Det har desuden været et kriterium, at forskningen er skrevet på de nordiske sprog, engelsk, tysk, fransk eller spansk.

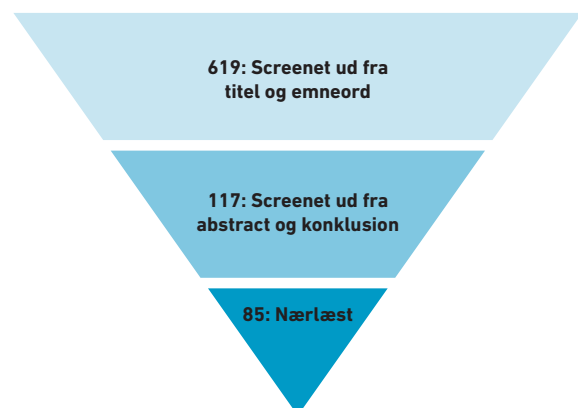
Der er foretaget en litteratursøgning af professionelle bibliotekarer ved Det Administrative Bibliotek (DAB) i juni 2019. Søgeprofilerne og valg af databaser er foretaget på baggrund af et samarbejde imellem Styrelsen for International Rekruttering og Integration og DAB. Søgningerne er foretaget i både danske og internationale databaser og medtager både videnskabelig- og oversigtslitteratur samt søgning på de udvalgte sprog.

Igennem databasesøgningen er der fundet 619 publikationer. Disse er først blevet screenet ud fra titel og emneord. På baggrund af denne første screening er 117 publikationer blevet udvalgt. Disse publikationer er dernæst blevet gennemlæst på abstract- og konklusionsniveau. Herudaf er 85 udvalgt til nærlæsning, som denne videnskortlægning er baseret på.

Nedenstående inklusionskriterier har dannet afsæt for den litteratur, der er udvalgt til nærlæsning:

- Publikationen skal være relevant for videnskortlægningens emne- og begrebsmæssige afgrænsning. For eksempel udelukkes artikler, der udelukkende fokuserer på partnervold uden et æresmotiv. På samme måde medtages publikationer, der udelukkende fokuserer på mord på kvinder (femicides) eller vold generelt ikke.
- Publikationens indsigter skal være relevante for den danske kontekst. Derfor medtages publikationer, der behandler emnet i en kontekst uden for Skandinavien, Vesteuropa eller USA og Canada, ikke.
- Publikationen skal være udgivet af troværdige og politisk neutrale kilder. Derfor medtages eksempelvis kronikker eller essays ikke.
- Publikationer, der udelukkende analyserer mediedækningen af og retorik om æresrelaterede voldshandlinger, medtages ikke, da dette falder udenfor videnskortlægningens undersøgelsesfokus.
- Publikationen skal i udgangspunktet være fagfællebedømt på minimum ph.d.-afhandlingsniveau. Derfor medtages kandidatspecialer for eksempel ikke. Dog medtages videnskabelige publikationer, da disse er forfattet af forskere og indeholder original forskning, teori og metode.
- Eksperimentale og scenarie-baserede publikationerne medtages ikke, da der ønskes viden baseret på den reelle målgruppe.

Figur 1: Udvalgelsesproces af litteratur fundet ved databasesøgningen

⁶ Det skal i den forbindelse bemærkes, at fokuset på æresrelaterede konflikter på tværs af Vesteuropa er meget varierende. Mens der i England, Tyskland, Holland og de skandinaviske lande er relativ stor bevågenhed heromkring, fokuserer diskussionen i Frankrig eksempelvis nærmere på vold mod kvinder.

I tillæg til databasesøgningen er der desuden fundet yderligere 18 relevante publikationer, der er udvalgt til nærlæsning efter samme udvælgelseskriterier. Således suppleres databasesøgningen med en mindre snowballsøgning.

Det meste af den danske litteratur om æresrelaterede konflikter stammer fra konkrete politiske tiltag og rekvirerede undersøgelser samt fra fagpersoner og praktikere, der beretter om deres erfaringer. Det betyder, at der også i en dansk kontekst mangler forskningsbaseret viden, særligt om virksomme metoder til forebyggende indsatser (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:49, 56). Derfor medtager denne videnskortlægning en række rapporter, der er rekvirerede i regi af danske eller internationale myndigheders arbejde med at forebygge æresrelaterede konflikter. Disse rapporter anvendes i kortlægningen til at underbygge indsigter, der allerede er fundet i forskningen, og der lægges særligt vægt på de undersøgelser, der er baseret på empirisk arbejde med målgruppen. Da der ikke er tale om regulær forskningslitteratur, fremhæves disse rapporters kontekst og metodiske grundlag direkte i teksten, når de anvendes i kortlægningen. Erfaringsbaserede publikationer medtages slet ikke.

En samlet liste over de anvendte publikationer findes i kortlægningens appendix. Her er det markeret, hvilken type publikation, der er tale om, samt hvilket metodisk grundlag hver publikation har. Læseren opfordres til løbende at konsultere litteraturoversigten i læsningen

Da det ikke har været muligt at identificere litteratur, der indeholder systematisk afprøvede metoder til arbejdet med æresrelaterede sager, indeholder kortlægningen ikke et kapitel om virksomme metoder. I stedet findes til slut i dette dokument et efterskrift, hvori der bygges bro mellem indsigter fra videnskortlægningen og anvendelse af disse indsigter i praksis.

1.4.2 Videnshuller

Da der er tale om et forskningsfelt, der fortsat er under udvikling, identificerer kortlægningen også i hvert kapitel en række videnshuller, hvor forskningen med fordel kan videreudvikles. Det sker ved at opridse centrale videnshuller, som forskningen selv peger på. Derudover er det prioriteret at belyse videnshuller, der vurderes at have særlig relevans for praksis. Der er dog ikke tale om en systematisk eller udtømmende beskrivelse af alle videnshuller på området. Samlet kan det siges, at videnskortlægningen er et udtryk for

eksisterende viden på feltet. De steder, hvor der i kortlægningen mangler viden eller relevante temaer er udeladt, skyldes det dermed ikke nødvendigvis, at denne viden ikke er relevant, men snarere at emnet endnu ikke er udforsket tilstrækkeligt eller er svært at udforske.

2. Forskningens perspektiver på æresrelaterede konflikter

Undersøgelsesspørgsmål 1:

Hvilke perspektiver på og definitioner af æresrelaterede konflikter findes i forskningslitteraturen?

Dette kapitel vil skitsere forskningens perspektiver på æresrelaterede konflikter og give læseren en indføring i de diskussioner, der stadig pågår i litteraturen. Af hensyn til omfanget af denne kortlægning er der ikke tale om en dybdgående og detaljeret fremstilling af de enkelte forskningsperspektiver. Det er i stedet ambitionen at give læseren et overordnet overblik over de forskellige perspektiver. I kortlægningens appendix findes et overblik over den anvendte litteratur, som også kan inspirere til videre læsning. Overblikket over de forskellige perspektiver kan være med til at gøre den fagprofessionelle mere bevidst om, hvordan den forståelsesramme, der lægges ned over konflikten, har betydning for, hvordan sagen gribes an. Perspektiverne skal ikke forstås som gensidigt udelukkende, men kan hver især bidrage med forskellige relevante forståelser af fænomenet.

2.1 Forskellige perspektiver

Forskningen i æresrelateret vold er forankret i forskellige fagtraditioner, særligt kriminologi, antropologi og sociologi. Hvilken fagtradition, forskningen er lavet under, har betydning for forskerens perspektiv. Fagtraditionen har indflydelse på, hvilken tilgang man antager til rammeforståelsen, og derved også til de spørgsmål, man stiller i undersøgelsen. I den kommende kortlægning skitseres forskning fra flere forskellige forskningstraditioner, og det er derfor vigtigt at være opmærksom på, at de enkelte forskningsbidrag er skrevet i forskellige kontekster og har forskellige tilgange.

Som tidligere nævnt, er forskning i æresrelaterede konflikter ikke et afgrænset forskningsfelt. Det betyder, at forståelser og definitioner af fænomenet fortsat debatteres (Bhanbhro, Cronin de Chavez, og Lusambili 2016:202; Gill 2009; Welchman og Hossain 2005). De fleste betegnelser, der anvendes i litteraturen, kobler vold og kontrol til et æresmotiv og anvender præfikset 'æresrelateret'.

Hyppig begrebsbrug

– **Danmark:** æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol

– **Sverige og Norge:** hedersrelateret våld och förtryck; æresrelateret vold; negativ social kontrol

– **USA, Canada og Storbritannien:** Honour-Based Violence (HBV) 'æresbaseret vold'; Honour-Based Violence and Abuse (HBV/A) 'æresbaseret vold og mishandling'; Honour Related Violence (HRV) 'æresrelateret vold'; Honour Crimes 'æresforbrydelser'; Honour Killing 'æresdrab'

De vedvarende diskussioner om forståelsen og definitionen af fænomenet har baggrund i, at æresrelaterede konflikter formes af et sammenspil mellem problemkomplekser som køn, kultur, etnicitet, migration og nationalitet (Mayeda og Vijaykumar 2016:353). Der er derfor tale om komplekse og flertydige sager (Idriss 2017:6). Litteraturen afspejler således mange forskningstraditioner, og diskussionen om den rette begrebsliggørelse er desuden mange steder politiseret. Det betyder, at begrebsbrugen også i fremtiden vil udvikle sig, både akademisk og politisk.

Der til kommer, at det internationalt mest anvendte begreb 'æresbaseret vold' (Honour-Based Violence) har været genstand for en del kritik. Mange forskere har kritiseret, at begrebet kobler en i udgangspunktet positiv betegnelse som 'ære' med en lang række illegitime praksisser, såsom tvangsægteskaber eller begrænsningen af individets muligheder for at bestemme over eget liv (Gill 2009:477; Gill og Brah 2014:73; Lidén m.fl. 2015:110; Siddiqui 2005, 2014:42; Welchman og Hossain 2005:5).

Kritikerne adskiller sig i forhold til, hvordan man mener, at begrebets slagsider bør håndteres. Nogle forskere mener, at man bør forstå problematikken som en, der går på tværs af kulturelle og religiøse skillelinjer og dermed rammer alle samfund (Gill, Begikhani, og Hague 2012; Keyhani 2013; Korteweg 2013; Thapar-Björkert 2011: 184). Der findes således mange forskere, der argumenterer for at forstå æresrelateret vold som en form for vold mod kvinder (Eldén 2011; Gill 2008; Gill og Anitha 2011; Gill m.fl. 2012; Gill og Brah 2014; Hayes m.fl. 2016; Keyhani 2013; Korteweg 2013; Siddiqui 2014; Thapar-Björkert 2011). Andre mener, at der er behov for særskilte begreber, som indkapsler de forskelle, de ser, der adskiller æresrelateret vold fra andre former for vold, særligt når det gælder, hvorfor, hvordan og af hvem volden udøves (Aplin 2017:1; Chesler 2009; Cooney 2014a:409; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:35, 2019:72; Grutzky og Åberg 2013:13; Oberwittler og Kasselt 2011; Lidén m.fl. 2015:110–11; Chesler 2009; Payton 2011:76; Terman 2010:1).

Overordnet kan forskningen i æresrelateret vold inddeles i 4 brede perspektiver, der hver især har sin egen forståelse af fænomenet og bidrager med forskellige vinkler på, hvordan problemstillingen kan forstås: det kulturalistiske perspektiv, det multikulturalistiske perspektiv, det universalistiske perspektiv og det intersektionelle perspektiv. I disse er det på den ene side kulturen, der tillægges forklaringskraft (kulturalistisk og

multikulturalistisk perspektiv), og på den anden voldens karakteristika, der udforskes, uden at tillægge kultur nogen forklaringskraft (universalistisk perspektiv). Mellem disse findes det intersektionelle perspektiv, hvori æresrelateret vold mod individet forstås som eksisterende i krydsfeltet mellem flere sameksisterende undertrykkelsessystemer såsom køn, kultur, alder, klasse og etnicitet. De følgende afsnit giver et overblik over disse fire perspektiver og belyser, hvad perspektiverne bidrager med, samt hvad de kritiseres for i forskningen.

2.1.1 Kulturalistisk perspektiv

Kulturalisme

Kulturalisme er at forklare fænomener med kultur. De kulturalistiske perspektiver adskiller sig fra hinanden i forhold til, hvordan man så forstår kultur.

Et kulturalistisk perspektiv på æresrelateret vold tillægger kultur central betydning i forklaringen på, hvorfor volden forekommer (f.eks. Chesler 2009; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:88; Grzyb 2016; Wikan 2008). Her påpeges det, at 'æreskultur' kan være en meningsfuld kategori for at forstå sociale fællesskaber, hvor mænds og kollektivets ære er af central betydning, og æren afhænger af de kvindelige familied medlemmers ærbarhed (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:97). Et af argumenterne i dette perspektiv går på, at selv om der hverken er én nordisk, tyrkisk eller pakistansk måde at praktisere køn og ligestilling, er der alligevel en generel forskel mellem kvinder med henholdsvis etnisk minoritets- og majoritetsbaggrund. Det skyldes ifølge forskerne, at minoritetsetniske kvinder har baggrund i kulturer, hvor patriarkalske magtforhold står stærkere end i de nordiske lande (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:100). I dette perspektiv er de

nordiske samfund præget af to forskellige kulturelle universer, hvor der i den ene værnes om en striks seksualmoral, mens man distancerer sig fra majoritetsbefolkningens liberale syn på seksualitet og kvinders frihed (Ouis 2009:351). Samlet set mener forskerne her, at fagpersoner har brug for viden om kultur, fordi de ellers vil være dårligt rustede til at forstå, hvad der er på spil for parterne i konflikten, og hvorfor parterne handler, som de gør (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:112). I perspektiver som det kulturalistiske, hvor kultur tillægges central betydning, er det vigtigt at være opmærksom på,

hvilken kulturforståelse man anlægger. Boksen nedenfor belyser to centrale kulturforståelser. Hvilken kulturforståelse, man anvender, har stor betydning for, hvordan man tilgår arbejdet med æresrelaterede konflikter og møder de involverede borgere. Derfor er det vigtigt, at også den fagprofessionelle i arbejdet med æresrelaterede konflikter er opmærksom på egen kulturforståelse. De fleste kulturalistiske analyser af æresrelaterede konflikter anvender i dag en kontekstuel kulturforståelse.

Forskellige kulturforståelser

Om den essentialistiske kulturforståelse

En essentialistisk kulturforståelse omfatter et evolutionistisk og relativistisk syn på kultur. Det vil sige, at man på den ene side anskuer menneskeheden kulturelle og samfundsmæssige udvikling som entydigt fremad-/opadgående, hvor vesteuropæiske og nordamerikanske lande ligger på det højeste udviklingstrin, og dermed giver disse højtudviklede samfund legitim adgang til at påtvinge lavere udviklede samfund egne sociale og kulturelle værdier, normer og traditioner. På den anden side forstås kulturer på deres egne præmisser, som afgrænsede, lukkede og statiske, der har uforanderlige værdisæt og normer, som videreføres fra generation til generation. Overordnet kan man sige, at der er sket en udvikling fra anvendelsen af en essentialistisk opfattelse af kultur til en mere dynamisk opfattelse, hvor kulturelle markører ses som flydende.

Om den kontekstuelle kulturforståelse

I den kontekstuelle kulturforståelse opfattes kultur som en dynamisk størrelse, der konstant er i forandring, og hvis udvikling afhænger af specifikke historiske, sociale og politiske omstændigheder, som individet eller gruppen befinder sig i. I en kontekstuel kulturforståelse medproducerer individer konstant kulturen. De kulturelle træk, der tillægges betydning, er de træk, som individet selv fremhæver som forskellige fra noget andet. Hvilke kulturelle grænser, der er vigtige for en gruppe, defineres således indefra. Hvis en gruppe for eksempel identificerer religion som en afgørende faktor, vil andre forskelle og faktorer træde i baggrunden. Det, som opfattes som familiens specifikke kulturelle træk, ses som værende konstant i udvikling. Disse træk afgøres ligeså vel af den kontekst, familien er blevet placeret i, som af den kontekst, de er rejst fra.

Kritikken af den kulturalistiske forståelse af æresrelaterede konflikter gennemgås kort nedenfor. Denne kritik udspringer typisk af et postkolonialistisk perspektiv, der har fokus på dominansforhold mellem majoritets- og minoritetssamfundet i debatten om ære og æresrelateret vold (se f.eks. Liebmann 2014, 2015). Det postkoloniale perspektiv har været fremherskende i Sverige og i NGO-miljøet i Storbritannien, der her er tæt forbundet med forskningsmiljøet.

Kritik: Skabelsen af et 'os' og 'dem'

Med afsæt i et postkolonialistisk perspektiv argumenterer flere forskere for, at det at tilhøre en bestemt kulturel eller religiøs kontekst ikke betyder, at man kan tolke alle fælles

skabets medlemmer på samme måde (Gill og Brah 2014:72–74; Keskinen 2011:157). Flere fremhæver således, at det at anlægge et kulturalistisk perspektiv på æresrelateret vold kan medføre en opdeling i samfundet, hvor majoritetskulturen ses som kulturelt overlegne i forhold til minoritetskulturen (Keyhani 2013: 261–62) og derved risikere at skabe et 'os' og 'dem' (Aujla og Gill 2014: 161; Korteweg og Yurdakul 2009: 218). Derfor problematiserer nogle forskere et for essentialistisk, kulturalistisk perspektiv, da æresrelateret vold så vil kunne anskues som tilhørende én kultur, der ses som fastlåst, farlig, mystisk, uciviliseret eller simpel (Gill m.fl. 2012:75–76; Mayeda og Vijaykumar 2016: 358–59). Nogle forskere påpeger derfor, hvordan et kulturalistisk perspektiv kan komplicere

samfundets håndtering af problemet (Aujla og Gill 2014: 161; Bhanbhro m.fl. 2016: 199; Gangoli m.fl. 2011: 30).

Derudover peger flere forskere på, at kultur kun bruges som forklaring, når der er tale om vold i minoritetsfamilier, hvorimod vold blandt majoritetsbefolkningen typisk fortolkes som psykologisk-patologiske afvigelser. Forskerne problematiserer denne forskel, fordi forebyggelsesarbejdet så risikerer at komme til at handle om at modernisere hele kulturers traditioner, normer og værdier (Eldén 2011:130; Gill og Brah 2014:83; Lidén m.fl. 2015:110; Liversage 2019:17; Siddiqui 2014:45), som skaber en fremmedgørelse af minoritetskulturen (Bhanbhro m.fl. 2016:199, 203; Keyhani 2013:261; Reddy 2008:305). I kritikken understreges således, at det i stedet bør anerkendes, at kultur har betydning for alle former for vold, blandt majoritets- såvel som minoritetsborgere (Korteweg 2012:141; Siddiqui 2014:45).

Når det kommer til kulturforståelse, peger flere forskere desuden på, at en essentialistisk opfattelse af kultur under mødet med borgeren kan medføre, at den fagprofessionelle drager uhensigtsmæssige slutninger, der kan øge afstanden mellem minoritets- og majoritetsborgere (Paulsen, Thorshaug, og Berg 2014: 11), eller at fokuset på kultur skaber berøringsangst, fordi problematikken ses som værende uden for rammerne af gængs social faglig praksis (Chantler 2012: 180). Det er også blevet fremhævet, at et overdrevet fokus på kultur fjerner fokus fra den bredere kontekst af sociale, økonomiske og politiske faktorer, såsom fattigdom, arbejdsløshed, bopæl, klasse, marginalisering og diskrimination (Paulsen m.fl. 2014: 15).

Fortalerne for et fokus på kulturens rolle i æresrelateret vold påpeger omvendt, at kritikken fra den postkolonialistiske forskningstradition har den konsekvens, at fokuset på vold forsvinder, fordi man er optaget af majoritetssamfundets diskrimination, andetgørelse, racisme, nationalisme og migrationskonteksten (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:91). På den måde mener fortalere for det kulturalistiske perspektiv at have fokus på ære som social realitet, mens forskere, der fremhæver det postkolonialistiske perspektiv, i stedet belyser magtudøvelsen, der ligger i majoritetsbefolkningens anvendelse af diskursen om ære.

2.1.2. Multikulturalistisk perspektiv

Et multikulturalistisk perspektiv⁷ har fokus på at forstå æresrelateret vold i dets historiske, sociale og kulturelle kontekst. Perspektivet bidrager med et fokus på ikke uden videre at generalisere én (volds)handling til en hel kultur (Bhanbhro m.fl. 2016:203; Mojab 2012:122; Thapar-Björkert 2011:186).

Den multikulturalistiske tilgang forklarer enhver form for vold, der udøves med et æresmotiv, som forankret i mangfoldige samfundsgrupperes kulturelle værdisystem. Den underliggende præmis for perspektivet er en moralsk rettesnor, der tilsiger, at en given kulturs værdier ikke kan vurderes på baggrund af værdierne i en anden kultur (Mojab 2012: 122). Her er altså tale om et perspektiv, der også forstår kultur som en relevant faktor i analysen af æresrelateret vold. Forskellen mellem et kulturelt og multikulturalistisk perspektiv er dog fokuset på denne moralske rettesnor. Med andre ord anerkendes kulturens rolle, men kulturen skal i det multikulturelle perspektiv forstås i sin egen kontekst og ikke ud fra tilskuerens.

Kritik: Berøringsangsten må ikke blive en undskyldning for manglende intervention

Nogle forskere påpeger, at et multikulturalistisk perspektiv hviler for tungt på en relativistisk kulturforståelse, det vil sige en betoning af, at bestemte kulturelle praksisser skal forstås på deres egne præmisser, hvor løsninger på problemerne ses som ligeværdige på tværs af kulturene. Kritikere påpeger, at denne kulturforståelse kan have alvorlige konsekvenser, hvis man som myndighed dermed risikerer at overse ofrene for æresrelateret vold (Meetoo og Mirza 2007:188). Frygten for at stigmatisere og ønsket om at være tolerant og nuanceret kan altså resultere i, at volden bliver overset (Esharehuri, Lyle, og Morgan 2014:369; Grutzky og Åberg 2013:11; Hellgren og Hobson 2008:398; Keskinen 2011:161). Berøringsangst kan således medføre, at den fagprofessionelle ikke behandler alle borgere på lige vilkår.

⁷ I litteraturen betegnes dette perspektiv nogle gange 'kulturrelativisme', fordi perspektivet har fokus på, at én kulturs værdier ikke kan bedømmes ud fra en anden kulturs værdier (Mojab 2012: 122) (se boks side 22). I denne kortlægning anvendes begrebet multikulturalisme, fordi det kulturalistiske perspektiv (afsnit 2.1.1) også kan siges at være præget af kulturrelativistiske elementer.

Kritik: Multikulturalisme overser magtforskelle inden for kulturelle grupper

Kritikere mener, at det multikulturalistiske perspektiv forstår kultur som en ensartet og afgrænset enhed (Hellgren og Hobson 2008:399) og ikke i tilstrækkelig grad formår at anerkende magtforskelle og konflikter inden for en given kulturel gruppe, som for eksempel kønsundertrykkelse (Thapar-Björkert 2011:186). Resultatet kan så blive, at væsentlige problemer overlades til gruppen selv, og at indsatsens fokus bliver rettet mod at skabe harmoni mellem grupper frem for inden for en gruppe (Siddiqui 2005:270, 2014:18–20).

2.1.3 Universalistisk perspektiv

Universalisme fokuserer på de karakteristika ved volden, der går på tværs af etniske skillelinjer, og kultur gives derfor som udgangspunkt ingen forklaringskraft. I stedet bliver voldens årsager lokaliseret i magt, kontrol og generelle familieproblemer (Keskinen 2011:162). Dette perspektiv har – modsat det multikulturalistiske – fokus på generaliseringen af handlingen og arbejder ofte fra præmissen om, at æresrelateret vold er en form for mandlig dominans, som generelt undertrykker kvinder (Bhanbhro m.fl. 2016:203). Fra et universalistisk perspektiv påpeges det, at et for stort fokus på kultur ikke tilstrækkeligt adresserer sammenhænge mellem æresrelateret vold og patriarkalske samfundsværdier (Aujla og Gill 2014: 161–62). Disse forskere opponerer altså mod et multikulturalistisk perspektiv, da de mener, at fokus på at forstå den enkelte kultur på dets egne præmisser kan resultere i, at mandlige udøvere af æresrelateret vold kan anvende kultur og tradition til at retfærdiggøre volden mod kvinder (Siddiqui 2005:266).

Kritik: Universalisme begrænser muligheden for at tale om forskelle

En kritik af det universalistiske perspektiv går på, at perspektivet ikke tænker i arbejdsgange, som fagprofessionelle kan anvende til at adressere de forskelle i udgangspunkt, som mennesker med eksempelvis flygtninge- eller indvandrerbaggrund har. Det kunne for eksempel være forskelligt sprogniveau, forskellige grader af kendskab til velfærdssystemet eller egne oplevelser med eksempelvis racisme (Keskinen 2011:162–63).

Kritik: Manglende fokus på konsekvensen af stærk religiøsitet

Forskere, der tilgår æresrelateret vold fra et universalistisk perspektiv, påpeger ofte, at der ikke er grundlag for at forbinde religion med æresrelateret vold (Bhanbhro m.fl.

2016:203). På den anden side er der kritikere af det universalistiske perspektiv, der understreger, at der er en sammenhæng mellem æresmoral og en stærk religiøs kyskhedsetik. Argumentet er, at selv om man ikke kan sætte lighedstegn mellem kulturelle grupper, som for eksempel muslimer, og æresrelaterede problematikker, er det vigtigt at erkende, at problemerne hyppigere opstår i stærkt religiøse miljøer (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:24; Ouis 2009:353). På baggrund af den nuværende forskning kan det siges, at religion spiller en tvetydig rolle i æresrelaterede konflikter.

Denne gennemgang af det kulturelle, det multikulturalistiske og det universalistiske perspektiv på forståelsen af æresrelateret vold viser, at alle perspektiver har væsentlige bidrag til forståelsen af æresrelaterede konflikter, men også at der er faldgruber ved en for ensidig og unuanceret brug af hvert perspektiv. I praksis anvender de fleste forskere – implicit eller eksplicit – et intersektionelt perspektiv i deres analyser. I dette perspektiv er kultur ikke en overordnet kategori, der tillægges en særlig forklaringskraft. Kultur ses som én af en række undertrykkelsessystemer, der opererer i samspil, hvor også eksempelvis køn, etnicitet, klasse, alder medtages.

2.1.4 Intersektionelt perspektiv

Som fagprofessionel er det vigtigt at have blik for den diversitet, der er internt i etniske minoritetsgrupper såvel som inden for den enkelte familie. Det sker ved at se på de intersektioner eller sammenvævninger af blandt andet køn, alder, status, klasse og seksualitet, som er på spil hos alle individer og familier. I et intersektionelt perspektiv indtager mennesket flere positioner på samme tid inden for samfundets sociokulturelle og politiske strukturer, for eksempel i forhold til køn, religion, etnicitet, socioøkonomisk klasse og alder. Individets udsathed analyseres så ved at se på summen af den undertrykkelse, hver struktur skaber. Kombinationen af disse strukturer ses så som betingende for individets forventninger, levevilkår, ressourcer og muligheder. Når alle disse forhold medtages i analysen, bliver det klart, at alle individer står i forskellige situationer, og der derfor fra myndighedernes side altid vil være behov for en helhedsorienteret indsats tilpasset den enkelte borgers situation. Tilhængere af dette perspektiv argumenterer for, at det muliggør et kombineret fokus på relevante faktorer såsom kultur, køn og migration (Gill og Brah 2014:79; Sanberg og Janssen 2018:55; Siddiqui 2014).

2.1.5 Opsummering: Perspektiverne er ikke gensidigt udelukkende

De forskellige forskningsperspektiver demonstrerer, hvor kompleks forståelsen af æresrelateret vold er. På den ene side kan det være mere frugtbart at se på de sociale logikker, der udspiller sig i de enkelte familier og sociale miljøer, end at se på etniske grupper som en statisk og ensartet helhed. Omvendt er det vigtigt ikke at falde i en grøft, hvor en frygt for at stigmatisere etniske minoriteter medfører en berøringsangst, der efterlader borgere uden den nødvendige hjælp. De forskellige perspektiver behøver dog ikke at være gensidigt udelukkende. Et intersektionelt perspektiv giver eksempelvis mulighed for at have blik for, hvordan magtfulde strukturer såsom køn, religion, etnicitet, socioøkonomisk baggrund og alder tilsammen får betydning for den enkelte borgers udsathed. Det er alle strukturelle faktorer, der kan være afgørende for den fagprofessionelles forståelse af målgruppen, der er involveret i æresrelaterede konflikter og af de relevante forskelle og ligheder mellem de involverede individer.

2.2 Begrebsliggørelser

I tillæg til disse forskellige perspektiver på æresrelateret vold diskuterer forskningen også selve begrebsliggørelsen af volden. Denne diskussion hænger tæt sammen med de forskellige perspektiver på fænomenet, der er skitseret ovenfor. Der er de, der argumenterer for, at man ikke bør anvende et særskilt begreb, men i stedet udelukkende analysere fænomenet som en del af de mere omfattende begreber 'vold i nære relationer' eller 'vold mod kvinder'. Dette er typisk forskere, der læner sig op ad en universalistisk forståelse af æresrelateret vold. Andre ser volden som et særskilt fænomen, der kræver en særskilt definition, som indeholder begrebet 'ære'. Dette er ofte forskere, der har fokus på kultur i forståelsen af æresrelateret vold. Følgende afsnit vil gennemgå disse positioner. Slutteligt præsenteres desuden begrebet 'coercive control', som er mindre udbredt i relation til æresrelaterede konflikter.

2.2.1 Vold i nære relationer og vold mod kvinder

Flere forskere anskuer æresrelateret vold som udtryk for vold mod kvinder og er fortalere for en bredere definition, hvor der ikke primært er fokus på voldens kulturelle dimensioner (Eldén 2011; Gill 2008; Gill og Anitha 2011; Gill m.fl. 2012; Gill og Brah 2014; Hayes m.fl. 2016; Keyhani 2013; Korteweg 2013; Siddiqui 2014; Thapar-Björkert 2011:184). Med disse briller ses æresrelateret vold altså som en form for vold, der

påvirker alle samfund (Gill m.fl. 2012; Keyhani 2013; Korteweg 2013:135; Thapar-Björkert 2011: 184), og den kulturelle forståelse – med dens ovenstående kritikker – vægtes mindre (Aujla og Gill 2014; Welchman og Hossain 2005:4).

Æresrelateret vold forstået som 'vold mod kvinder'

Mange forskere fokuserer på, hvordan køn spiller en rolle i æresrelateret vold (Aujla og Gill 2014; Gill 2009; Grzyb 2016; Welchman og Hossain 2005). Gennemgange af sager om æresrelateret vold viser, at der oftest er kvindelige ofre og mandlige udøvere (Bates 2018:3; Cooney 2014a: 407; Reddy 2008:307–8; Van Baak m.fl. 2018:188). Nogle forskere mener derfor, at æresrelateret vold handler mere om mænds ønske om at opretholde, understøtte eller genoprette deres politiske og kulturelle dominans over kvinden end om ære (Gill 2009:479). Det påpeges for eksempel, at æresrelateret vold kan opstå i en maskulinitetskrise, som mænd oplever i forbindelse med immigration til samfund med andre relationer mellem kønnene, som for eksempel Danmark (Grzyb 2016: 1044). Forstås æresrelateret vold som en del af begrebet 'vold mod kvinder', ses volden altså som en adfærd, der bekræfter mænds maskulinitet.

Kritik: 'Vold mod kvinder' overser væsentlige nuancer i offer og udøver

Æresrelateret vold udøves både af kvinder og mænd, ligesom ofrene også tilhører begge køn, og det er derfor ikke problemfrit at tale om volden som 'vold mod kvinder' (Keyhani 2013:265). Fokuset på 'vold mod kvinder' indfanger således ikke kvinders vold mod mænd, mod andre kvinder og heller ej mænds vold mod andre mænd (Asquith 2015:78). Her fastholder nogle dog, at en anerkendelse af kvinder som voldudøvere ikke nødvendigvis udfordrer begrebet 'vold mod kvinder', fordi voldens motivation hos kvinder også findes i et ønske om at opretholde patriarkalske værdier om relationer mellem kønnene (Bates 2018). Nuancerne i forståelsen af både mandlige og kvindelige ofre og udøvere behandles nærmere i kapitel 4.

Kritik: 'Vold mod kvinder' overser andre faktorer

Indplaceringen af æresrelateret vold som tilhørende det overordnede begreb 'vold mod kvinder' kritiseres yderligere for at overse andre kontekstuelle faktorer, såsom etnicitet, race, klasse og fattigdom, som også kan bidrage til at forme og opretholde æresrelateret vold (Bhanbhro m.fl. 2016:203). Et eksempel på oversete faktorer kan være, at bosteder, der i udgangspunktet er etablerede for at beskytte ofre mod én

udøver, ikke altid er tilstrækkeligt forberedte på sager, hvor der er tale om en mere organiseret form for vold med varierende grader af støtte fra familie og/eller netværk (Payton 2011:77). Flere forskere mener derfor, at det kollektive aspekt ved voldsudøverne i disse sager gør det nødvendigt at adskille æresrelateret vold fra 'vold mod kvinder' eller 'vold i nære relationer' (Blum, Braiden, og Heinonen 2016:146; Dickson 2014:31; Idriss 2017; Mayeda og Vijaykumar 2016:356; Payton 2014:2866). Derudover er der yderligere karakteristika ved æresrelateret vold, der adskiller fænomenet fra andre former for vold. Disse belyses nedenfor.

2.2.2 Særlige karakteristika ved æresrelateret vold

Denne del af forskningen hæfter sig ved de særlige karakteristika, der knytter sig til æresrelateret vold, og afspejler dermed et ønske om en separat definition af æresrelateret vold som et særligt voldsfænomen (Aplin 2017; Chesler 2009; Cooney 2014a:409; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:35, 2019:72; Grutzky og Åberg 2013:13; Oberwittler og Kasselt 2011; Payton 2011:76; Terman 2010:1).

Følgende er en oversigt over de særlige karakteristika ved æresrelateret vold, som denne forskning fremhæver med henblik på at adskille den fra andre voldsformer. Disse karakteristika leder flere forskere til at anbefale en særskilt definition for fænomenet. Der er dog ikke enighed om, hvorvidt en sådan definition skal være placeret under paradigmet 'vold i nære relationer', være en underkategori af 'vold mod kvinder', eller om fænomenet kvalificerer sig til et uafhængigt forskningsfelt. I sidstnævnte tilfælde vil spørgsmålet så være, hvad et sådant forskningsfelt skal kaldes, og hvilke underkategorier feltet i givet fald skal omfatte (Bredal 2019).

Listen forneden er udarbejdet ud fra Bhanbhro m.fl.s arbejde (2016:202) og suppleret med pointer fra anden forskning, der ligeledes hæfter sig ved æresrelateret volds særlige karakteristika. Der er tale om forskningspublikationer, der har forskellige tilgange til studiet af æresrelateret vold. Derfor opfordres læseren til at konsultere oversigten over den anvendte litteratur i kortlægningens appendix.

- Volden og kontrollen finder oftest sted for at bevare, hvad der opfattes som sociale, kulturelle eller religiøse traditioner eller normer (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary 2015a: 8).
- Volden og kontrollen får normativ støtte fra de respektive netværk eller grupper i lokalsamfundet (Elakkary m.fl. 2014:77; Grutzky og Åberg 2013:13; Oberwittler og Kasselt 2011:12).
- Volden og kontrollen er oftest overlagt (Aujla og Gill 2014:159; Brandon og Hafez 2008:50; Cooney 2014a:409; Gill 2009; Korteweg 2012:145; Payton 2011:73).
- Volden og kontrollen involverer flere udøvere og præges af et kollektivt element (Cooney 2014a:410; Elakkary m.fl. 2014:77; Grutzky og Åberg 2013:13; Idriss 2018:323; Khan m.fl. 2018:12; Payton 2011:73; Rogers 2017:229; Schlytter og Linell 2010:158; Sen 2005:48). Den kollektive udøvelse kan både stamme fra familiemedlemmer, men i nogle tilfælde også personer fra netværket, der ikke er i familie med offeret (Gill 2009:484). Udøvelsen kan ske transnationalt af familiemedlemmer eller medlemmer af netværket, som for eksempel opholder sig i familiens oprindelsesland (Cooper, Linstroth, og Chaitin 2009; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:134; Grutzky og Åberg 2013:13).
- I forskning og praksis kendes der til flest sager med mandlige udøvere (Cooney 2014a:409; Oberwittler og Kasselt 2011:12), men kvinder er også involveret, stiltiende eller aktivt (Abbas 2011:16–17; Bates 2018).
- Volden og kontrollen udøves oftest af en mandlig udøver mod et kvindeligt offer (Gill 2013:242; Idriss 2011:2; Oberwittler og Kasselt 2011:12).
- Mænd kan også være ofre, mens kvindelige udøvere mod et mandligt offer er sjældne (Bhanbhro m.fl. 2016:202; Idriss 2011:3; Payton 2011).

Kritik: Begrebsliggørelse baseret på 'ære' er problematisk

En række forskere finder anvendelsen af begrebet 'ære' i definitionen af volden problematisk. De fremhæver, at begrebet 'ære' er kontekstafhængigt og tillægges forskellige betydninger afhængigt af, hvor det bruges (Gill og Brah 2014:73). Andre påpeger, at 'æresrelateret vold' kan blive en simplificeret samlebetegnelse for 'anderledes' vold, der i nogle tilfælde kan være svært at skelne fra gængs partnervold (Siddiqui 2014). Det påpeges desuden, at forståelsen af æresrelateret vold som en særlig form for vold forhindrer fagprofessionelle i effektivt at bruge de etablerede praksisser, der er lavet til håndteringen af vold i nære relationer (Siddiqui 2014:45).

2.2.3 Coercive control

Begrebet 'coercive control' blev introduceret af sociologen Evan Stark og anvendes i den generelle forskning i partner-vold. I en forskningskortlægning fra organisationen Lev Uden Vold oversættes dette begreb på dansk til 'kontrollerende tvang' og forklares som en strategi, hvor udøver sætter begrænsninger på den udsattes rettigheder og frihed, og hvor afsavn og straf bruges til at skabe offerets øgede afhængighed af udøveren (Oldrup og Kjær 2018:12).

I Skandinavien har begreber såsom 'fravær af frihed til at træffe egne valg', 'alvorlig begrænsning af unges frihed' eller 'negativ social kontrol' mange ligheder med begrebet 'coercive control'. Begreberne bruges for at vise, at der er tale om et bredere problemfelt, som også inkluderer illegitime praksisser, der ikke traditionelt forstås som vold (Mayeda og Vijaykumar 2016:361). Her kan den britiske sociolog Liz Kellys begreb om voldens kontinuum være anvendeligt, fordi æresrelaterede konflikter kredser om et kontinuum af vold fra overvågning til ultimativt drab⁸ (Kelly 1987; Sørensen 2013). 'Coercive control' indbefatter netop både store, men særligt små handlinger (Mayeda og Vijaykumar 2016: 361). Den svenske sociolog Siv-Britt Björktomta mener derfor, at betegnelsen 'coercive control' skaber en dybere forståelse af ofrerets oplevelse, selvom motivationen bag kontrollen kan have et æresmotiv (Björktomta 2019). På samme vis har Danneskiold-Samsøe m.fl. argumenteret for begrebets anvendelighed i forståelsen af æresrelaterede konflikter, fordi begrebet understøtter et bredt voldsperspektiv (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019: 61-62).

Brugen af begreber som 'coercive control' kritiseres dog også, eksempelvis i evalueringer af initiativer iværksat i regi af den norske handlingsplan på området. Kritikken går på, at det ikke klart beskrives, hvad begreberne egentlig rummer (Haugen, Paulsen, og Caspersen 2017:16; Lidén m.fl. 2015:142). For eksempel bruges 'coercive control' både om den vold, som ofre for æresrelateret vold og ofre for vold i nære relationer udsættes for (Dickson 2014:31; Stark og Hester 2019), og dermed mister man med brugen af begrebet fokuset på de særlige karakteristika, der er ved æresrelateret vold

2.3 Konklusion

Dette kapitel har belyst forskningens diskussioner af forskellige perspektiver på og definitioner af æresrelateret vold. Kapitlet har først gennemgået det kulturalistiske, multikul-

turalistiske, universalistiske og intersektionelle perspektiv. Set i forhold til forebyggelsesarbejdet har de forskellige perspektiver forskellige implikationer for den fagprofessionelles arbejde med borgere, der er berørt af eller udsat for æresrelaterede konflikter. Her har kapitlet særligt vist, at den fagprofessionelles egen kulturforståelse kan have stor betydning for forståelsen af, hvad der er på spil i æresrelaterede konflikter, og dermed også hvordan den bør tilgås. Mens et kulturalistisk og multikulturalistisk perspektiv begge inddrager kultur i forståelsen af æresrelateret vold, adskiller de sig i forhold til, hvilken betydning, man mener, dette bør have for tilgangen til arbejdet med æresrelaterede konflikter. Det universalistiske perspektiv betoner i stedet de karakteristika ved volden eller kontrollen, der går på tværs af etniske skillelinjer, eksempelvis mænds kønsmagt. Det intersektionelle perspektiv forstår individets udsathed som et produkt af dets position i sammenvævningen af en lang række undertrykkende strukturer, såsom køn, kultur og etnicitet. Perspektivet kan derfor være anvendeligt for at få en helhedsorienteret forståelse af borgerens situation.

Udover de forskellige forskningsperspektiver, er der i forskningen endnu ikke enighed om, hvordan æresrelateret vold bedst defineres. Nogle mener, at volden skal ses som en underkategori af 'vold i nære relationer' eller 'vold mod kvinder'. Andre mener, at man bør se volden som særskilt kategori, men er uenige om, hvad man bør kalde denne. Her lægges vægt på de særlige karakteristika, der knytter sig til æresrelateret vold. Mest udtalt er motivationen for at bevare, hvad der opfattes som sociale, kulturelle eller religiøse traditioner eller normer, den normative støtte til volden, samt det kollektive aspekt af voldsudøvelsen, der også går på tværs af grænser.

Det er vigtigt at understrege, at de akademiske diskussioner stadig pågår, og at der samtidig er tale om en problematik, der er politiseret i de europæiske samfund. Forståelsen og begrebsliggørelsen af æresrelateret vold vil således fortsat være i udvikling, både akademisk og politisk. Det er således på nuværende tidspunkt ikke muligt at give en udtømmende definition af fænomenet, men den fagprofessionelle kan i forebyggelsesøjemed skele til myndighedernes definitioner, som beskrevet i den nationale handlingsplan samt vejledningen og forarbejderne til serviceloven.

⁸ Her er det vigtigt at understrege, at voldens kontinuum ikke går på graden af alvor, da det vil være problematisk at rangordne volden (Kelly 1987:49). I stedet handler begrebet om at sikre, at voldsformer, der er forbundne, analytisk også kan behandles sådan (Sørensen 2013).

2.4 Videnshuller

Videnshuller fra forskningen

Der er behov for konsensus om placeringen af æresrelateret vold som forskningsfelt, og for at arbejde ud fra en for at arbejde ud fra en fælles begrebsbrug (Bredal 2019).

Der er brug for en mere inkluderende og fordomsfri definition og forståelse af fænomenet for at kunne håndtere æresrelaterede problematikker mere pragmatisk. Samtidig peges der på behovet for fælles standarder på tværs af lande i forhold til, hvordan æresrelateret vold identificeres og defineres (Bhanbhro m.fl. 2016:205).

Videnshuller relevant for praksis

I det forebyggende arbejde er der behov for en fælles og praktisk anvendelig forståelse og definition af æresrelaterede konflikter. Et fælles sprog på tværs af myndighedsinstanser vil gøre det lettere at udbrede kendskabet til denne type konflikter og give mulighed for at fokusere på at videreudvikle lovende praksis.

3. Hvad karakteriserer æresrelaterede konflikter?

Undersøgelsesspørgsmål 2

Hvad karakteriserer æresrelaterede konflikter?

Den del af forskningen, der anskuer æresrelateret vold som en særlig form for vold, finder en række karakteristika, der kendetegner den. Det er disse særlige karakteristika, som dette kapitel gennemgår. Som allerede påpeget opstår æresrelaterede konflikter i et komplekst sammenspil mellem faktorer såsom køn, kultur, religion, etnicitet, migration og nationalitet. Konflikterne kan samtidig komme til udtryk på mange forskellige måder, da der findes mange forskellige strategier, familierne anvender for at sikre sig, at individet indordner sig kollektivets adfærdsregler. Strategierne kan altså være forskellige, selv om de udspringer af de samme normer. Det kan derfor umiddelbart være svært at gennemskue, hvad der er på spil for parterne i konflikten, og hvorfor de handler, som de gør.

I kortlægningen af litteraturen på området vil dette kapitel derfor udrede de forskellige normer og adfærdsmønstre, der kan være på spil i æresrelaterede konflikter, og forsøge at tydeliggøre, hvordan man kan se dem som internt forbundne. Dette er ikke en let opgave, da der er tale om så komplekse problemstillinger. Samtidig bærer forskningslitteraturen ikke præg af at være optaget af at lave sådanne analytiske skel og udgrænse deres indbyrdes forbindelser med henblik på at gøre forskningen anvendelig i det faglige arbejde. Det er til gengæld ambitionen for dette kapitel.

Dette kapitel gennemgår indsigter fra den del af forskningen, der ser æresrelateret vold som en særlig form for vold, og som derfor har fokus på, hvad der typisk karakteriserer disse sager.

Denne del af forskningen gennemgås her, fordi den belyser træk ved æresrelaterede konflikter, som kan gøre det nemmere for den fagprofessionelle at genkende, udrede og iværksætte indsatser i mødet med borgere involveret i æresrelaterede konflikter.

Ud fra denne del af forskningen kan æresrelaterede konflikter overordnet forstås som et fænomen der opstår i krydsfeltet mellem et kollektivistisk livssyn, hvor individet forventes at indordne sig under kollektivet, på den ene side og patriarkalske æresnormer på den anden. Individer, der lever i krydsfeltet mellem disse to strukturer, oplever ofte, at familien håndhæver en række adfærdsregler, der begrænser dets mulighed for selvbestemmelse over eksempelvis seksuel adfærd, pardannelse, kønsudtryk, uddannelse eller påklædning. I et immigrationsperspektiv opstår de æresrelaterede konflikter ofte i mødet med andre livssyn, der eksempelvis kan være mere individualistiske. Familien kan så benytte sig af en række strategier, herunder forskellige former for vold og kontrol, for at sikre sig, at familiemedlemmerne indordner sig kollektivets adfærdsregler. Familiens udsatte individer har tilsvarende strategier, som kommer til syne i reaktionen på en æresrelateret konflikt eller anvendes til håndteringen af livet med vold og kontrol i en omverden, hvor der er forskellige livssyn ude og hjemme. For eksempel kan en strategi være at leve et dobbeltliv, mens et andet kan være at gå i åben konflikt med familien. Slutteligt opridser kapitlet, hvilke konsekvenser, forskningen peger på, det kan have at være involveret i æresrelateret konflikt.

Æresrelaterede konflikter er ikke én ting

Først er det dog vigtigt at understrege, at man aldrig kan tale om, at der er én adfærd, der ser ud på én bestemt måde, som altid vil blive bragt i spil på samme måde. De karakteristika, der beskrives i kapitlet, kan dog give en indikation af, hvilke adfærdsmønstre, der ofte vil være på spil i æresrelaterede

konflikter. Men som i alt socialfagligt arbejde er det afgørende, at der skabes en helhedsorienteret forståelse af borgerens situation, inden en indsats igangsættes. Kendskabet til adfærdsmønstrene, der ofte optræder i æresrelaterede konflikter, vil imidlertid gøre det lettere at genkende konflikterne og iværksætte de nødvendige indsatser, der er behov for på dette specialiserede område.

Ligeledes er handlinger, der anses for at øge eller mindske ære, ikke fasttømrede. I stedet bliver de konstant udfordrede og forandrer sig (Cooney 2014b:101; Gill m.fl. 2012:80; Gill og Brah 2014:74). Begrebet ære tilføjes altså forskellig mening i forskellige kontekster. Som eksempel vil en kvindes deltagelse i professionelle eller akademiske sammenhænge i nogle familier være en kilde til stolthed, mens det i andre vil opfattes som skamfuldt (Gill og Brah 2014:74). Hvad der forstås som ærefuldt varierer ikke blot fra kultur til kultur (Gill 2013:243; Schlytter og Rexvid 2013:54), men også inden for kulturen (Gill 2013:243; Gill m.fl. 2012:76; Korteweg 2012:155). Desuden kan det samme æreskodeks få forskellig betydning i forskellige kontekster, for eksempel efter en emigrationsoplevelse. Samtidig er det også vigtigt at bemærke, særligt når de kollektive træk ved æresrelateret vold betones, at det ikke kan tages for givet, at der er enighed i familien eller miljøet om udøvelsen af volden (Wikan 2008:3). Livssyn, familielogikker og strategier kan desuden forandre sig over tid. Dette sker ofte i varierende tempo for forskellige mennesker og familier (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:168). Slutteligt er det vigtigt at understrege, at de normer og den adfærd, der skitseres i kapitlet, er knyttet til bestemte familier og sociale miljøer snarere end hele etniske grupper eller lande.

3.1 Æresrelaterede konflikter opstår i krydsfeltet mellem et kollektivistisk livssyn og patriarkalske æresnormer

Æresrelaterede konflikter opstår typisk i samfund og miljøer med patriarkalske traditioner. Disse traditioner har den norske sociolog Anja Bredal karakteriseret som en "social logik, der er kendetegnet af mænds kønsmagt, ældres generationsmagt og kollektivets magt over enkeltpersoner" (Bredal 2011:19–21). I tillæg hertil peger Danneskiold-Samsøe m.fl. på, at konflikterne ofte finder sted i miljøer, hvor religion spiller en væsentlig rolle (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:136). Som tidligere beskrevet er religionens rolle i æresrelaterede konflikter dog omdiskuteret. Det skyldes, at nogle undersøgelser peger på tilfælde, hvor den udsattes

stærke religiøsitet har givet individet tungtvejende argumenter for egen frigørelse fra forældregenerationens mere kulturelt forankrede forventninger. Der er altså behov for, at fremtidig forskning undersøger, hvilken rolle en stærk religiøsitet spiller i forhandlingerne og retfærdiggørelsen af volden fra både offer og udøver. I dette arbejde er det vigtigt at skelne mellem, om det er individets eller kollektivets religiøsitet, der er udslagsgivende. For nuværende kan det konkluderes, at religion spiller en tvetydig rolle i æresrelaterede konflikter, og at en høj grad af religiøsitet i nogle familier kan være en del af grobunden for, at æresrelaterede konflikter kan opstå.

Med udgangspunkt i Bredals tre karakteristika ovenfor – køns- magt, generationsmagt og kollektivets magt – kan man se æresrelaterede konflikter som opstående i krydsfeltet mellem to strukturer: den patriarkalske (præget af mænds kønsmagt og ældres generationsmagt) og den kollektivistiske. Det er således i krydsfeltet mellem disse to strukturer, at individets mulighed for at bestemme over eget liv kan blive begrænset, og dermed at æresrelaterede konflikter kan opstå. De to strukturer benævnes i det kommende henholdsvis 'kollektivistisk livssyn' og 'patriarkalske æresnormer'. Da æresrelaterede konflikter opstår i krydsfeltet mellem disse to strukturer, kan der godt være familier, der lever ud fra et kollektivistisk livssyn, men som ikke præges af patriarkalske æresnormer, og her vil man således ikke forvente, at æresrelaterede konflikter opstår.

3.1.1 Patriarkalske æresnormer

En patriarkalsk struktur kendetegnes overordnet af to dimensioner; kønsmagt, men også generationsmagt (Bredal 2011:19). Den patriarkalske struktur kommer derfor til udtryk i æresrelaterede konflikter som et stærkt alders- og kønshierarki, hvor kontrol af kvindens seksualitet og reproduktive evne er et centralt – men ikke det eneste – omdrejningspunkt (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:136, 2019:121).

I forskningens belysning af de æresnormer, der ofte ligger til grund for æresrelaterede konflikter, er det klart, at der er tale om patriarkalske æresnormer, da køns- og generationsmagten er grundlæggende for, hvordan ære forstås og praktiseres. Kollektivets forståelse af ære er altså betingende for, hvad det vil sige at være mand og kvinde i disse familier (Mayeda og Vijaykumar 2016:355; Sen 2005:48). Hvad der forstås som normalt og unormalt, godt og dårligt, er derfor ofte forskelligt for mænd og kvinder i familierne (Gill m.fl. 2012:76; Gill og

Brah 2014:74). En central forskel i mange samfund er, at ære er knyttet til mænd, mens skam er knyttet til kvinder (Akpinar 2003:431; Idriss 2018:322). Hvad det vil sige at være en rigtig mand bliver i disse familier formet af mandens regulering af kvindelig adfærd og seksualitet (Coomaraswamy 2005:xi; Keyhani 2013:261; Reddy 2008:307). Det kan skabe en ulighed mellem manden og kvinden, fordi mænd regulerer og kontrollerer kvinders adfærd for at bevare æren (Idriss 2018:322). Samtidig gør det familielivet svært for LGBTI-personer, der ikke oplever at passe ind i kollektivets normer om køn og seksualitet (Nicole L Asquith 2015; Reddy 2008).

I æresrelaterede konflikter forstås ære ofte som et absolut fænomen – enten har man det, eller også har man det ikke (Schlytter og Rexvid 2013:55; Wikan 2008:72). Dette er særligt tilfældet for kvinder, hvis ære hverken kan øges eller genvindes. Mandlig ære forstås til gengæld ofte mere dynamisk og opretholdes og øges gennem aktiv deltagelse og konkurrence med andre mænd i lokalsamfundet (Gill m.fl. 2012:81; Payton 2011:69).

Patriarkalske attituder til forhold som køn og seksualitet forsvinder ikke nødvendigvis med tidens løb. Det er således ikke blot blandt førstegenerationsindvandrere i de vestlige samfund, at æresrelateret vold udøves. Forskning finder i stedet, at kulturelle normer fra oprindelseslandet i nogle tilfælde forstærkes i forbindelse med immigration (Cooper, Linthroth, og Chaitin 2009:20; Terman 2010:26), for eksempel hvis man oplever at blive presset på sine værdier af majoritetssamfundet, der er præget af et andet livssyn, eller er bange for at miste tilhørsforholdet til oprindelseslandet. FAFOs undersøgelse af negativ social kontrol, beskrevet i afsnit 1.4, har dog også vist, at graden af forældrerestriktioner aftager i takt med, hvor længe forældrene har boet i Norge (Friberg og Bjørnset 2019:8). Samlet kan det siges, at familiestrukturer kan forandres over tid, men at dette sker i forskellige varierende tempo for forskellige mennesker og familier (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:168).

3.1.2 Kollektivistisk livssyn

I familier, der præges af et kollektivistisk livssyn, formes individets identitet i et fællesskab, hvor mennesket opnår mening med livet ved at være en del af fællesskabet, og hvor man er afhængig af sin familie eller (lokal)samfund for social anseelse (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:120). Der er altså tale om et livssyn, der er væsensforskelligt fra det individualistiske livssyn, der præger mange skandinaviske familier, hvor der

er fokus på selvstændighed og individets udvikling. Familier med et kollektivistisk livssyn er ofte præget af en loyalitetsmoral, hvor der forventes et mere grundlæggende hensyn til og ansvarsfølelse over for familiens vilje og ønsker end individets følelser og ønsker (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:136). Denne loyalitetsfølelse betyder, at ofre for æresrelateret vold typisk har svært ved at bryde tavsheden omkring den vold, de er udsat for (Sørensen, Mørck, og Danneskiold-Samsøe 2012:111).

I forlængelse heraf finder FAFOs undersøgelse af social kontrol, beskrevet i afsnit 1.4, at minoritetsetniske forældre oplever store udfordringer med at skulle opdrage børn i individualistiske samfund som de skandinaviske. Forældrene oplever at være alene med opdragelsesopgaven uden at kunne bruge fælles religiøse normer, storfamiliens støtte eller traditionelle strategier til disciplinering og kontrol, herunder fysisk afstraffelse. Særligt ægteskabet som institution opleves af disse forældre som centralt for at kunne videreføre familiestruktur, tro og identitet. FAFO peger derfor på, at bekymringen for barnets fremtidige ægteskab kan være en central drivkraft bag udøvelsen af negativ social kontrol (Friberg og Bjørnset 2019:9–10).

3.1.3 Intersektionen mellem et kollektivistisk livssyn og patriarkalske æresnormer

Ære er et kollektivt fænomen, og derfor tillægges det først mening i familierne, når det cirkulerer socialt (Nicole L Asquith 2015:75). Det betyder, at en 'amoralsk' handling typisk først bliver set som skamfuld eller vanærende, når den bliver offentlig kendt (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:35, 49, 2019:37; Korteweg 2012:153; Wikan 2008:6). Forskningen finder eksempelvis, at rygter om en kvindes seksuelle adfærd nogle gange kan være nok til, at familien oplever behov for at kontrollere eller straffe kvinden (Gill m.fl. 2012:81). På den måde står renommeet ofte over sandheden, og løse rygter og potentialet for æreskrænkelser kan derfor være mere afgørende for familien end egentlig adfærd (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:52, 142, 2019:35; Sen 2005). En interviewundersøgelse viser eksempelvis, at sladder særligt er noget, som minoritetsetniske kvinder, der har været udsat for vold, frygter (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:51). Samtidig bliver ofrene sjældent mødt med forståelse, hvis de taler om deres oplevelser af vold og kontrol i deres familier eller sociale miljøer, hvor de æresrelaterede konflikter opstår. Her kredser ære ofte om netop tavshed. Minoritetsetniske kvinder, der er blevet udsat for vold, beretter således, at gode

familier er de familier, der ikke bliver talt om (Sørensen m.fl. 2012:110–11).

Helt konkret oplever især piger og kvinder en høj grad af pres for at opføre sig, som familien forventer, fordi familiens anseelse og rygte ofte er knyttet til kvindens generelle adfærd og i særdeleshed til hendes kønsmoral og seksualitet. Til forskel herfra kan familierne i højere grad tolerere en udtalt forskel mellem forventningen til og egentlig adfærd, når det kommer til mænd (Schlytter og Rexvid 2013:56).

I begge tilfælde bliver det særligt tydeligt, hvordan æresrelaterede konflikter bedst forstås i krydsfeltet mellem et kollektivistisk livssyn, hvor kollektivets holdninger betones over individets ønsker og behov, og så de patriarkalske æresnormer, hvor kønsmagt og generationsmagt betones.

3.2 Adfærdsregler

Forskningen finder en række forskellige måder, hvorpå det kollektivistiske livssyn og de patriarkalske æresnormer tilsammen begrænser individets mulighed for selvbestemmelse over eksempelvis seksuel adfærd, pardannelse, kønsidentitet, uddannelse eller påklædning. Disse begrænsninger kaldes her 'adfærdsregler'. Æresrelaterede konflikter opstår typisk i forlængelse af familien eller netværkets opfattelse af, at individet ikke lever op til eller har brudt disse adfærdsregler. I en immigrationskontekst kan det faktum, at der er forskellige adfærdsregler ude og hjemme gøre, at individet og familier kommer i konflikt om passende adfærd. Det kommende afsnit vil belyse, hvordan æresrelaterede konflikter kan handle om (frygten for) sådanne brud.

3.2.1 Kyskhed

I familier med patriarkalske æresnormer forbindes (særligt mandlig) ære ofte med reguleringen af kvindens ærbarhed og seksualitet (Keyhani 2013:260). Kvinden anses som dydig fra fødslen og må opretholde denne status resten af livet. Æresrelaterede konflikter handler derfor ofte om, at et individ opfattes som havende overskredet dette krav om kyskhed, mens individets, familiens eller netværkets rygte og sociale anseelse afhænger af dets (oftest kvindelige) medlemmers adfærd (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:49). Seksualitet ses derfor i disse familier som et anliggende for hele familien og kun acceptabelt i regi af ægteskab (Schlytter og Linell 2010:154).

Æresrelaterede konflikter opstår derfor ofte, hvis kvindens kyskhed brydes, hvad enten dette sker reelt eller forestillet (Cooney 2014a:408). Der findes endda sager, hvor æresrelateret vold udøves som følge af ufrivillige brud på disse kyskhedsforventninger, for eksempel voldtægt (Grzyb 2016:1038; Idriss 2011:3). En opfattet plet på kvindens ære kan anses som en refleksion af hendes manglende adlyden af mandlige familiemedlemmer, hvilket udfordrer mandens mulighed for social anseelse i det bredere netværk (Keyhani 2013:260–61; Van Baak m.fl. 2018:188). Kvindens kyskhed er altså tæt forbundet med mandens status i familien eller netværket. På den måde kobles patriarkalske normer om kvindens ærefulde adfærd tæt til kollektivet, som tager ansvaret for at beskytte deres kollektive rygte og sanktionere, når medlemmer af gruppen opfattes at have overtrådt gruppens normer (Khan m.fl. 2018:12; Payton 2014:2865; Reddy 2008:307). Hvis familien ikke sanktionerer den grænseoverskridende adfærd, risikerer de selv at blive udstødt (Idriss 2018:323). Familien og netværkets strategier til sanktionering af denne adfærd behandles nærmere i afsnit 3.4.1.

Ærbarhedsnormer og myten om mødommen

Da æresrelaterede konflikter ofte kredser om at regulere kvindens seksualitet, spiller ærbarhedsnormer en central rolle i disse familier (Gill 2013:249; Gill m.fl. 2012:81; Schlytter og Rexvid 2013:56). Det kan dreje sig om sejlivede myter om, at kvinder bløder ved første samleje, og at manden kan mærke, om kvinden er jomfru. Nogle kvinder vokser derfor op med bevidstheden om at beskytte deres ærbarhed som en central adfærdsregel, da den definerer kvindernes individuelle status og værdi i netværket og samtidig sikrer familiens gode omdømme (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:82).

Den danske ungeundersøgelse fra 2018, beskrevet i afsnit 1.2.2, viser, at der er en generel stor uvidenhed om kvinders kroppe, og at myten om mødommen stadig lever blandt de unge. 12 % af de adspurgte minoritetsetniske mænd tror, at alle kvinder bløder ved første samleje, mens 37 % er i tvivl (Als Research 2018:20).

En spørgeskemaundersøgelse foretaget af konsulenthuset Als Research i 2011 undersøgte også minoritetsunges opfattelse af normer om ærbarhed.

Anvendt gråliteratur:**Ung i 2011 – Nydanske Unges Oplevelser af Social Kontrol, Frihed og Grænser****Forfatter:** Konsulenthuset Als Research 2011.**Rekvireret af:** Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.**Metodisk tilgang:**

- Spørgeskemaundersøgelse besvaret af 2.912 15-20 årige respondenter

Udsigelsesgrad: Stikprøven er ikke repræsentativ, selv om omfanget af respondenter med minoritetsetnisk baggrund er relativt stort (Als Research 2011:9).**Herefter:** Den danske ungeundersøgelse fra 2011.

Den danske ungeundersøgelse fra 2011 viser, at to tredjedele af de adspurgte minoritetsetniske unge mener, at det er vigtigt, at kvinden har sin mødom intakt ved indgåelse af ægteskab (Als Research 2011:19).

Begge rapporter indikerer således, at mødomsmyter lader til at spille en stor rolle blandt minoritetsetniske unge i Danmark.

3.2.2 Obligatorisk heteroseksualitet

Æresrelaterede konflikter handler også nogle gange om (opfattede) overtrædelser af kollektive normer om seksualitet og kønsidentitet. Her er tale om normer, der normaliserer, privilegerer og belønner heteroseksualitet og opfattelsen af, at der kun eksisterer to køn (Björktomta 2019:6–7; Gangoli m. fl. 2011:27; Nicole L Asquith 2015:74–75). Æresrelaterede konflikter påvirker altså også homoseksuelle mænd og kvinder samt mennesker med transidentitet (Reddy 2008; Schlytter og Rexvid 2016:54).

Heteroseksualitet har i disse familier karakter af at være et normativt princip, som familiens medlemmer ikke tillades at afvige fra (Asquith 2015:75). I nogle familier forstås LGBTI-identiteter som en form for sygdom. I det lys kan heteroseksualitet altså også ses som en adfærdsregel, som kollektivet

ikke tolererer overskridelsen af. Nogle forskere påpeger dog, at konflikterne typisk opstår, hvis der er tale om en offentlig kendt adfærd. Der er således en vis rummelighed over for homoseksuelle handlinger, så længe man ikke (offentligt) giver udtryk for denne homoseksualitet. I stedet er det en vestligt orienteret homoseksuel identitet og livsstil, der ofte ikke accepteres (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:149). Det er således tydeligt, at adfærdsreglerne i høj grad formes ud fra et kollektivistisk livssyn; overholdelsen af disse regler anses primært som vigtigt udadtil.

LGBTI-undersøgelsen fra 2015, beskrevet i afsnit 1.2.2, viser, at LGBTI-personer med en minoritetsetnisk baggrund på en række områder har væsentlig dårligere levevilkår end andre LGBTI-personer i Danmark. De skjuler i højere grad deres seksuelle orientering og kønsidentitet fra deres familie. Et betydeligt mindretal af LGBTI-personer med minoritetsetnisk baggrund rapporterer i undersøgelsen at have været udsat for vold (13 %), voldstrusler (18 %) eller andre negative reaktioner fra deres familie, eksempelvis nedgørende kommentarer (30 %), fordømmelse (24 %), overvågning (16 %), social udstødelse fra familien (20 %), pres for at blive gift mod deres vilje (15 %), husarrest (9 %) og trusler om genopdragsrejser (8 %). Til sammenligning har 1 % af andre adspurgte LGBTI-personer i Danmark oplevet vold eller voldstrusler fra familien. De adspurgte LGBTI-personer med minoritetsetnisk baggrund oplever en højere grad af diskrimination, og hver tredje respondent har inden for det seneste år overvejet at begå selvmord (mod 19 % af øvrige LGBTI-personer). I tillæg hertil finder den danske ungeundersøgelse fra 2018, beskrevet i afsnit 1.2.2, at næsten seks ud af ti af de adspurgte 18-29 årige minoritetsetniske unge tror, at deres familie 'i mindre grad' eller 'slet ikke' ville acceptere, hvis de havde en kæreste af samme køn som dem selv – sammenlignet med omkring en ud af ti af de majoritetsetniske unge (Als Research 2018:20). Als Research peger på, at LGBTI-personer med en minoritetsetnisk baggrund derfor kan ses som en "særlig minoritet i minoriteten" (Als Research 2015:16).

Arrangeret ægteskab

Konsulenthuset Als' Research har i 2014 undersøgt kønsroller og social kontrol blandt unge med etnisk minoritetsbaggrund.

Anvendt gråliteratur:
Kønsroller og Social Kontrol blandt Unge med Etnisk Minoritetsbaggrund

Forfatter: Konsulenthuset Als Research 2014.

Rekvireret af: Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

Metodisk tilgang:

- 37 interviews med unge mænd og kvinder fortrinsvis mellem 18 og 25 år samt 22 interviews med forældre

Udsigelsesgrad: Undersøgelsen er ikke repræsentativ, selv om en vis spredning i adspurgte informanter er sikret. Derfor kan undersøgelsens resultater ikke generaliseres (Als Research 2014:6).

Herefter: Undersøgelse af kønsroller fra 2014

I forlængelse af den adfærdsregel, der dikterer heteroseksualitet, fremhæver minoritetsunge af begge køn i undersøgelsen af kønsroller fra 2014, at det er et krav fra deres families side, at de bliver gift. Ægteskabet indgås ikke blot mellem de to unge, men også mellem de to familier (Als Research 2014:12). Denne forventning ligger på både mænd og kvinder (Bredal 2011; Schlytter og Rexvid 2016:53). Arrangerede ægteskaber kredser typisk om familiens ønsker om, at den unge gifter sig med en af samme nationale oprindelse og/eller trosretning. Konflikter opstår så, hvis den unge danner par med en, der ikke opfylder dette ønske, eller hvis den unge modsætter sig den pardannelse, som forældrene lægger op til (Danne-skiold-Samsøe m.fl. 2019:151). I sådanne konflikter vælger nogle familier at anvende tvangsægteskaber som strategi for at sikre sig, at familiens ønske til partner opfyldes. Tvangsægteskaber behandles derfor i det kommende afsnit 3.4.1 om familiens strategier til at sikre individets efterlevelse af de patriarkalske æresnormer.

3.2.3 Autonomi

Æresrelaterede konflikter kredser også nogle gange om, hvad Cooney kalder 'relationel sømmelighed', altså at det også forventes af kvinden, at hun ikke socialiserer med mænd uden for sin familie, og at kvinder er mænd underdanige generelt

(Cooney 2014a). I kollektivistiske, patriarkalske familier ses kvinden som kultur- og traditionsbærer, hvilket sætter begrænsninger for kvindens autonomi og råderum (Danne-skiold-Samsøe m.fl. 2019:140). Æresrelateret vold og kontrol straffer derfor ikke kun overtrædelser, men kontrollerer også individets autonomi, for eksempel det at færdiggøre sin uddannelse, få et job eller gå klædt, som man vil (Cooney 2014a:409).

Æresrelaterede konflikter kan også udvikle sig i forbindelse med et ønske om skilsmisse, som nogle – men ikke alle – familier med patriarkalske æresnormer kan modsætte sig, især hvis skilsmissen er på kvindeligt initiativ. Modstanden mod skilsmisse handler særligt om, at kvinden dermed ikke er under nogen mands opsyn (Akpınar 2003:429; Danne-skiold-Samsøe m.fl. 2019:37, 156). De æresrelaterede konflikter præges således også af adfærdsregler, der bundet i kollektivets forventning om at have indflydelse på pardannelse, som belyst i afsnit 3.2.2.

Adfærdsreglerne kan også begrænse mænds livsudfoldelse. Det viser en interviewundersøgelse foretaget af den norske sociolog Anja Bredal.

Anvendt gråliteratur:
Mellom Makt og Avmakt. Om Unge Menn, Tvangsekteskap, Vold og Kontrol

Forfatter: Anja Bredal, Institutt for samfunnsforskning.

Rekvireret af: Det norske Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Metodisk tilgang:

- 21 interviews med til sammen 29 unge mænd og 2 kvinder

Udsigelsesgrad: Undersøgelsen er ikke repræsentativ, men har til formål at give dybdegående indsigt i målgruppens erfaringer og fortællinger.

Herefter: Bredals mandeundersøgelse.

Bredals mandeundersøgelse indikerer, at når det kommer til adfærdsregler, der påvirker mandens autonomi, kan der eksempelvis være tale om familiens krav til valg af uddannelse (Bredal 2011).

3.3 Hvornår opstår konflikten?

Kapitlet har indtil nu vist, at et kollektivistisk livssyn koblet med patriarkalske æresnormer kan resultere i en række adfærdsregler, som begrænser individets livsudfoldelsesmuligheder. Spørgsmålet er så, hvornår konflikterne opstår relativt til dette bagtæppe af normer og regler. Interviews med ofre for æresrelateret vold indikerer, at puberteten ofte er et afgørende tidspunkt i familierne. Her udspiller konflikterne sig omkring den unges ønske om at etablere autonomi, personlig identitet og egen seksualitet. Disse ønsker mødes så med modstand fra de unges forældre og familie (Sedem og Ferrer-Wreder 2015:230).

Bredals mandeundersøgelse finder, at familier har tendens til at italesætte de unges uønskede adfærd, som et resultat af, at de er blevet for norske (Bredal 2011). Det kan for eksempel handle om, at den unges beklædning, adfærd og attitude anses som værende 'for vestlig'. I den forbindelse påpeger en britisk undersøgelse af æresrelateret vold, at familier, der tillader deres børn at assimilere ind i det bredere samfund, nogle gange af netværket ses som svigtende deres rødder, deres netværk og forfædre (Brandon og Hafez 2008:6).

Anvendt gråliteratur:

Crimes of the Community: Honour-Based Violence in the UK

Forfatter: James Brandon og Salam Hafez, Centre for Social Cohesion.

Rekvireret af: -

Metodisk tilgang:

- Litteraturreview af forskning og gråliteratur på området
- Interviews med fagprofessionelle, aktivistiske NGO'ere, der arbejder med problematikken i Storbritannien samt en ukendt antal anonyme kvinder i målgruppen

Udsigelsesgrad: Undersøgelsen opsamler eksisterende viden, men kan ikke siges at være repræsentativ.

Herefter: Centre for Social Cohesions undersøgelse.

Konflikterne kan altså opstå, når familiernes befinder sig i et krydspres mellem det kollektivistiske livssyn, der typisk præger deres netværk og bagland, og et andet, der præger det samfund, de er en del af.

Her er det væsentligt at være opmærksom på, at selv om konflikterne typisk opstår eller bliver eksplicite omkring puberteten, så er det langt fra kun unge mennesker, der er udsat for æresrelaterede konflikter. Konflikterne kan også opstå senere i livet for eksempel ved ønske om skilsmisse. I næste afsnit beskrives det, hvordan offeret kan anlægge forskellige strategier, når de befinder sig i æresrelaterede konflikter. Nogle af disse strategier vil sjældent være synlige for omgivelserne, eksempelvis hvis individet identificerer sig med eller tilpasser sig de patriarkalske æresnormer. I sådanne tilfælde vil konflikten først blive synlig for omverdenen, hvis den udsatte skifter strategi. Såfremt strategien bibeholdes, er det altså også muligt, at konflikten aldrig bliver synlig.

3.4 Strategier

Fra litteraturen kan der udledes en række strategier, som familien benytter sig af for at sikre individets efterlevelse af de patriarkalske æresnormer. På samme måde kan man tale om en række strategier, som den udsatte anvender for at kunne navigere i livet i konflikterne. Det er disse to sæt af strategier, som dette afsnit nu vil belyse.

3.4.1 Kollektivets strategier

Som understreget i kapitel 1 anvender denne videnskortlægning et bredt voldsbegreb. I tråd hermed finder litteraturen, at sager om æresrelateret vold handler om forskellige former for kontrol, mishandling og vold, herunder fysisk vold, psykisk vold, seksuel vold og økonomisk vold (Aplin 2017:1; Blum m.fl. 2016:133; Gill og Brah 2014:73; Grzyb 2016:1038; Khan m.fl. 2018:11; Schlytter og Linell 2010; Schlytter og Rexvid 2014:378; Siddiqui 2005:263). Sociologen Michaela Rogers finder, at denne vold og kontrol overordnet set anvendes for at beskytte opfattelsen af, at familien har passende kønsrelationer. Familien gennemtvinger derfor kønsregler, der skal kontrollere den unges kønsidentitet og -udtryk (Rogers 2017). Ud fra ovenstående belysning af begrænset autonomi som en adfærdsregel i disse familier, kan det i tillæg siges, at volden og kontrollen også kan anvendes for at sikre, at individet handler ud fra kollektivets ønsker, for eksempel i forbindelse med uddannelsesvalg. Det betyder, at familien ofte kontrollerer både mænd og kvinder, der anses som havende trådt uden for den af familien og netværket forventede kønsidentitet eller handlemønstre.

Overtrædes de patriarkalske æresnormer, oplever udøvere ofte, at offeret har vanæret hele netværket med, hvad der anses som værende grænseoverskridende adfærd. Derfor tyer de til handling for at genoprette æren (Cooney 2014a:409; Hayes m.fl. 2016:303). Nogle gange er det først, når offeret stopper med at eksistere, – fysisk eller socialt – at kollektivets ære anses for genoprettet (Eldén 2011:133; Wikan 2008:5). Det er disse handlinger, som i denne kortlægning kaldes 'strategier'.

Strategierne iværksættes både som følge af adfærd, som familien opfatter som æreskrænkende, men også for at forebygge, at sådanne opfattede krænkelser finder sted i det hele taget (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:44; Korteweg 2012:145).

Strategier forstås som omsorg

Familiens kontrol med individet forstås ofte af familien selv som omsorg. Familie og netværk begrænser således den unges adfærd med henvisning til den unges bedste, for eksempel at beskytte dem fra social vanære eller at komme galt afsted (Cooper m.fl. 2009:16; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:99). Dette narrativ anvendes især om kvinder, fordi kvinder antages at være sårbare over for den mandlige seksualitet, og derfor som havende brug for en mands beskyttelse og formynderskab (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:109).

Strategier er køn- og seksualitetsbestemte

Forskningen, samt undersøgelsen af kønsroller fra 2014, beskrevet i afsnit 3.2.2, og FAFOs undersøgelse af social kontrol, beskrevet i afsnit 1.4, finder, at det i høj grad er køns- og seksualitetsbestemt, hvilke konsekvenser det har at bryde adfærdsforskrifter (Als Research 2014:11; Friberg og Bjørnset 2019:8). Mænd (med undtagelse af homoseksuelle og transkønnede mænd) fortæller, at de ofte oplever, at familien ser igennem fingre med deres adfærd og seksuelle normbrud (Bredal 2011). Kvinder beretter derimod om at leve med stor frygt for at blive opdaget og risikerer fysisk eller psykisk vold som afstraffelse for normovertrædelsen (Als Research 2014:11). Kvinder rapporterer også i højere grad end mænd at opleve en negativ social kontrol af deres fritidsliv, som for eksempel kommer til udtryk ved, at kvinderne forventes at komme direkte hjem efter undervisning på deres uddannelsesinstitution, og hvis de opholder sig uden for hjemmet, forventes de at oplyse deres forældre om, hvor de er. Nogle kvinder har endvidere ikke tilladelse til at dyrke sport for deres forældre (Als Research 2014:14). Samtidig oplever kvinder i højere grad end mandlige familiemedlemmer, at det forventes, at de hjælper til derhjemme og passer yngre søskende (Björktomta 2019:7).

Figur 2: Kollektivets strategier med henblik på individets efterlevelse af kollektivets adfærdsregler:

- Negativ social kontrol
- Fysisk vold
- Psykisk vold
- Seksuel vold
- Økonomisk vold
- Isolation
- Genopdragelsesrejser eller længerevarende ufrivillige udlandsophold
- Dumping
- Kvindelig kønslæstelse (FGM)
- Æresdrab

Negativ social kontrol

I interviews med minoritetsetniske unge fra Sverige, der har været berørt af æresrelateret vold, finder Björktomta, at kontrol over og begrænsninger af piger og unge kvinders finanser, venner, fritid, brug af mobil og internettet, tøj og make-up er udbredt (Björktomta 2019:7).

Den danske ungeundersøgelse fra 2018, beskrevet i afsnit 1.2.2, undersøger problemstillingen bredt og er ikke kun i kontakt med individer, der har været udsat for æresrelateret vold. Denne undersøgelse viser, at et fåtal af minoritetsetniske unge i Danmark oplever, at familiemedlemmer har tjekket deres mobil, mail, computer eller taske for at kontrollere dem, eller at familiemedlemmer har overvåget dem ved at ringe eller følge efter dem (Als Research 2018:23). Den danske ungeundersøgelse fra 2011, beskrevet i afsnit 3.2.1, viser samtidig, at der er stor forskel på de unges frihedsgrader, alt efter hvilket område af deres liv og hverdag det drejer sig om (Als Research 2011:8). Rapporten finder, at piger mere er udsat for overvågning og tjek af mobil, mail og tasker, mens drenge i højere grad oplever pres for at skulle kontrollere søskende, trusler om vold samt fysisk vold (Als Research 2011:17).

Britisk forskning finder, at både mænd og kvinder kan opleve begrænsninger, når det kommer til valg af uddannelse og beskæftigelse, hvilket derigennem kan medføre manglende finansiel og personlig autonomi (Gill og Harvey 2017:78).

Ligeledes finder undersøgelsen af kønsroller fra 2014, beskrevet i afsnit 3.2.2, at høj uddannelse ofte er et vigtigt statusparameter i relation til familiens netværk, og at unge med minoritetsetnisk baggrund derfor kan opleve negativ social kontrol i relation til frit at kunne vælge uddannelse (Als Research 2014:13).

Fysisk vold

Forskningen finder, at den fysiske vold i æresrelaterede konflikter typisk kommer til udtryk ved spark eller slag til kroppen eller ansigtet, niv, lussinger, skub eller ved at blive hevet i håret (Schlytter og Linell 2010:157). I særlige grove tilfælde kan det også handle om kidnapning og mordforsøg (Björktomta 2019:9).

Den danske ungeundersøgelse fra 2018, beskrevet i afsnit 1.2.2, finder, at 10-14 % af de adspurgte minoritetsetniske unge og 7-10 % af de adspurgte majoritetsetniske unge har været udsat for fysisk vold fra familiemedlemmer (Als Research 2018:23). Undersøgelsen indikerer, at minoritetsetniske unge i højere grad er udsat for fysisk vold, men der kan på baggrund af undersøgelsen ikke siges noget om, hvorvidt æresnormer er motivet bag denne vold.

Psykisk vold

Psykisk vold finder typisk i højere grad sted omkring puberteten, hvor den direkte kontrol og isolation øges (Schlytter og Linell 2010:157). Igennem interviews finder Björktomta, at den psykiske vold har mange udtryk: verbale overfuseringer, stilhed, nedværdigende behandling, ydmygende handlinger, krænkelse af integritet, isolation, indespærring, afvisninger, trusler om vold og dødstrusler (Björktomta 2019:8).

Den psykiske vold centrerer ofte omkring trusler, hvor svenske sager viser, at de unge er blevet truet med at blive slagtet, kørt over, smidt ud fra altanen, blive omskåret og sendt hjemmefra til et arrangeret ægteskab, måske i udlandet. Den psykiske vold handler også om nedsættende sprogbrug, for eksempel at blive kaldt luder, ko, en skam for familien, dum, tyk og grim (Schlytter og Linell 2010:158). Da kvindens kyskhed er symbolet på familiens ære, beretter flere kvinder, at det værste en far kan kalde sin datter er 'luder', som derfor er et skældsord, der er meget udbredt i sager om æresrelateret vold (Björktomta 2019:9; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:54). Kvinder, der er blevet ægtefællesammenførte, hvis ophold i Danmark derfor afhænger af manden, oplever desuden ofte trusler om opholdstilladelse (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:122). Dette bakkes op af både danske og

internationale rapporter (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary 2015b:7; Madsen 2005). Nyere undersøgelser finder samtidig, at mænd, som har usikkert opholdsgrundlag, også er mere sårbare overfor æresrelateret vold primært fra svigerfamilien (Bates 2019).

Seksuel vold

Kvinderne i Danneskiold-Samsøe m.fl. undersøgelse af vold mod etniske minoritetskvinder beretter om seksuelle overgreb efter indgåelse af tvangsægteskab. Volden nævnes dog ofte ikke eksplicit, måske fordi kvinderne ikke oplever tvungen sex inden for et ægteskab som et overgreb (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:77).

Kontrollen med kvinder i disse konflikter foregår i stor udstrækning gennem disciplinering af deres seksualitet og styring af deres reproduktive funktioner (Gill og Harvey 2017:78). Det kan for eksempel komme til udtryk ved, at svigerfamilien kontrollerer svigerdatterens brug af prævention for at sikre sig, at hun får eller ikke får børn, når det passer familien (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:86).

Økonomisk vold

Økonomisk vold indebærer, at familien tager penge fra offeret, eller at offeret nægtes muligheder for at tage arbejde. På den måde øges familiens kontrol med offerets livsudfoldelse. En britisk rapport baseret på interviews med ofre for æresrelateret vold viser, at økonomisk vold også kan handle om, at svigerfamilien har krævet en meget stor medgift i forbindelse med et ægteskab, og at offeret derfor presses af familien til at forblive i ægteskabet (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary 2015b:7).

Anvendt gråliteratur:

Victim/Survivor Voices - A Participatory Research Project

Forfatter: Marianne Hester, Geetanjali Gangoli, Aisha Gill, Natasha Mulvihill, Lis Bates, Andrea Matolcsi, Sarah-Jane Walker og Kurda Yar, alle anerkendte britiske forskere på området.

Rekvireret af: Her Majesty's Inspectorate of Constabulary.

Metodisk tilgang:

- Undersøgelse og evaluering af ofres vej gennem og oplevelse af politiets sagsbehandling
- Interviews med 34 voldsofre

Udsigelsesgrad: Udarbejdet af forskere og har således karakter af at være en forskningspublikation.

Herefter: Den britiske offerundersøgelse.

Isolation

Som set i afsnittet om psykisk vold, kan isolation være et væsentligt instrument i denne strategi (Björktomt 2019:9; Schlytter og Linell 2010:157).

Flere kvinder med minoritetsetnisk baggrund fra danske krisecentre beretter, at de bliver holdt som huslave eller tyende ved at arbejde i hjemmet fra morgen til aften med hus- og omsorgsarbejde, som indebærer at vise kærlighed og omsorg over for de, der dominerer og udøver vold mod dem (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:68). Dette kombineres med en isolation af kvinderne, hvor de forhindres i at forlade hjemmet og indgå i samfundet omkring dem. Det kan for eksempel komme til udtryk ved ikke at måtte have venner, ikke kunne blive ude efter skole, tage bestemte fag, deltage i fritidsaktiviteter, møde unge af det modsatte køn, eller endda kunne være alene på deres værelse (Schlytter og Linell 2010:158).

For nogle kommer isoleringen også til udtryk ved fysisk at blive indespærret på et værelse eller i en lejlighed. Det er særligt tilfældet for kvinder, som har begrænset eller ingen kontakt til egen familie, for eksempel hvis familien fortsat bor i kvindens oprindelsesland, så kontrollen kan holdes hemmelig. I andre tilfælde sættes indespærring ind i det øjeblik, kvinden begynder at modsætte sig familiens kontrol (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:70–73).

Tvangsægteskaber

Forskning viser, at tvangsægteskab er en ofte anvendt strategi, hvor igennem æresrelateret vold kommer til udtryk (Björktofta 2019:7; Schlytter og Linell 2010:154). Ifølge britisk politi er over halvdelen af sager om æresrelateret vold relateret til tvangsægteskaber (Payton 2011:68). Som allerede påpeget kan normen om arrangerede ægteskaber være anledningen til en æresrelateret konflikt, fordi familien har specifikke krav til den udsattes pardannelse, for eksempel at familien ønsker, at den unge gifter sig med en af samme nationale oprindelse og trosretning. Konflikter opstår så, hvis den unge danner par med en, der ikke opfylder dette ønske (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:151). Tvangsægteskab er til gengæld den strategi, som familien anvender, for at kontrollere den udsatte og sikre sig, at individet lever op til de patriarkalske æresnormer. Undersøgelsen af kønsroller fra 2014, beskrevet i afsnit 3.2.2, viser således, at tvangsægteskab kan være en straf, som familien udøver i tilfælde, hvor kvinden har haft sex før ægteskab, eller hvis unge udlever en homoseksuel identitet (Als Research 2014:12).

Både mænd og kvinder kan være ofre for tvangsægteskab (Bredal 2011; Schlytter og Rexvid 2016:53). Da der kan være meget subtile former for tvang på spil, kan det være udfordrende at drage en klar skillelinje mellem, hvornår der er tale om et arrangeret ægteskab, hvor begge parter accepterer hinanden, og så tvangsægteskab (Gangoli m.fl. 2011:27).

Genopdragsrejser eller ufrivillige udlandsophold er rejser, hvor den udsatte kan tvinges til – i kortere eller længere perioder – at flytte tilbage til familiens oprindelsesland mod den udsattes vilje. Der er i denne kortlægnings litteratursøgning ikke fundet forskning om fænomenet. Der findes dog enkelte rapporter, rekvireret af henholdsvis den danske og norske regering, der belyser problematikken.

Den danske ankestyrelse har lavet en rapport baseret på henholdsvis en spørgeskemaundersøgelse blandt landets

kommuner, gennemgang af mulige sager herom samt interviews med forskellige fagprofessionelle i kommunerne, der har arbejdet med problematikken. Undersøgelsen finder, at udlandsopholdene har meget forskellig karakter. Herunder vurderer nogle kommuner enkelte ophold som 'åbenlyst problematiske'. Her er tale om ophold, hvor barnet eller den unge selv giver udtryk for, at opholdet er ufrivilligt. Samtidig fremstår disse ophold for kommunen som forsøg på fra forældrenes side at ændre barnet eller den unges adfærd (Ankestyrelsen 2018:2–3). Dette bakkes op af en norsk rapport om fænomenet.

Anvendt gråliteratur:

Transnasjonal Oppvekst. Om Lengre Utenlandsopphold Blant Barn og Unge med Innvandrebakgrunn

Forfatter: Hilde Lidén, Anja Bredal og Liza Reisel, Institutt for Samfunnsforskning.

Rekvireret af: Det norske Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Metodisk tilgang:

- Dokumentanalyse
- Kortlægning af registerdata
- Kvalitative og etnografiske interviews med børn/unge og forældre
- Interviews med repræsentanter fra 25 folkeskoler

Udsigelsesgrad: Undersøgelsen er ikke repræsentativ, men undersøger problemstillingen med mange former for data, hvilket kan sige at øge tyngden af undersøgelsens konklusioner.

Herefter: Den norske undersøgelse af transnational opvækst.

Den norske undersøgelse af transnational opvækst viser, at en del forældre bruger længere udlandsophold i oprindelseslandet som en måde at få mere kontrol over deres børn (Lidén, Bredal, og Reisel 2014). Udlandsopholdene kan også være et udtryk for afmagt, fordi forældrene oplever at have mistet grebet om den unge. Studiet viser dog også, at denne praksis er stigmatiseret inden for de etniske minoritetsmiljøer i Norge, og sådanne familier derfor har et dårligt omdømme (Lidén m.fl. 2014:9).

Dumping

Danneskiold-Samsøe m.fl.s undersøgelse af vold mod kvinder i etniske minoritetsfamilier finder, at det er udbredt, at kvinden tvinges eller narres til at tage med manden eller mandens familie til et andet land, typisk oprindelseslandet, for derefter at blive efterladt alene uden pas eller penge. Formålet er at fjerne kvinden fysisk og socialt fra netværket i Danmark, fordi familien er blevet vanæret, eller at gennemtvinge en de-facto skilsmisse (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:74). På den måde er dumping også en strategi, familien kan anvende for at sikre sig, at familien opfattes som efterlevende de patriarkalske æresnormer.

Kvindelig kønslemlæstelse (FGM)

Kvindelig kønslemlæstelse er den delvise eller hele fjernelse eller ændring af de kvindelige kønsorganer af ikke-medicinske grunde (Gangoli m.fl. 2018:251). Norske forskere har kortlagt forskningen på området og finder, at forskningen om kvindelig kønslemlæstelse er koncentreret i Sverige og Norge.

Anvendt gråliteratur:

Forskningsbasert Politikk? En Gjennomgang av Forskningen på Tvangsekteskap, Kjønnslæstelse og Alvorlige Begrensninger av Unges Frihet, og av de Politiske Tiltakene på Feltet

Forfatter: Beret Bråten og Olav Elgvin, Institutt for Samfunnsforskning.

Rekvireret af: Det norske Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Metodisk tilgang:

- Kortlægning af forskningen om tvangsægteskab, kvindelig kønslemlæstelse og alvorlige begrænsninger af unges frihed suppleret med journalistiske beretninger samt personlige beretninger.

Udsigelsesgrad: Høj udsigelsesgrad, da rapportens indsigter i udgangspunktet er forskningsbaserede.

Herefter: Den norske forskningskortlægning.

Den norske forskningskortlægning påpeger, at en række forhold i forskellig grad er medvirkende til, at kvindelig kønslemlæstelse stadig finder sted. Det drejer sig dels om religion, herunder religiøse påbud, og om at mænd ønsker at gifte sig med en kvinde, der er omskåret, og dels om en række socialt og kulturelt betingede forestillinger om for eksempel seksualmoral, forventede positive sundhedseffekter og øget mandlig seksuel nydelse (Bråten og Elgvin 2014:138). Dette bakkes op af britisk forskning (Gangoli m.fl. 2018:252). På den måde kan kvindelig kønslemlæstelse ses som en strategi, familien anvender, for at kontrollere den kvindelige seksualitet. Forskningen peger også på, at emigration har stor betydning for, at holdningen til kvindelig kønslemlæstelse ændres, og at praksissen derfor bliver mindre udbredt. Her peges på en række faktorer, der er med til at ændre holdningen til kvindelig kønslemlæstelse: at diskursen om kønslemlæstelse i samfundet, man bor i, er negativ, at praksissen er ulovlig, at praksissen ikke forstås som religiøst påbudt, og at kvindelig kønslemlæstelse kan have store konsekvenser for kvindens psykiske og fysiske helbred (Bråten og Elgvin 2014:138–39).

Æresdrab

I ekstreme tilfælde kan æresrelateret vold komme til udtryk ved æresdrab (Gill 2008:248; Grzyb 2016; Korteweg 2012; Standish 2014; Welchman og Hossain 2005). Æresdrab ses som en ekstrem form for æresrelateret vold og defineres typisk som et drab eller drabsforsøg udført eller orkestreret af familiemedlemmer, som ikke billiger offerets seksualadfærd, med henblik på at genoprette familiens sociale rygte (Gill 2008:248). Ligesom dumping er der altså tale om en strategi, familien anvender for at opretholde omgivelsernes opfattelse af familien som ærværdig.

Det er svært at opgøre omfanget af æresdrab (Gill 2008:249; Korteweg 2012:136). Det skyldes for eksempel, at æresdrabene maskeres som selvmord, forsvindinger eller ulykkeshændelser (Schlytter og Rexvid 2016:145). Samtidig er det svært at opgøre, hvor mange for eksempel drives til selvmord som følge af æresrelaterede problematikker (Brandon og Hafez 2008:38). Centre for Social Cohensions undersøgelse, beskrevet i afsnit 3.3, viser desuden, at æresdrab også kan finde sted ved, at offeret tages til familiens oprindelsesland og forsvinder (Brandon og Hafez 2008:53).

Både mænd og kvinder udsættes for æresdrab. I Centre for Social Cohensions undersøgelse estimeres det på baggrund af en gennemgang af 40 æresforbrydelser begået mellem 1990 og 2007, at 10-20 % af æresdrab i Storbritannien fra sydasiatiske netværk er begået på mænd. Dette tal kan ikke generaliseres, men indikerer, at fagprofessionelle i udredningen af æresrelaterede konflikter skal være opmærksomme på, at mænd også kan være i risikozonen (Brandon og Hafez 2008:63). Sager fra Sverige og Storbritannien viser, at mænd nogle gange dræbes for at være i et forhold med en kvinde af hendes familiemedlemmer for at hævne den skade, familiens ære derfra har lidt (Schlytter og Rexvid 2016:153).

3.4.2 Den udsattes strategier

Mens der i forskningen er et stort fokus på de strategier, familien anvender i de æresrelaterede konflikter, er der mindre fokus på de strategier, som de udsatte anvender. Den danske ungeundersøgelse fra 2011, beskrevet i afsnit 3.2.1, samt FAFOs undersøgelse af social kontrol, beskrevet i afsnit 1.4, finder dog, at de, der er udsat for negativ social kontrol, reagerer meget forskelligt på det pres, de udsættes for (Als Research 2011, 2014; Friberg og Bjørnset 2019). Rapporterne peger på, at nogle unge identificerer sig med værdierne, accepterer dem og gør dem til deres egne.

Det gør det muligt at undgå konflikter med familien (Friberg og Bjørnset 2019:11). Andre respondenter fortæller, at de tilpasser sig situationen uden dermed at synes, at det er retfærdigt eller i orden. Andre unge i undersøgelsen mistrives så meget, at de går ind i konflikten på den ene eller anden måde ved at forsøge at råbe forældrene op eller ved at søge hjælp. Variationen i disse strategier viser, at de unge ikke kun reagerer med accept i de æresrelaterede konflikter, men også udøver modstand mod volden og kontrollen. Tre overordnede strategier kan udledes på baggrund af forskningen, som benævnes 'identifikation', 'dobbeltliv' og 'åben konflikt' og behandles i det følgende.

Identifikation

Svensk forskning viser, at selv om de minoritetsetniske unge oplever andre måder at leve et ungdomsliv på blandt majoritetsbefolkningen, er det ikke sikkert, at de unge forsøger at ændre deres vilkår. Det gælder især de unge mænd, der ikke er underlagt de samme begrænsninger som deres kvindelige familiemedlemmer (Schlytter og Rexvid 2016:59).

Der findes flere undersøgelser, der kan understøtte denne pointe. For eksempel finder den danske ungeundersøgelse fra 2011, beskrevet i afsnit 3.2.1, at flere unge med minoritetsetnisk baggrund selv deler holdninger, der understøtter negativ social kontrol. Rapporten konkluderer derfor, at det både er mænd og kvinder, der viderefører patriarkalske æresnormer (Als Research 2011). I undersøgelsen giver nogle minoritetsetniske piger udtryk for en restriktiv tilgang til emner som køn, parforhold og seksualitet. Flertallet af de adspurgte minoritetsetniske piger synes, at det er vigtigt at vente med sex til ægteskab, samt at det er vigtigt, at partneren har samme kultur og religion som dem selv. Til forskel har de minoritetsetniske drenge i undersøgelsen strengere holdninger end pigerne, når det kommer til ærbarhedsspørgsmål og kønsligestilling (Als Research 2011:14-15). Als' undersøgelse af kønsroller fra 2014, beskrevet i afsnit 3.2.2, finder samtidig, at unge, der identificerer sig med familiens livssyn og æresnormer ikke oplever familiens kontrol som et problem, men som en omsorg, der sikrer, at de ikke kommer på afveje. Dette indikerer således, at valget af denne strategi kan give den udsatte tryghed og anseelse i familien og netværket (Als Research 2014:40).

Dobbeltliv

Forskningen finder, at nogle unge mænd og kvinder vælger at leve et dobbeltliv, hvor de i risiko for vold, udstødelse eller isolation ikke tør at forsvare deres valg og handlinger over for familien (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:144; Schlytter og Rexvid 2016:57). Mens de unge mænd giver udtryk for at leve et dobbeltliv af respekt for forældre, familien og religionen, finder undersøgelsen af kønsroller fra 2014, beskrevet i afsnit 3.2.2, at de unge kvinder, der lever et dobbeltliv, er dybt præget af angsten for at blive opdaget (Als Research 2014:12). Bredals mandeundersøgelse, beskrevet i afsnit 3.2.3, indikerer, at de unge, der lever et dobbeltliv, samtidig kan opleve manglende anerkendelse og tillid fra majoritetssamfundet og dermed kan blive klemt af to modsatrettede forventningspres, som kan være svære at navigere imellem (Bredal 2011:126).

Åben konflikt

I FAFOs undersøgelse af social kontrol, beskrevet i afsnit 1.4, beretter nogle unge om at have valgt at gå i konflikt med familien eller netværket, enten i form af brud og opgør eller i form af små hverdagskampe (Friberg og Bjørnset 2019:11). Undersøgelsen af kønsroller fra 2014 og den danske ungeundersøgelse fra 2018, beskrevet i afsnit 1.2.2 og 3.2.2, peger begge på, at åben konflikt opstår, når offeret åbent giver udtryk for divergerende holdninger, står ved den adfærd, der anses af familien eller netværket som normbrydende og nægter at leve op til familien eller netværkets forventninger (Als Research 2014:11, 2018:113).

Forskningen finder, at der ofte er tale om en høj grad af socialt pres, såfremt den udsatte vælger denne strategi for at forsøge at gøre op med volden og kontrollen. Det kan for eksempel være, hvis offeret forlader en voldelig familie. Her finder Danneskiold-Samsøe m.fl., at det er udbredt, at familiemedlemmer anvender opdigtede historier om hjerteproblemer eller indlæggelser som pressionsmiddel for at få offeret til at vende tilbage til familien (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:157). Den britiske offerundersøgelse, beskrevet i afsnit 3.4.1, finder i tråd hermed, at kontrollen også gør, at ofrene ofte forhindres i at kontakte politiet eller sociale myndigheder (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary 2015b:16).

Da æresrelaterede konflikter er kollektive, vil ofre, der anvender strategien om åben konflikt, ofte opleve at blive ekskluderet fra hele deres netværk. Det har derfor også store sociale konsekvenser at forlade familien (Blum m.fl. 2016; Schlytter og Linell 2010:158). Derfor er unge med minoritetsbaggrund uden personlige netværk særligt sårbare, fordi de

oplever at være meget isolerede, hvis de flygter fra hjemmet (Mayeda og Vijaykumar 2016:358; Schlytter og Linell 2010; Wikström og Ghazinour 2010).

3.5 Konsekvens

Da der er stor forskel på både de strategier, som familien og den udsatte anlægger, er der naturligvis også stor forskel på, hvilke konsekvenser disse har for den udsatte. Med andre ord har det naturligvis forskellige konsekvenser for individet at blive udsat for eksempelvis negativ social kontrol eller kønslemlæstelse. Hvis man ser på de æresrelaterede konflikters udtryk på et kontinuum (Kelly 1987), står det også klart, at konsekvenserne for offeret er forskellige alt efter, hvilken type vold eller kontrol offeret udsættes for.

Forskningen viser, at mistrivsel som følge af æresrelateret vold og kontrol kan komme til udtryk ved lavt selvværd, følelser af desperation og hjælpeløshed, depression, angst, selvskade, flugt hjemmefra, selvmordstanker eller selvmord (Bhanbhro m.fl. 2016:205; Blum m.fl. 2016:135; Brandon og Hafez 2008:8, 24; Gill og Harvey 2017:78; Khan m.fl. 2018). Dette understøttes af den danske ungeundersøgelse fra 2018, beskrevet i afsnit 1.2.2, og FAFOs undersøgelse af social kontrol, beskrevet i afsnit 1.4, som finder en tydelig sammenhæng mellem negativ social kontrol i form af overvågning, trusler, vold og psykisk mistrivsel (Als Research 2018; Friberg og Bjørnset 2019:8).

VIVE – Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd har lavet en evaluering af bostedet RED Safehouse. Bostedet arbejder med unge, der er ofre for æresrelaterede konflikter.

Anvendt gråliteratur:**Evaluering af RED Safehouse II. Et Sikker Botilbud for Unge på Flugt fra Æresrelaterede Konflikter**

Forfatter: Seniorforsker Anika Liversage og antropologistuderende Helene Jepsen, VIVE – Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd.

Rekvireret af: Udlændinge- og Integrationsministeriet.

Metodisk tilgang:

- Interviews med beboere og medarbejdere på RED Safehouse II samt dets samarbejdspartnere

Udsigelsesgrad: Rapporten er kommenteret af en række forskere og eksperter på området og kan derfor karakteriseres som solid viden, om end kun om et særligt udsnit af målgruppen.

Herefter: Evaluering af RED Safehouse.

og netværket kan anvende en lang række strategier for enten at forebygge eller straffe overtrædelser af disse normer, såsom negativ social kontrol, fysisk og psykisk vold eller tvangsægteskab. I disse konflikter kan det, på baggrund af forskningen, udledes, at den udsatte overordnet vælger at reagere ved at identificere sig med familiens adfærdsregler, leve et dobbeltliv eller gå i åben konflikt med familien for at gøre op med volden og kontrollen. Lige meget hvilken strategi den udsatte vælger, viser forskningen, at æresrelaterede konflikter fører til mistriivsel, såsom lavt selvværd, depression og angst. Forskningen har vist, at der kan være tilfælde, hvor den udsatte ikke selv oplever sin situation som en del af en æresrelateret konflikt, for eksempel hvis vedkommende har identificeret sig med kollektivets livssyn og normer. Dette betyder dog ikke, at konflikten ikke kan få konsekvenser, for eksempel i form af mistriivsel. Denne mistriivsel kan komme til udtryk ved hyppige lægebesøg, som i nogle tilfælde kan indikere for den fagprofessionelle, at der kan være problema-tikker i den private sfære, der ikke umiddelbart er synlige.

Evalueringen af RED Safehouse finder, at nogle af beboerne på RED oplever store psykiske konsekvenser ved at skulle navigere i følelser som skam og savn. Evalueringen finder også, at nogle af beboerne har store udfordringer med PTSD (posttraumatisk stresslidelse) (Liversage og Jepsen 2019:5).

3.6 Konklusion

Kapitlet har opridset og søgt at adskille de forskellige dimensioner af en æresrelateret konflikt. Det sker for at gøre det klarere for den fagprofessionelle, hvordan konflikterne typisk udspiller sig, og hvorfor de enkelte parter i konflikten handler, som de gør. Kapitlet har belyst, hvordan æresrelaterede konflikter overordnet kan forstås som opstående i krydsfeltet mellem et kollektivistisk livssyn, hvor individet forventes at indordne sig under kollektivet, på den ene side og patriarkalske æresnormer på den anden, hvor mænds kønsmagt og ældres generationsmagt betones. Det blev belyst, hvordan individer i disse familier kan opleve, at familien håndhæver en række adfærdsregler, der begrænser dets mulighed for selvbestemmelse over eksempelvis seksuel adfærd, pardannelse, kønsidentitet, uddannelse eller påklædning. Familien

3.7 Videnshuller

Videnshuller fra forskningen

- Fremtidig forskning bør i højere grad sondre mellem forskellige dimensioner af og dynamikker i æresrelateret vold (Bhanbhro m.fl. 2016:205), sådan som det har været ambitionen i dette kapitel.
- Der er behov for mere forskningsbaseret viden om de specifikke udfordringer, som homoseksuelle møder i patriarkalske familier i en etnisk og religiøs minoritetskontekst. Et vigtigt formål med denne viden er at styrke de fagprofessionelles evner og bevidsthed i forhold til betydningen af forskellige seksuelle identiteter (Bredal 2011:9).
- Fremtidig forskning bør fokusere på at udvikle metoder til holdningsbearbejdning i det brede forebyggelsesarbejde (Bhanbhro m.fl. 2016:206).

Videnshuller relevant for praksis

- Fremtidig forskning bør undersøge, hvordan stærk religiøsitet kan spille en rolle i forhandlingen og retfærdiggørelsen af æresrelateret vold mellem offer og udøver. I dette arbejde er det vigtigt at skelne mellem, om det er individets eller kollektivets religiøsitet, der er udslagsgivende for forhandlingen mellem individet og kollektivet om individets livsudfoldelsesmuligheder.
- Der er behov for, at forskningen fremadrettet kortlægger de udsattes strategier i æresrelaterede konflikter bedre. Denne viden skal kunne føde ind i udviklingen af metoder til psykosocialt arbejde med de udsatte.
- Der bør udvikles metoder til familiebehandling, der er målrettet disse konflikter, og som er afprøvede og fundet anvendelige til arbejdet med målgruppen, herunder også med et særligt fokus på LGBTI-grupper og deres relation til familien.
- Der er behov for data på omfanget af kvindelig kønslemlæstelse i en dansk kontekst.

4. Viden om målgruppen

Undersøgelsesspørgsmål 3:

Hvad vides om målgruppens karakteristika?

Dette kapitel belyser den eksisterende viden om målgruppen. Litteraturens nøgleindsigt i spørgsmålet om målgruppe er, at både mænd og kvinder på én og samme tid kan være udøvere og ofre i æresrelaterede konflikter (Bates 2018, 2019).

På tværs af forskningen er der enighed om, at de fleste ofre for æresrelaterede konflikter er kvinder, mens de fleste udøvere er mænd (Bates 2018:294; Sen 2005). Der er dog sket en udvikling i forskningen, hvor forskelligheden i både offer og udøver i højere grad fremhæves (Rogers 2017:226; Thapar-Björkert 2011:182). Særligt har mænds sårbarhed i relation til æresrelateret vold været overset, og der har ikke altid været tilstrækkeligt fokus på den komplekse rolle, som mænd kan spille i forhold til æresrelateret vold: som udøvere, som ofre, som observatører, men også som en mulig nøgle til forandring (Thapar-Björkert 2011:182).

Samtidig har forskningen i dag større blik for den komplekse måde, kvinder kan være involveret i udøvelsen af æresrelateret vold (Aplin 2017; Bates 2018). Forskningen finder altså væsentlige nuancer i karakteristikken af både ofre og udøvere, som dette afsnit vil belyse. Dette understøttes af FAFOs undersøgelse af social kontrol, beskrevet i afsnit 1.4. Denne rapport belyser, hvordan det kan være komplekst at identificere præcist, hvem der udøver kontrol, og hvem der er kontrolleret, fordi mange – både unge, forældre og andre familiemedlemmer – kan opleve at finde sig i et krydspres mellem modsatrettede forventninger (Friberg og Bjørnset 2019:10). Offer og udøver-dynamikker er således yderst komplekse og kan i nogle tilfælde være gensidigt forstærkende.

Kapitlet vil først belyse, hvad, forskningen viser, karakteriserer ofre for æresrelateret vold. Derefter kortlægges forskningens indsigter i udøvelsen af volden. Det er imidlertid kapitlets ambition at belyse de mange nuancer, der præger æresrelate-

ret vold, når det kommer til dynamikkerne mellem offer og udøver(e).

4.1 Ofre i æresrelaterede konflikter

Både mænd og kvinder kan være ofre for æresrelateret vold (Nicole L Asquith 2015:78). Da volden ofte kredser om reguleringen af kvindens seksualitet og reproduktion, er der flest kvindelige ofre (Bates 2018:299; Van Baak m.fl. 2018:188). Samtidig understreger flere forskere, at det pres og de begrænsninger, mænd udsættes for, er mindre end kvindernes, og at de nemmere kan slippe ud af sådanne situationer, fordi deres frihed, liv og økonomi ikke i lige så høj grad kontrolleres af familien (Idriss 2011:2; Keyhani 2013:264; Schlytter og Rexvid 2013:58; Siddiqui 2014). Bredals mandeundersøgelse, beskrevet i afsnit 3.2.3, finder eksempelvis, at familier ofte accepterer, at sønner bor væk fra hjemmet før ægteskab (Bredal 2011:126). En svensk undersøgelse viser, at denne forskel mellem mænd og kvinder medfører, at flere piger end drenge tvangs fjernes fra hjemmet, fordi de udsættes for æresrelateret vold (Schlytter og Rexvid 2013:58). Samlet kan det altså siges, at offergørelsen er kønnet, fordi mandlige ofres mistrivsel typisk også stammer fra familiens ønske om at kontrollere kvinder eller den unges seksualitet eller kønsidentitet (Keyhani 2013:265).

4.1.1 Målgruppekarakteristik – 4 typiske sager

Målgruppen, der udsættes for æresrelateret vold, er ikke beskrevet udtømmende i forskningen. Det skyldes, at der, som allerede nævnt, er en del mørketal i myndighedernes kendskab til sager om æresrelateret vold. Den del af målgruppen, som forskningen har kendskab til, er således den del, som har ressourcer til eksempelvis at opsøge myndigheder, rådgivning eller sikre bosteder.

Evalueringen af RED Safehouse, beskrevet i afsnit 3.5, kan give et indblik i den del af målgruppen, som bostedet ser. Undersøgelsen viser, at ofrene ikke er en homogen gruppe. Beboerne varierer i alder, køn, og hvilket land de unges familier har baggrund i. Beboerne er unge, typisk 18-22 år

(Liversage og Jepsen 2019:6). Nogle borgere er meget ressourcestærke, mens andre har store udfordringer, for eksempel i forhold til PTSD (posttraumatisk stresslidelse), selvskadende adfærd eller kognitive udfordringer. En anden væsentlig forskel er, hvor godt målgruppen behersker det danske sprog. Længden på opholdene på sikrede botilbud varierer også fra adskillige måneder til fraflytning efter få uger. Beboerne adskiller sig også ved, at nogle oplever, at opholdet gør, at den umiddelbare trussel mod dem aftager, mens andre oplever, at de bliver endnu mere true (Liversage og Jepsen 2019:5).

De unge er ofte psykisk udfordrede. Både i forhold til at håndtere vanskelige følelser i forbindelse med at have forladt deres familier og at frygte for fremtiden, men også psykiske problemer, som stammer fra en længere periode med udsættelse for vold (Liversage og Jepsen 2019:9). Disse fund understøttes af den forskning, som blev belyst i kapitel 3, der finder en sammenhæng mellem æresrelateret vold og konflikt og psykisk mistrivsel.

Liversage og Jepsen opstiller på baggrund af deres undersøgelse af REDs beboere fire forskellige typer ofre for æresrelaterede vold (Liversage og Jepsen 2019:6). De fire typer adskiller sig både i alvorgrad og varigheden af volden samt anledningen til at søge hjælp. Samtidig er det forskelligt, hvad der er omdrejningspunktet for konflikten, eksempelvis den unges kønsidentitet, seksualitet, pardannelse eller manglende autonomi.

- **TYPE A: Unge, der afviger fra heteroseksuel norm (LGBTI-personer):** typisk unge, homoseksuelle mænd, der i nogle tilfælde har været udsat for vold i hjemmet. De søger ophold på botilbuddet, fordi deres seksuelle identitet afsløres, eller fordi de ikke længere kan holde ud at leve med de manglende muligheder for at være åben om, hvad de oplever som værende deres sande jeg. Generelt kan man sige, at de unge mænd har oplevet større frihedsgrader, end de kvinder, der ender på botilbuddet (Liversage og Jepsen 2019:25–27).
- **TYPE B: Unge, der forlader stærk kontrol i hjemmet:** typisk unge, der, snarere end at opleve et akut behov for beskyttelse, trives dårligt i hjemmet grundet mange og strenge begrænsninger. Disse unge forlader typisk først hjemmet efter at have overvejet og diskuteret muligheden længe, ofte ved rådgivning hos eksempelvis RED Rådgivning. Denne gruppe har nogle gange oplevet fysisk vold i

hjemmet. Denne del af målgruppen er ofte ganske unge (Liversage og Jepsen 2019:28–30).

- **TYPE C: Unge, der er true på grund af konflikter om pardannelse:** denne del af målgruppen omfatter både unge, som finder ud af, at familien vil have, at de gifter sig med en, de ikke selv ønsker som partner. Den omfatter også unge, hvor familien finder ud af, at den unge har et forhold, som de ikke vil acceptere. Det kan være, fordi parrene har forskellig etnicitet, at partneren ikke anses for at være religiøs nok, eller at familien har andre planer for datterens giftemål. En sidste årsag kan være, at forældrene mener, at datteren har forelsket sig i en "skidt fyr", der for eksempel har været involveret i kriminalitet eller misbrug. Denne kategori af unge beskriver, at de har haft en stabil barndom med omsorg og kærlighed, men også en høj grad af pligter og negativ social kontrol. I nogle, men ikke alle tilfælde, har den unge været udsat for fysisk vold (Liversage og Jepsen 2019:30–32).
- **TYPE D: Unge, der flygter fra hyppig og alvorlig vold:** typisk unge, der i kraft af kriser som beskrevet i type C, oplever et højt trusselsniveau og som ofte har meget komplicerede psykisk og fysisk voldelige forløb bag sig. Nogle af familierne til unge i denne kategori lader til at have en ganske høj status i lokale miljøer, hvorfor familien ofte lægger stor vægt på at opretholde et æreskodeks med stærk negativ social kontrol. Ofte har de unge pigers liv været præget af at skulle "tjene" familien ved husligt arbejde. Samtidig oplever flere unge i denne kategori, at de har oplevet at mangle kærlighed og anerkendelse i hjemmet. Disse unge kan have særlig stor tendens til angst og selvskade (Liversage og Jepsen 2019:33–34).

Oversigten viser altså, at der er tale om meget forskellige familier. Nogle unge har haft en udmærket opvækst, indtil der pludselig opstår en krise. For andre har barndommen været præget af meget streng negativ social kontrol og vold (Liversage og Jepsen 2019:37). På den måde afspejler disse fund, hvad fagprofessionelle allerede kender fra arbejdet med vold i udsatte familier.

Som tidligere nævnt har særligt mænds sårbarhed i relation til æresrelateret vold tidligere været overset i forskningen. Derfor vil det kommende afsnit stille skarpt på, hvad forskningen viser om mænds sårbarhed i disse konflikter.

4.1.2 Særligt om mandlige ofre

I forskningen har man mistænkt, at mænd udgjorde en større andel af ofrene for æresrelateret vold end først antaget. Flere undersøgelser har derfor søgt at estimere, hvor stor en andel, der er tale om. I Tyskland fandt man ved at gennemgå medieomtaler og tidligere retssager, at 43 % af 109 ofre for æresdrab i perioden 1996-2005 var mænd (Oberwittler og Kasselt 2011).

Den britiske forsker Lis Bates har for nyligt studeret karakteristika ved æresrelateret vold udøvet mod 66 mandlige ofre (Bates 2019). Undersøgelsen har vist, at de mænd, der blev udsat for vold, hovedsageligt lå i aldersgruppen 25-34 år. 11 % af mændene, som blev udsat for vold, identificerede sig som LGBTI-personer, mens 23 % levede under usikkert opholdsgrundlag. I undersøgelsen blev mænd fortsat i mindre grad end kvinder udsat for psykisk vold (76 % af mænd mod 88 % af kvinder). Fysisk vold var også i mindre omfang end for kvinder (59 % af mænd mod 65 % af kvinder), mens seksuel vold var noget mindre for mænd (8 %) end for kvinder (30 %).

Det, der er særligt i øjenfaldende i Bates' undersøgelse, er, at for mændene var udøveren ofte flere familiemedlemmer (53 %), som primært var egne familiemedlemmer (45 %) eller svigerfamilie (55 %). Undersøgelsen konkluderer således, at mænd har større sandsynlighed for at blive udsat for vold udøvet af flere personer på samme tid (79 % mod 56 % for kvinder). Disse tal viser altså, at mænd i højere grad kan være ofre for æresrelateret vold end først antaget. Det kan på baggrund af undersøgelsen siges, at mænd er særligt sårbare for psykisk vold, og at der i de tilfælde, hvor fysisk vold udøves, er større sandsynlighed for, at flere udøvere er involverede, og at der derved måske endda kan være større risiko for livsfare (Bates 2019).

På baggrund af forskningen kan det siges, at der er fire forskellige måder, mænd bliver ofre for æresrelateret vold og kontrol. De gennemgås i det følgende.

Seksualitet og kønsidentitet

Mænd er oftest ofre for æresrelateret vold, hvis de er homoseksuelle eller transkønnede, da opretholdelsen af familiens æresnormer indebærer, at familien straffer opfattede overtrædelser af kollektive normer om seksualitet og køn (Sanberg og Janssen 2018:56; Thapar-Björkert 2011:189). Igen opstår konflikten typisk, hvis der er tale om en offentlig kendt adfærd. Der er således en vis rummelighed over for homosek-

suelle handlinger, mens det er en vestlig orienteret homoseksuel identitet og livsstil, der ikke accepteres (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:149).

Ægteskab

Det er ikke en selvfølge for de unge mænd, at de selv må vælge deres partner. Der er tværtimod en stærk forventning om, at valget af ægtefælle sker sammen med forældrene. Arrangerede ægteskaber er altså også en adfærdsregel, som disse familier pålægger mænd. Det betyder ikke, at de unge drenge ikke må have kærester, men det kan betyde, at de ikke får lov til at gifte sig med vedkommende (Schlytter og Rexvid 2013:58, 2016:53). Dette understøttes også af Bredals mandeundersøgelse, der beskrives i afsnit 3.2.3, som peger på, at nogle mænd gifter sig frivilligt, men nægtes skilsmisse, hvis de vil ud af forholdet (Bredal 2011:126). Dermed kan mænds udsathed også have rod i tvangsægteskab.

Uacceptable forhold til kvinder

Mænd kan også blive ofre for æresrelateret vold ved at være i et forhold med en kvinde, hvis familie ikke billiger forholdet. Familien udøver derfor vold mod manden for at stoppe forholdet (Keyhani 2013:265; Sanberg og Janssen 2018:56; Siddiqui 2005:264). Der har således været sager, hvor mænd er blevet dræbt af kvinders familier. Typisk kendetegnes æresrelaterede konflikter altså ved at handle om en kvinde, der er i konflikt med sin familie. Det betyder dog ikke nødvendigvis, at offeret i konflikten altid er i familie med udøver(ne) eller kommer fra en familie, der lever efter kollektivistiske og patriarkalske æresnormer (Erners 2018:192).

Negativ social kontrol

I Bredals mandeundersøgelse beskriver informanterne, at de lever under store krav fra familien. De skal skaffe sig et godt job, forsørge familien, holde sig bort fra stoffer og kriminalitet og forsvare familiens ære (Bredal 2011).

Mænd kan altså også opleve kollektivets pres for at tilpasse sig foreskrevne adfærdsregler (Keyhani 2013:264).

Forskningen finder også, at mænd kan tvinges til at udøve vold og kontrol mod andre familiemedlemmer. Denne dynamik vil blive uddybet i det kommende.

4.1.3 Mænd som ofre og udøvere på samme tid

Forskningen finder, at en væsentlig betingelse for at være en god søn i disse familier er, at man forventes at kontrollere

sine kvindelige familiemedlemmers adfærd, for eksempel at de ikke er ude sent, ikke har kæresten eller omgås drenge (Schlytter og Rexvid 2016:54). Dette kan være en ambivalent rolle, hvor sønnen forventes at 'passe på' det kvindelige familiemedlem, en rolle, der altså både omfatter omsorg og kontrol (Bredal 2011:126; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:127).

Familien opdrager sønnen til at lære, at det at elske sin søster indebærer at tage ansvar for hende, men også at hun kan disciplineres, hvis disciplineringen kan tolkes som værende i hendes bedste interesse (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:127). Et tab af kontrol over søsteren kan føre til, at den unge mand selv, hele familien, slægten eller netværket havner i vanære (Schlytter og Rexvid 2014:379).

Nogle mænd tvinges derfor af ældre familiemedlemmer til at udøve vold mod kvindelige familiemedlemmer under frygt eller trussel om vold mod dem selv (Ermers 2018:196; Sanberg og Janssen 2018:56; Schlytter og Rexvid 2016:55; Thapar-Björkert 2011:189). Dette understøttes af tal fra den danske ungeundersøgelse fra 2018, beskrevet i afsnit 1.2.2, hvor 4-6 % af minoritetsetniske unge, der deltog i undersøgelsen, har angivet, at de inden for det seneste år har oplevet, at familiemedlemmer har presset dem til at kontrollere andre familiemedlemmer (Als Research 2018:23). Med andre ord er det truslen om volden eller den påtvungne kontrol over for eksempel søsteren, der i sig selv udgør volden mod disse mænd.

På den måde kan mænd være både ofre og udøvere i samme konflikt (Gill og Harvey 2017:89; Korteweg 2012:145; Schlytter og Rexvid 2013:53). I Bredals mandeundersøgelse, der beskrives i afsnit 3.2.3, fremgår det, at brødre nogle gange aktivt udøver deres rolle som beskyttere og opererer uafhængigt af og mere strikst end forældrene. Andre gange oplever sønnerne beskytterrollen som påtvunget og modgår den, enten åbent eller i skjul (Bredal 2011:126). Fordi de unge drenge generelt oplever en større grad af frihed, bliver det sværere for dem selv og udenforstående præcist at vurdere, i hvor stort et omfang de er ofre for negativ social kontrol (Bredal 2011:97). Et gennemgående problem for mændene er altså at erkende, at æresnormer har konsekvenser for dem selv og ikke blot deres søstre (Schlytter og Rexvid 2013:59).

I en undersøgelse af vold mod kvinder i etniske minoritetsfamilier fortæller kvinderne, at fædrene nogle gange allierer

sig med større drengebørn. Sønnerne forsøger så at underlægge søstre og moren deres mandlige autoritet. Dermed er der også tilfælde, hvor det er sønnen, der er den primære voldsudøver (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:64, 114).

Den kollektivistiske sammenhæng, som drengene befinder sig i, gør, at kravene ikke blot formidles af forældre, men også af andre slægtninge, for eksempel onkler (Schlytter og Rexvid 2016:52-53). Kravet om kontrol af søsteren kan også komme fra andre unge. Bredals mandeundersøgelse finder således, at en ung mand kan fornærme en andens mands maskulinitet ved at betvivle hans kontrol over søsteren (Bredal 2011:126).

4.1.4 Opsummering: Både mænd og kvinder kan være ofre for æresrelaterede konflikter

Dette afsnit har vist, at det er vigtigt at være opmærksom på, at både mænd og kvinder kan være ofre for æresrelateret vold. Kvinder oplever en højere grad af pres, begrænsninger og vold end mænd. Mænd er primært ofre for æresrelateret vold ved at overskride kollektive normer om kønsidentitet og seksualitet, men konflikterne kan også handle om pres for at indgå ægteskab eller gennemføre en bestemt uddannelse. Afsnittet viste desuden, hvor vigtigt det, som fagperson, er at have øje for den særlige position mænd kan sættes i som ofre og udøvere i æresrelaterede konflikter på samme tid.

4.2 Udøvere

Når det kommer til at forstå udøvere af æresrelaterede konflikter, er der i forskningen også her sket en udvikling, hvor der i højere grad fokuseres på at bringe nuancer frem. Disse nuancer vil dette afsnit gennemgå.

4.2.1 Transnational voldsudøvelse

En særlig karakteristika ved æresrelaterede konflikter er, at konflikterne og kontrollen kan udspille sig transnationalt (Cooper m.fl. 2009; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:134, 2019:182; Grutzky og Åberg 2013:13). Det kan komme til udtryk ved, at familiemedlemmer bosat rundt om i verdenen kan have indflydelse på, hvorvidt volden italesættes, om der iværksættes noget for at forhindre den, eller om de modsat opfordrer til volden (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:135). Negativ social kontrol kan også finde sted transnationalt ved, at rygter om vanærende adfærd spredes til oprindelseslandet. Frygten for rygterne kan gøre, at de unge føler sig begrænsede i deres livsudfoldelse (Akpınar 2003; Mayeda og Vijaykumar 2016:358).

4.2.2 Kollektive voldsudøvere

Da æresrelateret vold har et kollektivt islæt, er der ofte flere voldsudøvere, typisk offerets egen familie eller svigerfamilie (Cooney 2014a:410; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:105; Elakkary m.fl. 2014:77; Grutzky og Åberg 2013:13; Idriss 2018:323; Khan m.fl. 2018:12; Payton 2011:73; Rogers 2017:229; Schlytter og Linell 2010:158; Sen 2005:48). Alligevel finder Danneskiold-Samsøe m.fl. i deres interviews med kvindelige voldsofre fra etniske minoritetsfamilier, at det kun er enkelte voldsudøvere, der anmeldes af kvinderne, selv om der ofte er flere involverede. Det er samtidig karakteristisk, at ingen fædre anmeldes for vold, selv om flere af kvinderne fortæller om grov vold fra netop faren (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:47).

4.2.3 Graden af vold og kontrol afhænger typisk af familiens netværk

Det er samtidig vigtigt at være opmærksom på, at det nogle gange ikke er forældrene, men det bredere netværk, der er udøvere (Hayes m.fl. 2016:303; Idriss 2017:10) eller træffer beslutningen om, hvordan offeret skal straffes (Gill 2009:483)". Der har således været tilfælde, hvor æresdrab udøves af den udvidede familie uden den tætte families accept. Udøvelsen er derfor særdeles kompleks, fordi forældre kan presse deres børn til for eksempel tvangsægteskab, fordi de selv presses af netværket, eventuelt i oprindelseslandet (Gill og Harvey 2017:91). Forskningen finder, at kontrollen typisk er udtalt, hvis familien har mange medlemmer i modtagerlandet, eller familien bor i et område med mange andre familier, der også har kollektivistiske og patriarkalske familiemønstre (Akpınar 2003). Dette billede understøttes af undersøgelsen af kønsroller fra 2014, beskrevet i afsnit 3.2.2 (Als Research 2014:11).

4.2.4 Mandlige udøvere

Som gennemgangen allerede har vist, socialiseres mænd i visse miljøer til at kontrollere kvinders seksualitet (Gill og Harvey 2017:86). Kvinder, der ikke lader sig underordne mænd, kan derfor i miljøet ses som en trussel mod mænds maskulinitet (Abbas 2011:24). Det individualistiske livssyn, der præger mange europæiske familier, øger typisk kvinders uafhængighed, hvilket udfordrer familiens patriarkalske æresnormer (Korteweg 2012:147; Van Baak m.fl. 2018:188). Interviews med fædre i kollektivistisk orienterede familier viser, at de er drevet af en frygt for tabet af ære, mandlig magt og social eksklusion (Sedem og Ferrer-Wreder 2015). Denne frygt hang tæt sammen med deres døtres oprør mod de normer, som mændene var blevet opdraget med, og de fortalte om frygten for at blive dømt som dårlige forældre af

deres netværk i Sverige og deres familiemedlemmer i deres oprindelseslande (Sedem og Ferrer-Wreder 2015:232).

For mænd i en immigrationskontekst, der ikke altid i samme grad har adgang til for eksempel økonomiske privilegier, kan æresrelateret vold og kontrol være en måde at genoprette maskulin dominans. På samme måde kan pres for at indordne sig under nye livssyn og normer stimulere en tilbagevenden til traditionelle familiekonstellationer, der afspejler mandligt privilegium. Her er det vigtigt at være opmærksom på, at hvad det vil sige at være "en rigtig mand" forstås forskelligt af forskellige mænd, også inden for samme kultur (Mayeda og Vijaykumar 2016:355–57).

4.2.5 Kvindelige udøvere

Nylige empiriske undersøgelser har vist, at mødre formentlig spiller en mere aktiv rolle i æresrelateret vold end tidligere antaget (Aplin 2017; Bates 2018). Kvindelige ofres tøven med at anmelde mødre til politiet kan være en af årsagerne til den manglende viden om kvindelige udøvere (Aplin 2017:3, 6). Samtidig ses, at der i Storbritannien er tendens til, at politiets stereotype forestillinger om kvinder gør, at kvindelige udøvers vold og kontrol underrapporteres (Aplin 2017:8).

Kvindelige familiemedlemmers involvering er blevet fremhævet, som en faktor, der adskiller æresrelateret vold fra andre former for vold (Aplin 2017; Bates 2018:296; Sen 2005). En undersøgelse i Storbritannien har vist, at kvindelige familiemedlemmer, særligt mødre og svigermødre, ofte er involverede i mishandling af primært yngre kvindelige familiemedlemmer (Bates 2018:297), hvilket bakkes op af både danske og internationale undersøgelser (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2019:130; Her Majesty's Inspectorate of Constabulary 2015a). Svingermødres involvering er særligt til stede i sager, hvor kvinden er blevet ægtefællesammenført og flyttet ind hos svigerforældrene (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:112). En ny undersøgelse fra Bates finder, at det samme gør sig gældende for mænd, der har et svagt opholdsgrundlag (Bates 2019).

Også tanter og søstre kan være udøvere (Aplin 2017; Bates 2018:2). Andre fremhæver, at det særligt er ældre kvinder, der indtager denne rolle (Abbas 2011:16). Derfor peger forskningen på, at alder (og dermed status) kan være en lige så vigtig skillelinje som køn, når det handler om at identificere udøveren (Bates 2018:294–95; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:51, 114; Korteweg 2012:145; Payton 2011:75).

Kvindes forskellige former for involvering

Bates peger på nødvendigheden af at se kvinders roller mere nuanceret end som værende én homogen gruppe (Bates 2018:301). Kvinder kan være involveret, både stiltiende og aktivt, som kontrollører af volden, som medløbere eller som tvungne til at deltage i eller acceptere volden (Aplin 2019). Det gør også, at skellet mellem bevidst udøver og tvunget udøver, og dermed offer, ofte kan være uklart (Bates 2018:294). Kvinder kan være involverede ved at facilitere vold og mishandling, ved at presse mænd til at udøve vold, ved at assistere med at udøve volden eller selv konkret udøve vold eller kontrol (Aplin 2017, 2019; Bates 2018:294; Idriss 2017:10; Korteweg 2012:145; Payton 2011:74; Schlytter og Linell 2010:154; Sen 2005:48). Eldén viser i et interview, hvordan kvinder (for eksempel svigermødre) kan ses som de egentlige udøvere af volden, fordi de tvinger mænd til at udøve volden (Eldén 2011:135).

Kvinder opleves som primære udøvere, fordi de er ansvarlige for opdragelse

Undersøgelsen af kønsroller fra 2014 og den danske ungeundersøgelse fra 2018, beskrevet i afsnit 1.2.2 og 3.2.2, understøtter begge pointen om kvinder som primære udøvere, fordi de unge, der deltager i undersøgelse, først og fremmest udpeger deres mødre som udøvere (Als Research 2014:13, 2018:20). På samme vis finder evalueringen af RED Safehouse, beskrevet i afsnit 3.5, at mødre i nogle tilfælde kan være de primære voldsudøvere (Liversage og Jepsen 2019:37). LGBTI-undersøgelsen, beskrevet i afsnit 1.2.2, viser desuden, at en større andel af respondenternes mødre end fædre har reageret negativt på, at de er homoseksuelle eller transkønnede (Als Research 2015:18). Disse undersøgelser kan bidrage til forståelsen af, at kvinder spiller en større rolle i udøvelsen af æresrelaterede vold end tidligere antaget. Det vil derfor være relevant at undersøge denne udøvelse yderligere i fremtidig forskning.

International forskning viser, at mødres involvering primært kommer til udtryk som kontrollerende adfærd og følelsesmæssig manipulation, for eksempel trusler om at slå sig selv ihjel eller ønsker om, at datteren ikke bringer skam over hende (Bates 2018:297; Björktofta 2019:8). Samtidig viser Schlytter og Linells undersøgelse af anbragte børn som følge af æresrelateret vold i Sverige, at fædre eller brødres vold typisk har karakter af at være en straf for en bestemt overtrædelse. Moderens vold beskrives i undersøgelsen som et mindre hårdt, men mere konstant, element i opdragelsen.

Moren beskrives desuden som den, der primært udøver psykisk vold. Sagerne tegner således et billede af de unges meget komplekse forhold til deres mødre. Typisk er moderen tættest på den unge, men er samtidig den, der udøver den daglige kontrol (Schlytter og Linell 2010:157–58). Dette billede genfindes også i begge danske ungeundersøgelser fra 2011 og 2018, beskrevet i afsnit 1.2.2 og 3.2.1. Her rapporterer nogle unge, at mødre og fædre spiller forskellige roller. Fædre kan eksempelvis have stor indflydelse på konkrete regler og begrænsninger, mens mødre kan have til ansvar at håndhæve reglerne, hvorfor det er mødre, der kan opfattes som de primære udøvere i hverdagen (Als Research 2011:19, 2018:24).

Data fra både danske, engelske og hollandske sager viser omvendt, at kvinder sjældent er den primære eller eneste udøver, men ofte er, hvad Bates kalder en sekundær udøver (Bates 2018:296; Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:112; Sanberg og Janssen 2018:56). Dette kan for eksempel komme til udtryk ved, at kvinden, typisk offerets mor, ansporer til eller hemmeligholder æresrelateret vold (Keyhani 2013:262) eller presser offeret til at indordne sig under familiens ønsker (Sanberg og Janssen 2018:58). Forskningen bærer således præg af forskellige forståelser af, hvor aktivt man skal forstå kvindens rolle som udøver, noget som derfor med fordel kan undersøges nærmere i fremtidig forskning.

Samlet set indikerer forskningen altså, at mænd og kvinders roller i udøvelsen af æresrelateret vold er forskellig. Undersøgelserne peger på, at mænd er involverede ved at sanktionere offerets overtrædelser af adfærdsforskrifter med vold. Kvinders rolle tyder i stedet på at være mere subtil, men også mere vedvarende i form af negativ social kontrol, der skal forebygge overtrædelser af de foreskrevne adfærdregler. Derfor kan kvindens involvering opleves som større af offeret.

Kvindes motiv

Forskningen peger på, at kvinderne enten handler i egeninteresse, fordi de frygter pletter på egen status og rygte, eller fordi de frygter for egen sikkerhed (Bates 2018:299; Payton 2011). Dette handler særligt om, at datterens normovertrædelser kommer til at reflektere negativt på moderen, som så selv risikerer at blive sanktioneret (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:114; Sedem og Ferrer-Wreder 2015:231). Kvinderne er ofte økonomisk afhængige af mændene og har derfor interesse i at bevare status quo for at opretholde denne beskyttelse (Keyhani 2013:263).

Flere forskere peger på, at patriarkalske fællesskaber vil forvente af mødre, at de lærer døtrene, hvad der anses som værende acceptabel adfærd i deres sociale kontekst, for eksempel at sex før ægteskabet ses som skamfuldt (Idriss 2017:5). Kvinder udøver altså æresrelateret vold for at opretholde patriarkalske værdier (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:114; Grzyb 2016:1038).

Samtidig udtrykte mødre frygt for, at mændene i familien ville høre rygter om døtrenes normoverskridende adfærd, og døtrene så ville blive såret eller i yderste konsekvens dræbt (Sedem og Ferrer-Wreder 2015:231). Kvinder kan altså også udøve negativ social kontrol for at sikre, at deres børn ikke udsættes for grovere former for vold. Denne undersøgelse indikerer dermed også, at negativ social kontrol udøves for at forebygge grænseoverskridende adfærd.

Kvinder som allierede

Kvindes involvering i æresrelaterede konflikter er dog ikke entydigt negativ. Eldén viser gennem interviews med kvindelige ofre for æresrelateret vold, at solidaritet og loyalitet mellem kvinder er et stort tema i ofrenes fortællinger herom. I disse fortællinger har mødre hjulpet ofrene, for eksempel ved at skjule graviditet eller ved at anmelde udøveren til politiet. Interviewene viser også, at denne solidaritet kommer med en stor pris for moderen, som udsættes for social ekskludering, chikane eller trusler (Eldén 2011:131–32). Kvinder holdes altså ikke blot ansvarlig for egen adfærd, men også for andre kvinders adfærd (Eldén 2011:134).

4.3 Konklusion

Kapitlet har vist, at der er sket en udvikling i forskningen, hvor forskelligheden i både offer og udøver i højere grad fremhæves. Dette gælder i særlig grad fremhævelsen af, hvordan mænd kan være ofre i æresrelaterede konflikter, mens kvinder kan være udøvere. Disse nuancer er afgørende for den fagprofessionelles arbejde, både når det kommer til at genkende konflikterne, forstå, hvorfor partnerne handler, som de gør, samt at iværksætte de rette indsatser. Kapitlet har vist, at der er væsentlige gråzoner i sammenspillet mellem at være offer og udøver, der med fordel kan undersøges nærmere i fremtidig forskning. Kapitlet har således vist, at mænd kan tvinges til at udøve vold eller kontrol mod andre familiemedlemmer. På samme måde kan det være svært at skelne mellem, hvornår kvinden er bevidst udøver eller tvunget udøver, og dermed offer. Samlet kan det derfor konkluderes, at både mænd og kvinder

er ofre og udøvere i det patriarkalske system, og at det som fagperson kræver en helhedsorienteret og grundig analyse af den enkelte familie og dets netværk for at forstå, hvem der kontrollerer og kontrolleres i æresrelaterede konflikter.

4.4 Videnshuller

Videnshuller fra forskningen

- Da der fortsat er uenighed i forskningen i forhold til, hvor aktivt man bør forstå kvindens rolle, er der behov for at afdække magtrelationer inden for familierne bedre (Bates 2018:301).
- Der er behov for at se yderligere på, hvordan sammenspillet mellem mænd og kvinder som udøvere udfolder sig (Bates 2018).
- Fremtidig forskning bør undersøge variationen i kvindelige udøvers adfærd i sager om æresrelateret vold for at gøre op med forståelsen af kvinder som en homogen gruppe (Bates 2018:301). Der findes i den forbindelse evidens for, at mænd i nogle sager yder en beskyttende funktion. Der er derfor behov for at undersøge kvindens rolle som udøver nærmere og gøre op med antagelsen om, at kvinder altid er sekundære ofre, som automatisk beskytter deres børn (Aplin 2017:9).
- Der behov for forskning, som undersøger forældrenes perspektiv bedre med henblik på at forklare, hvordan forældre med forholdsvis samme baggrund i forskellig grad benytter kontrol og tvang over for egne børn og sammenligne opdragelsesstrategier og praksisser i familier med forskellig familiebaggrund, herunder i majoritetsgrupper (Bråten og Elgvin 2014:8–10).
- Fremtidig forskning bør undersøge kvindesolidaritet og betingelserne for udviklingen af samme nærmere (Danneskiold-Samsøe m.fl. 2011:406).

Videnshuller relevant for praksis

- Dynamikkerne mellem at være offer og udøver bør undersøges nærmere for at forstå, hvordan disse i nogle tilfælde kan være gensidigt forstærkende. En øget forståelse for nuancerne i dynamikker skal gøre det lettere at udrede sager om og tilpasse indsatser til sager om æresrelaterede konflikter.
- Noget forskning peger på, at unge oplever mødre som primære voldsudøvere. Der er således behov for mere viden om, hvilke roller mødre og fædre typisk spiller i æresrelaterede konflikter, samt hvordan disse roller spiller sammen, herunder i hvor høj grad kvinder kan siges at udøve kontrol for at forebygge grænseoverskridende adfærd, der ellers ville kunne give udslag i fysisk vold.
- Der er behov for, at fremtidig forskning udvikler effektive og evidensbaserede behandlingsformer til de, der er udsat for æresrelateret vold og kontrol.
- Der er behov for mere forskning i maskulinitetsopfattelser til brug for metoder til at arbejde psykosocialt med forældrekompetencer.

Efterskrift

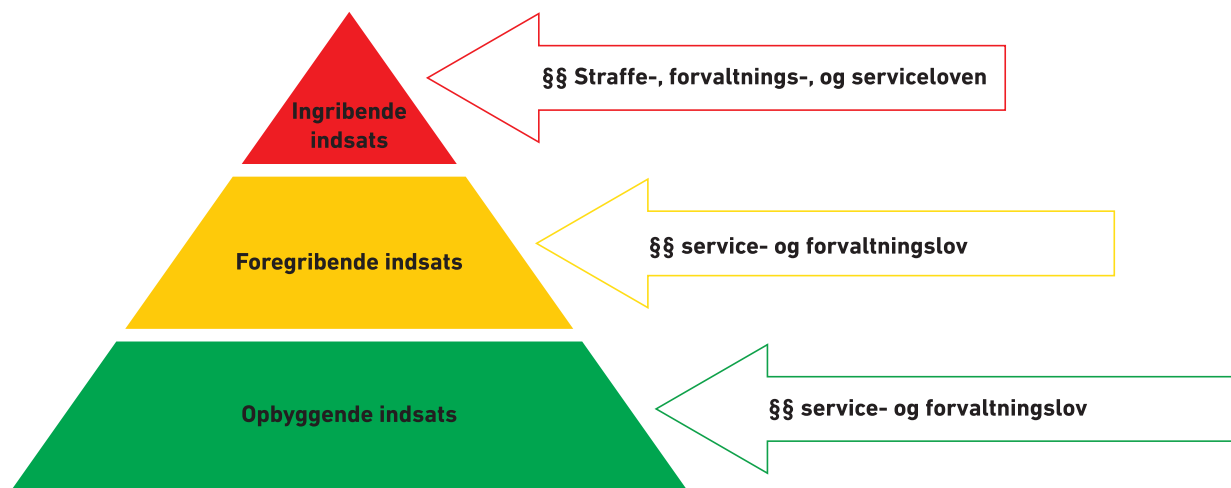
I udarbejdelsen af denne videnskortlægning har fokus blandt andet været at afdække, hvilke virksomme metoder forskningen identificerer til forebyggelse og håndtering af æresrelaterede konflikter. Forskningen har indtil nu primært haft fokus på at beskrive og forstå fænomenet, og der findes derfor endnu ikke forskning, hvor metoder til arbejdet med æresrelaterede konflikter er systematisk afprøvede og målt for at påvise deres effekt for borgeren. Det er imidlertid ikke ensbetydende med, at der ikke gennemføres virkningsfuldt socialfagligt arbejde i æresrelaterede sager i dag. Arbejde, som det er vigtigt at holde fast i, og som er funderet i solid viden og erfaring. Den forskningsbaserede viden som præsenteres i videnskortlægningen skal således supplere eksisterende praksisviden og dermed styrke den samlede viden på feltet. Denne viden er afgørende for at sikre, at den fagprofessionelle kan tilrettelægge en relevant og sammenhængende indsats.

Hvordan skal det videre arbejde foregå – og hvem gør hvad?

Den danske forebyggelsesforståelse

Med den nationale handlingsplan mod æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol er det målet, at der sættes tidligt og markant ind med indsatser til forebyggelse af æresrelaterede konflikter. Forebyggelsesforståelsen bygger på forebyggelsestrekanten (se figur 1). Forebyggelsestrekanten viser de forskellige risiko- eller bekymringsniveauer, som en indsats skal adressere. Farven i hvert niveau indikerer, hvorvidt indsatsen er opbyggende (grøn), foregribende (gul) eller indgribende (rød). Det er vigtigt ikke at fortolke niveauerne som lineære og afgrænsede. Tværtimod er grænserne mellem de forskellige niveauer flydende og kan overlappe og/eller supplere hinanden. I hvert niveau vil et tværfagligt og/eller tværsektorielt samarbejde være nødvendigt.

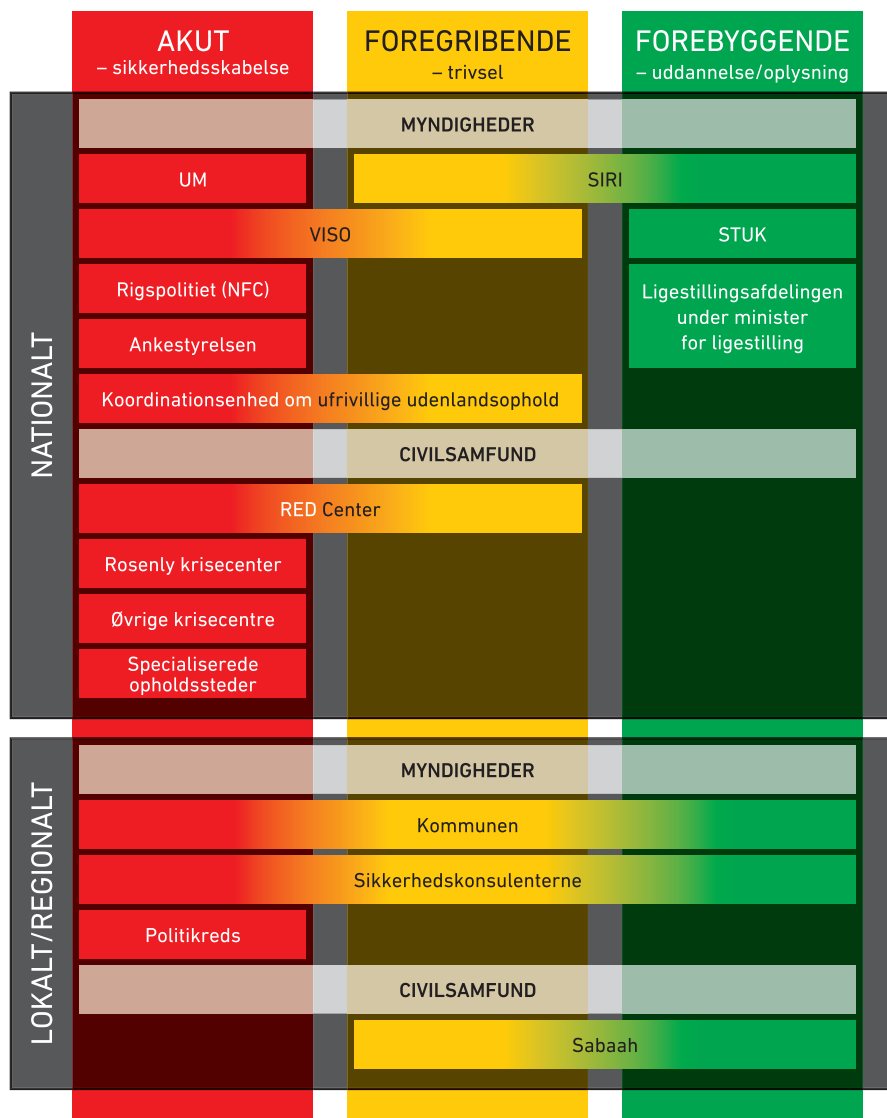
Figur 1: Forebyggelsestrekanten

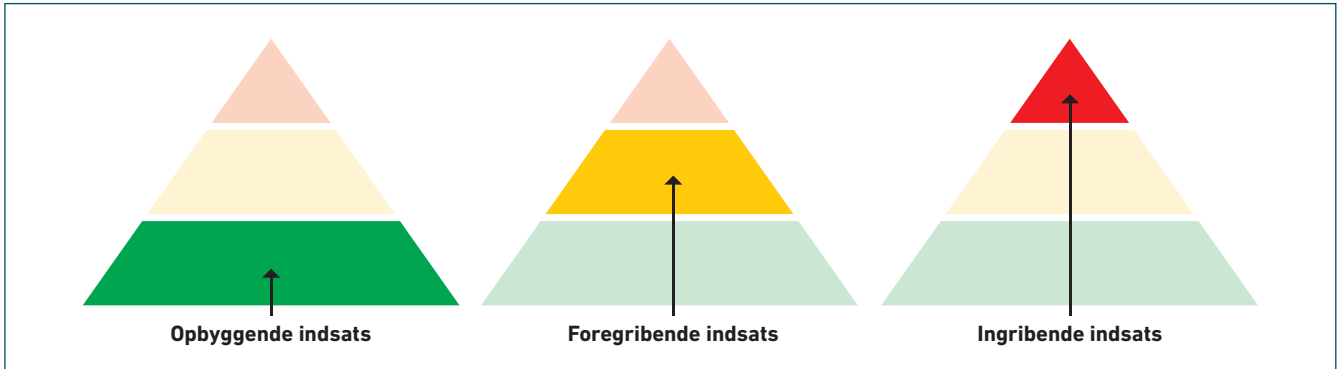
Styrelsen for International Rekruttering og Integration har med afsæt i forebyggelsestrekantens niveauiddeling udarbejdet en oversigt, der illustrerer arbejdsdelingen mellem de forskellige aktører, der har en formel rolle i forebyggelses-

indsatsen i Danmark. Illustrationen i figur II er således struktureret omkring den forebyggelseslogik, der fremgår af forebyggelsestrekanten.⁹

Figur 2: Illustrationen beskriver de relevante instanser og civilsamfundsorganisationer, der er involverede i forebyggelsen af æresrelaterede konflikter. Farvezonerne afspejler faserne i forebyggelsestrekanten.

⁹ Der findes også andre organisationer og frivillige aktører, der bidrager med vigtigt arbejde, der støtter op om kommunernes arbejde. Illustrationen afspejler udelukkende de aktører, der har et formelt opdrag i forhold til forebyggelsen af æresrelaterede konflikter.

Den opbyggende indsats

Den tidlige forebyggelse sker gennem brede opbyggende indsatser, der både finder sted i dagtilbud, skoler, på ungdomsuddannelser, i familien og blandt civile aktører, som for eksempel foreninger og klubber. De brede opbyggende indsatser er med til at give børn og unge demokratiske værdier, sociale kompetencer og evnen til kritisk tænkning. Dette område spiller derfor en vigtig rolle i at forebygge æresrelaterede konflikter.

Derudover kan indsatser i det opbyggende niveau give børn og unge et øget kendskab til deres rettigheder. Dette kan gøre dem bedre i stand til at gå i dialog med deres familie om forskellige emner.

I det opbyggende niveau, såvel som i de øvrige niveauer, spiller skolen en vigtig rolle i forhold til underretninger om børn, der mistrives eller udsættes for vold. Her er det vigtigt, at fagprofessionelle er klædt på til at opfange signaler fra børn og unge, der mistrives.

Den foregribende indsats

De danske kommuner har en vigtig opgave i at understøtte og koordinere foregribende indsatser. Forvaltnings- og serviceloven er særligt relevante i æresrelaterede sager. Da det oftest vil være forældre, der er udøvere i sagerne, giver servicelovens § 155a stk. 2 for eksempel mulighed for at afholde samtaler med barnet/den unge uden samtykke fra forældrene. Der kan også være tale om søskende, der også er udsat for vold og kontrol, eller som selv er udøvere. Her vil en børnefaglig undersøgelse (§ 50) give myndighederne mulighed for at foranstalte hjælp og støtte, der også omfatter søskende. For voksne forpligter servicelovens § 12a kommunerne til at

tilbyde rådgivning til personer, der henvender sig vedrørende en æresrelateret konflikt. Derudover er det muligt at tilbyde borgere og familier med komplekse og sammensatte problemer én samlet helhedsorienteret plan kaldet 'Min Plan'. Planen går på tværs af de kommunale forvaltninger, herunder social-, integrations-, undervisnings- og beskæftigelsesområdet. Indsatsen kan eksempelvis omfatte praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, familiebehandling, behandling af barnets/den unges problemer eller en fast kontaktperson for barnet/den unge eller for hele familien.

Den indgribende indsats

I indgribende indsatser er det kommunens opgave at understøtte det sikkerhedsorienterede og rehabiliterende arbejde. De indgribende indsatser iværksættes over for personer, som har været udsat for æresrelateret vold eller kontrol, eller som vurderes at være i overhængende risiko for at blive det. Der er i de seneste år tilføjet nye lovgivninger, der kan være med til at sikre borgerens rettigheder i æresrelaterede sager. Blandt disse kan nævnes kriminalisering af udlandsophold, der bringer barnets sundhed eller udvikling i alvorlig fare (straffeloven kapitel 23, § 215 a), forbud mod uberettiget GPS-overvågning (straffeloven kapitel 27, § 264b), samt straffelovens kapitel 10 § 80 stk. 3, hvor det ikke kan indgå som formildende omstændighed, at gerningen har baggrund i tro eller kulturelle forhold. Dertil kommer lov om psykisk vold, hvor hustruens medlem(-mer) kan straffes for at udsætte et andet familiemedlem for gentagne groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre individet (straffelovens § 243). Selvom de strafferetlige indgreb varetages af politiet, er det langt fra alle udsatte borgere, der er bekendte med loven eller deres rettigheder. Den fagprofessionelle kan derfor vejlede herom i mødet med borgeren.

Om tiltag til forebyggelse af negativ social kontrol i dagtilbud, grundskolen, fritidstilbud og på ungdomsuddannelserne (STUK)

Spor: Fagprofessionelle

- Fagprofessionelles kompetenceudvikling og opkvalificering
- Fagprofessionelles adgang til specialistviden og supervision
- Tydelige rammer med plads til tværfaglighed
- Relationsdannelse med minoritetsforældre

Spor: Børn og Unge

- Undervisning i demokrati, rettigheder og seksualitet
- Vejledning og rådgivning ved professionelle drøftelser af generelle og konkrete problemstillinger
- Dialog og interaktion mellem børnene

Se og download materiale her: <https://www.stukvum.dk/uvm-dk/aktuelt/i-fokus/demokrati-og-medborgerskab/viden>

Om undervisningspakken 'Du har et Valg' til grundskolens 6.-10. klasse (SIRI)

Spor: Lærervejledning

- Skabelon til drejebog
- Power Point-samling med de anvendte modeller

Spor: Elevmaterialet

- Understøttende elevark, der efter lærerens anvisning kan anvendes i undervisningen
- Ressourceguide

Se og download materiale her: <https://uim.dk/arbejdsomrader/aeresrelaterede-konflikter-og-negativ-social-kontrol/tilbud-og-vaerktojer-til-fagfolk/bibliotek-1/bibliotek>

Om arbejdet med demokrati og medborgerskab (EMU- Danmarks Læringsportal)

Spor: Områder

- Dagtilbud
- Grundskole og fritidstilbud
- De gymnasiale ungdomsuddannelser
- Erhvervsuddannelse

Se og download materiale her: <https://emu.dk/grundskole/demokrati-og-faellesskaber/nyt-inspirationsmateriale-til-arbejdet-med-demokrati-og>

Hvordan kan videnskortlægningen om æresrelaterede konflikter være med til at styrke håndteringen af konkrete sager?

Videnskortlægningen kan guide en sammenhængende helhedsorienteret indsats

Videnskortlægningen viser, at det er nødvendigt at se på individet i sin kontekst, herunder spiller særligt familien en rolle, men også det udvidede miljø/netværk står centralt. Videnskortlægningen peger således på, at det er afgørende for sagsudredningen, at der anlægges en tilgang, der kontekstualiserer borgeren ikke blot i relation til sin nære familie, men også til den udvidede familie og det øvrige netværk.

Videnskortlægningen viser endvidere, at mistriivsel som følge af æresrelateret vold og kontrol kan komme til udtryk ved lavt selvværd, følelser af desperation og hjælpeløshed, depression, angst, selvskaade, selvmordstanker eller faktisk selvmord. Erfaringer fra praksis viser, at det også kan være ekstremt svært for den udsat at bryde med volden og kontrollen, og ofte kan der gå adskillige år, før han/hun søger hjælp. For små børn er det tit kun de signaler, de udsender i deres adfærd, der giver anledning til at volden opdages. Uanset, medfører det store konsekvenser for den voldsudsatte, hvis ikke han/hun får den rette hjælp i tide. Men mens videnskortlægningen kan bidrage til en dybere forståelse af de komplekse problemstillinger, der kan være til stede for individet eller familien som helhed, giver den ikke svar på, hvordan denne viden omsættes til praksis.

Opsporing og risikovurdering er afgørende for, at den fagprofessionelle kan sætte tidligt ind over for æresrelaterede konflikter og sikre, at den rette indsats igangsættes, inden volden eskaleres. I denne henseende, findes en række modeller på det bredere voldsområde, der på forskellig vis kan understøtte den tidlige opsporing og risikovurdering i sager om æresrelaterede konflikter. I de eksisterende samarbejder mellem forvaltninger arbejdes der typisk med fokus på et enkelt familiemedlem og enten med udgangspunkt

i et børne- eller et voksenperspektiv. Denne organisering betyder, at forvaltningerne ikke nødvendigvis kender til hele familiens historik eller de enkelte familiemedlemmers udfordringer og behov. En del kommuner har derfor i de senere år igangsat et arbejde, der skal afprøve og forbedre forskellige tilgange til, hvordan man kan arbejde sammenhængende og helhedsorienteret og med borgeren i centrum. Der findes ikke én model hertil, men de helhedsorienterede indsatser er typisk kendetegnet ved at anlægge et helhedssyn på tværs af individer i familien og på tværs af sundheds-, social-, beskæftigelses-, uddannelses- og børne- og ungeområdet. De vil også ofte indebære, at familien i højere grad får indflydelse på tilrettelæggelsen af den indsats, de modtager.

Fra voldsområdet vides det, at en central tilgang er, at borgeren ses som del af et større system. I det følgende præsenteres en tilgang og en systematik, der trækker på elementer fra dels forskning og praksis og som kobler viden og erfaring fra det bredere voldsområde med indsigt og erfaring fra forebyggelsen af æresrelaterede konflikter.¹⁰ Tilgangen tager afsæt i fire centrale niveauer, der tilsammen udgør borgerens kontekst. I hvert niveau er der faktorer, der kan sætte borgeren i risiko for at udøve eller blive udsat for vold. Alle faktorer har indflydelse på kryds og tværs af de fire niveauer. De fire niveauer er henholdsvis borgeren selv (individ), den/de som borgeren har et nært forhold til (forhold), borgeren i sameksistens med andre individer (fællesskab), og borgeren som en del af en større helhed (samfund).

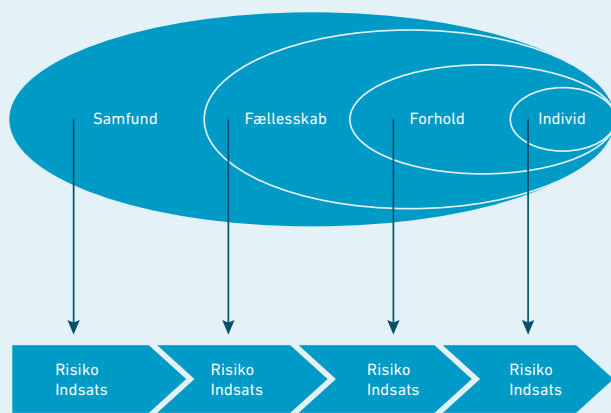
Den fagprofessionelle skal kortlægge de risikofaktorer, der gør sig gældende i hvert af de fire niveauer i borgerens kontekst og vurdere, hvilken betydning de har for den konkrete sag. Dernæst skal den fagprofessionelle sammen med borgeren definere de forhold, der kan minimere sandsynligheden for, at volden udøves eller opleves. På den måde kan der tegne sig et billede af, hvilke konkrete elementer skal udgøre den samlede indsats. Indsatsen består således af flere elementer, der foregår på samme tid.

¹⁰ Modellen er bygget op omkring logikken fra den social-økologiske model, hvori borgerens udsathed kortlægges mod 4 niveauer i dennes liv (individ, forhold, fællesskab og samfund.). Modellen kobler risikofaktorer fra det brede voldsområde med centrale risikofaktorer, der ses i æresrelateret vold. Endeligt indgår en række centrale praksisbaserede redskaber i modellen. Disse kan anvendes til støtte i udredningen af de enkelte niveauer (se s.68-69). For mere om Den social-økologiske models anvendelse på det brede voldsområde, se Center for Disease Control and Prevention: https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/Strategic_Vision.pdf. Link til Socialstyrelsens risikofaktorer (voksne): <https://socialstyrelsen.dk/filer/voksne/vold-i-naere-relationer/tegn-og-signaler-voksne.pdf>. Børn: <https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/sekuelle-og-voldelige-overgreb/fysiske-og-psykiske-overgreb/tegn-og-reaktioner-pa-vold>.

Nedenfor beskrives de fire niveauer i borgerens kontekst.

Individ

Det første niveau identificerer borgerens personlige karakteristika, biologiske faktorer, adfærd og personlige erfaringer, som øger sandsynligheden for, at borgeren bliver offer for eller udøver af vold. Dette kan være alder, uddannelse, indkomst eller volds-/misbrugshistorik.

Individfaktorer i en æresrelateret kontekst

I en æresrelateret sag kan borgerens immigrationshistorie, seksualitet eller æresholdninger være med til at gøre, at borgeren er i større risiko for at udøve eller være offer for vold.

En indsatsstrategi kan i dette niveau være at fremme attituder, holdninger og adfærd, der forebygger vold og fremmer livsmestring. Eksempel på indsats er livsmestringsindsatser, konflikthåndteringsindsatser, undervisning i demokrati, traumebehandling eller en psykosocial indsats.

Forhold

Det andet niveau undersøger interaktionen mellem to eller flere individer, som kan øge sandsynligheden for, at borgeren udsættes for eller udøver vold. Familiemedlemmer, netværk og jævnaldrende påvirker alle adfærd og bidrager til borgerens oplevelser.

Forholdsfaktorer i en æresrelateret kontekst

I en æresrelateret sag kan skilsmisse, tvangsægteskab, opholdsgrundlag betinget af ægtefælle, frihed til at træffe egne valg være faktorer, der kan påvirke forhold mellem ung/voksen og forældre, familie eller mellem ægtefæller, og sætte borgeren(e) i risiko for at udøve eller være offer for vold.

Indsatsstrategien kan her være, at borgeren/familien/parret får ressourcer og værktøjer til at håndtere konflikter, sænke konfliktniveauet og dyrke sunde relationer. Eksempler på indsats er familiebehandling, forældrekurser, mentorprogrammer eller 'peer-to-peer' indsats.

Fællesskab

Det tredje niveau udforsker konteksten, som for eksempel skole og arbejdsplads og de miljøer, hvori de sociale forhold finder sted. Her er målet at identificere de karakteristika i konteksten, som er associerede med det at blive offer for eller udøve vold.

Forholdsfaktorer i en æresrelateret kontekst

I en æresrelateret sag kan et eksempel være at bo i lukkede miljøer eller færdes i miljøer, som præges af æresnormer, hvor faktorer som sladder, rygter og lignende sætter borgeren(e) i risiko for at udøve eller blive offer for vold.

Indsatsstrategien kan her være at påvirke det sociale og fysiske miljø. Eksempler på indsats er boligsociale indsats, relationsopbyggende indsats eller indsats, hvor borgeren kommer ud af sådanne miljøer.

Samfundsmæssige faktorer

I det fjerde niveau ser man de brede samfundsmæssige faktorer, der er med til at opbygge et miljø, hvori vold accepteres eller forbydes. Her er der tale om for eksempel nationale handleplaner og lovgivninger. I den socialfaglige kontekst vil en strategi være at undersøge, om der er særlige lovgivninger eller nye tiltag, der kan anvendes i tilrettelæggelsen af indsatsen.

Udredning af æresrelaterede konflikter i praksis

Skabelonen nedenfor viser, hvordan man kan omsætte systematikken i praksis. I nedenstående skabelon er risikofaktorerne der knytter sig særligt til æresrelaterede konflikter koblet sammen med risikofaktorer fra det bredere voldområde. Dette for at sikre, at udredningen taler ind i de helt særlige risikofaktorer, der hidtil er identificerede for æresrelaterede vold. I rammemodellen kan der yderligere trækkes på en række af de støttende værktøjer, der anvendes i udredningen på æresrelaterede konflikter i forvejen, som for eksempel Genogrammet til afdækningen familien og netværket, og Kulturagrammet, der kan støtte op om en dækkende forståelse af familiens livssituation.

På højre side af tabellen vises de forskellige indsatser, der eksisterer til forebyggelse af æresrelaterede konflikter. Disse gengives for hvert af de fire niveauer. Det er ambitionen, at den fagprofessionelle kan anvende skabelonen i arbejdet med sager om æresrelaterede konflikter for at sikre en gennemarbejdet kortlægning af risikofaktorerne i borgerens liv og på baggrund heraf igangsætte en helhedsorienteret indsats, der adresserer centrale hensyn på tværs af individ, forhold, fællesskab og samfund.

Niveau	Faktorer der potentielt øger risiko vold	Eksempler på indsatser ¹¹
Individ <ul style="list-style-type: none"> • Personlige karakteristika • Helbredsmæssige faktorer • Adfærd • Personlige oplevelser 	<ul style="list-style-type: none"> • Alder/køn • Lav uddannelse • Vrede/fjendtlighed mod andre • Ingen venner/isolation • Arbejdsløshed • Voldshistorik • Misbrug <p>Særligt i æresrelaterede konflikter</p> <p>Udøver:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Problemer med kulturel integration • Oplevet overtrædelse af normer eller værdier • Psykosociale problemer • Asociale holdninger og/eller adfærd <p>Offer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inkonsekvente holdninger • Inkonsekvent adfærd • Ekstrem frygt • Manglende netværk/ressourcer • Psykosociale udfordringer 	<ul style="list-style-type: none"> • § 12a rådgivning til borgerne • 'Min Plan' • Skolebaserede programmer til udvikling af sociale og adfærdsressourcer • Måltrettet undervisningstiltag på skoler (rettigheder og seksualundervisning) • Vejledning på uddannelsesinstitutioner • Etablering af pige- og drengegrupper • Psykosocial indsats • SSP: Skole-, social- og politisamarbejde • SKP: Støttekontaktperson • Dialoggrupper • Empowerment • Krisecenter • Efterværn

11 Styrelsen for International Rekruttering og Integration har som led i den nationale handlingsplan til forebyggelse af æresrelaterede konflikter igangsat en kortlægning af metoder i arbejdet med æresrelaterede sager i Skandinavien. Kortlægningen er udarbejdet af VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Med afsæt i denne metodekortlægning indeholder kolonnen her de indsatser, som eksisterer i Danmark.

Niveau	Faktorer der potentielt øger risiko vold	Eksempler på indsatser ¹¹
Forhold <ul style="list-style-type: none"> • Ægteskab • Kæreste • Søster • Bror • Andre? 	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt, vold, skænderier mellem familiemedlemmer • Ustabilt ægteskab, skilsmisse, separation • Dårlig kommunikation mellem forældre • Mangel på emotionel støtte fra familie • Association med ligesindede • Overvågende adfærd <p>Særligt i æresrelaterede konflikter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minimal eller ingen opbakning til offer • Familien støtter udøver • Patriarkalske og/eller voldelige holdninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Forældrekurser • Dialoggrupper • Mentorprogrammer • Familiebehandling • § 12a rådgivning til • 'Min Plan' • SSP: Skole-, social- og politisamarbejde • SKP: Støttekontaktperson • Sundhedsplejeindsatser • Børselsgrupper • Mægling og dialogarbejde med forældre
Miljø <ul style="list-style-type: none"> • Skole • Arbejdsplads • Fritidshjem 	<ul style="list-style-type: none"> • Udsat boligområde • Lukkede miljø • Manglende netværk eller ressourcer 	<ul style="list-style-type: none"> • Boligsocial indsats • Lommepegeprojekter • Lektiecafe • Børselsgrupper • Sundhedsplejeindsatser
Samfund <ul style="list-style-type: none"> • Samfundsmæssige faktorer, der er med til at opbygge et miljø, hvori vold accepteres eller forbydes 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturelle normer • Sociale normer • Politik 	<ul style="list-style-type: none"> • Nationale handlingsplaner • Lovgivninger

Hvilke støttende værktøjer kan anvendes i æresrelaterede sager?

Der er udviklet en række værktøjer, der anvendes i praksis i sager om æresrelaterede konflikter, og som inkluderer overvejelser om for eksempel borgerens sikkerhedsmæssige situation (PATRIARK), familiens livssituation (Kulturagram) eller borgerens aktuelle relationer (Genogram). Værktøjerne kan også anvendes i forberedelsen af mødet eller – som instrument til dialog – sammen med borgeren. Det kan være nyttigt at benytte værktøjerne med jævne mellemrum, da borgerens situation i æresrelaterede sager er skiftende over tid. I nedenstående tabel præsenteres de enkelte redskaber med links til, hvor disse kan hentes med mere uddybende information.

Oversigt over værktøjer til brug af fagpersoner i æresrelaterede konflikter

PATRIARK

Er et værktøj til vurdering af risici. Anvendes primært af politiet, men kan også i reduceret udgave bruges af andre fagpersoner. Værktøjet inkluderer 10 risikofaktorer, blandt andet om der har været brugt fysisk vold mod ofret eller andre, om der tidligere har været æresrelateret vold i familien m.v. Værktøjet inkluderer også 5 sårbarhedsfaktorer hos ofret, f.eks. om offeret ser ud til at være inkonsekvent i sine handlinger eller har problemer af juridisk, økonomisk eller psykisk art. PATRIARK er udviklet af Belfrage m.fl. (2012) og redskabet må kun anvendes af personer der har gennemgået oplæring af en certificeret underviser.

Netværkskortet

Er et værktøj til at skabe overblik over borgerens aktuelle relationer. Konkret er kortet en cirkel, som kan udfyldes sammen med borgeren og giver et billede af, hvem borgeren kan trække på i sin hverdag. Alt efter, hvor tætte personerne er på borgeren, placeres de i passende afstand fra midtercirklen. Det er vigtigt at komme hele vejen rundt i cirklen, så alle muligheder for netværk også afdækkes.

Fokuscirklen

Er et værktøj til at skabe overblik over borgerens samlede situation. Fokuscirklen fungerer som en form for huskeliste, fagpersonen kan bruge til at afdække den unges egne ressourcer og udfordringer samt de relationer og miljøer, personen færdes i. Den fagprofessionelle arbejder sig igennem cirklen, enten alene eller i samarbejde med andre involverede fagpersoner. Når man har været cirklen rundt, kan man bedre danne sig et billede over, hvilke oplysninger man har, og hvilke man mangler at indsamle.

Genogrammet

Er et redskab, der skaber et overblik over borgerens familie, der inkluderer vigtige oplysninger om de enkelte familiemedlemmer. I sin simpleste form er der tale om et tegnet stamtræ. Genogrammets brugbarhed ligger i, at det kollektive aspekt ved æresrelaterede konflikter bliver belyst. Genogrammet er brugbart både til at vurdere risici og finde ressourcer. Genogrammet kan også hjælpe med at afklare, hvor folk bor og dermed hvilke byer og boligområder kan udgøre en sikkerhedsrisiko.

Kulturagrammet

Er en guide til opmærksomhedspunkter, der kan hjælpe med at skabe et mere nuanceret billede af livssituationen hos en person med etnisk minoritetsbaggrund. Formålet med redskabet er at give en nuanceret og dækkende forståelse af familiens livssituation. På den måde kan kulturagrammet fungere som en omfattende huskeliste, der kan hjælpe den fagprofessionelle med at få en grundig forståelse af borgerens livssituation. Genogrammet kan indgå i kulturagrammet.

Du kan læse mere om disse værktøjer her: Belfrage 2005; Belfrage m.fl. 2012; Liversage 2019; Skytte 2016; Styrelsen for International Rekruttering og Integration 2018b.

Du kan også downloade materialet via <https://uim.dk/arbejdsomrader/aeresrelaterede-konflikter-og-negativ-social-kontrol/tilbud-og-vaerktojer-til-fagfolk/bibliotek-1/bibliotek>

På vej mod en fælles praksis

Det er forhåbningen, at dette efterskrift har bidraget til at give inspiration til, hvordan tilrettelæggelsen af en indsats i en sag om æresrelaterede konflikter kan tilgås. I dette arbejde vil det have afgørende betydning for videreudvikling af forskning og praksis, at beskrive, dokumentere og vurdere, hvad der virker for hvem, hvornår og under hvilke omstændigheder. Det anbefales derfor i arbejdet med indsatser på det æresrelaterede område at anvende Socialstyrelsens typologi for lovende praksis. I hvor høj grad, en praksis er lovende, er kendetegnet ved 11 elementer, der grupperer sig i fire hovedkategorier: vidensgrundlag, koncept, udbredelse og tilpasning.¹² I en lovende praksis er arbejdet forankret i veldefineret teori og aktuelt bedste viden. Videnskortlægningen om æresrelaterede konflikter tilvejebringer netop aktuelt bedste viden om æresrelaterede konflikter og kan således lægges til grund for udvikling af en lovende praksis.

Udover at være forankret i aktuelt bedste viden er et element i lovende praksis, at den rummer en fælles professionel faglig refleksion, der sikrer et fælles professionelt afsæt. Når der arbejdes med æresrelaterede konflikter der ligger i krydsfeltet mellem det integrationsfaglige og socialfaglige område, er det vigtigt, at der er et fælles sprog, der kan støtte op om dialog og sparring på arbejdspladsen.

Det er Styrelsen for International Rekruttering og Integrations forhåbning, at videnskortlægningen og modellen til den kontekstuelle udredning af borgerens situation kan være med til at opbygge en fælles faglig referenceramme i æresrelaterede sager, der kan inddrages til at styrke praksis, arbejde med fælles faglig refleksion, opfølgning og dokumentation. Det er ligeledes forhåbningen, at videnskortlægningen anvendes til at fremme bevidsthed, kritisk tænkning og fælles faglig refleksion, der kan hjælpe den fagprofessionelle med at italesætte egen usikkerhed, søge råd hos en kollega og træffe bedre beslutninger for og med borgeren. En løbende støtte i fagfælleskabet, hvor man lærer af erfaringerne og deler disse med kollegerne, skaber fælles retning for praksis, hvilket gør det nemmere at være konsistent og præcis i arbejdet med borgeren.

¹² For materiale og mere information om lovende praksis, anvend dette link Socialstyrelsen: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-viden/lovende-praksis>

Litteratur

- Abbas, Tahir. 2011. "Honour-related violence towards South Asian Muslim women in the UK". S. 16–28 i *Honour, Violence, Women and Islam*, redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. London: Routledge.
- Abu-Ras, Wahiba. 2007. "Cultural Beliefs and Service Utilization by Battered Arab Immigrant Women". *Violence Against Women* 13(10):1002–28.
- Akpinar, Aylin. 2003. "The Honour/Shame Complex Revisited: Violence against Women in the Migration Context". *Women's Studies International Forum* 26(5):425–42.
- Als Research. 2011. *Ung i 2011 - Nydanske unges oplevelse af social kontrol, frihed og grænser*. Als Research.
- Als Research. 2014. *Kønroller og social kontrol blandt unge med etnisk minoritetsbaggrund*. Als Research.
- Als Research. 2015. *Nydanske LGBT-personers levevilkår*. Als Research.
- Als Research. 2018. *Unge oplevelser af negativ social kontrol*. Als Research.
- Ankestyrelsen. 2018. *Ankestyrelsens undersøgelse af længerevarende udlandsophold blandt børn og unge med ikke-vestlig baggrund*. Ankestyrelsen.
- Aplin, Rachael. 2017. "Exploring the role of mothers in 'honour' based abuse perpetration and the impact on the policing response". *Women's Studies International Forum* 60:1–10.
- Aplin, Rachael. 2019. *Policing UK Honour-Based Abuse Crime*. Cham: Springer International Publishing.
- Aujla, Wendy og Aisha Gill. 2014. "Conceptualizing 'Honour' Killings in Canada: An Extreme Form of Domestic Violence?" *International Journal of Criminal Justice Sciences* 9(1):153–66.
- Bates, Lis. 2018. "Females perpetrating honour-based abuse: controllers, collaborators or coerced?" *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research* 10(4):293–303.
- Bates, Lis. 2019. "Male victims of honour-based violence and abuse: Who does what to whom, and why?" i 3rd *European Conference on Domestic Violence*.
- Belfrage, Henrik. 2005. "PATRIARCH. Checklist for the assessment of risk for patriarchal violence with honour as motive. User manual".
- Belfrage, Henrik, Susanne Strand, Linda Ekman, og Anna-Karin Hasselborg. 2012. "Assessing Risk of Patriarchal Violence with Honour as a Motive: Six Years Experience Using the PATRIARCH Checklist". *International Journal of Police Science & Management* 14(1):20–29.
- Bhanbhro, S., Anna Cronin de Chavez, og Adelaide Lusambili. 2016. "Honour based violence as a global public health problem: a critical review of literature". *International Journal of Human Rights in Healthcare* 9(3):198–215.
- Björktomta, Siv-Britt. 2019. "Honor-Based Violence in Sweden – Norms of Honor and Chastity". *Journal of Family Violence* 449–60.
- Blum, Esther, Reashelle Braiden, og Tuula Heinonen. 2016. "Service Delivery Considerations in Dealing with Honour-based Violence". *Canadian Ethnic Studies* 48(3):129–48.
- Brandon, James og Salam Hafez. 2008. *Crimes of the community: Honour-based violence in the UK*. Centre for Social Cohesion.
- Bredal, Anja. 2011. *Mellom magt og avmakt: om unge menn, tvangsekteskap, vold og kontroll*. Oslo: ISF-Inst.

- Bredal, Anja. 2019. "Is honour-related violence a form of violence? Challenges and risks in conceptualising diversity in violence in close relations?" i *3rd European Conference on Domestic Violence*. Oslo.
- Bråten, Beret og Olav Elgvin. 2014. Forskningsbasert politikk? *En gjennomgang av forskningen på tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet, og av de politiske tiltakene på feltet*. 16. Oslo: Fafo.
- Børns Vilkår. 2019. *Adfærdskontrol og tankefængsel. Børns oplevelser med negativ social kontrol*. Børns Vilkår.
- Chantler, Khatidja. 2012. "Recognition of and Intervention in Forced Marriage as a Form of Violence and Abuse". *Trauma, Violence, & Abuse* 13(3):176–83.
- Chesler, Phyllis. 2009. "Are honor killings simply domestic violence?(Report)". *Middle East Quarterly* 16(2):61–69.
- Coomaraswamy, Radhika. 2005. "Preface: Violence against women and 'crimes of honour'". i *"Honour". Crimes, paradigms and violence against women*, redigeret af L. Welchman og S. Hossain. London & New York: Zed Books.
- Cooney, Mark. 2014a. "Death by family: Honor violence as punishment". *Punishment & Society* 16(4):406–27.
- Cooney, Mark. 2014b. "Family Honour and Social Time". *The Sociological Review* 62(2_suppl):87–106.
- Cooper, Robin, J. P. Linstroth, og Julia Chaitin. 2009. "Negotiating the Transnationality of Social Control: Stories of Immigrant Women in South Florida". *Forum: Qualitative Social Research* 10(3).
- Danmarks Statistik. 2018. "1.700 kvinder kom på kvindekrisecenter i 2017".
- Danneskiold-Samsøe, Sofie, Yvonne Mørck, og Bo Wagner Sørensen. 2011. *Familien betyder alt: vold mod kvinder i etniske minoritetsfamilier*. 1. udg., 2. opl. Frederiksberg: Frydenlund.
- Danneskiold-Samsøe, Sofie, Yvonne Mørck, og Bo Wagner Sørensen. 2019. *Æresrelateret social kontrol: teori og praksis i socialt arbejde*. Kbh.: Akademisk Forlag.
- Dickson, Pat. 2014. "Understanding victims of honour-based violence". *Community Practitioner* 87(7):30–33.
- Elakkary, Sally, Barbara Franke, Dina Shokri, Sven Hartwig, Michael Tsokos, og Klaus Püschel. 2014. "Honor crimes: review and proposed definition". *Forensic Science, Medicine, and Pathology* 10(1):76–82.
- Eldén, Åsa. 2011. "Men's Violence and women's responsibility". S. 128–41 i *Honour, Violence, Women and Islam*, redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. Oxfordshire: Routledge.
- Ermers, Robert. 2018. *Honor Related Violence: A New Social Psychological Perspective*. London New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Eshareturi, Cyril, Christine Lyle, og Angela Morgan. 2014. "Policy Responses to Honor Based Violence: A Cultural or National Problem?" *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* 23(4):369–82.
- Europarådet. 2011. *Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet*. 210. Istanbul: Europarådet.
- Friberg, Jon Horgen og Mathilde Bjørnset. 2019. *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll*. 1. FAFO.

- Gangoli, Geetanjali, Khatidja Chantler, Marianne Hester, og Ann Singleton. 2011. "Understanding forced marriage: definitions and realities". i *Forced Marriage: Introducing a Social Justice and Human Rights Perspective*, redigeret af A. K. Gill og S. Anitha. Zed Books.
- Gangoli, Geetanjali, Aisha Gill, Natasha Mulvihill, og Marianne Hester. 2018. "Perception and Barriers: Reporting Female Genital Mutilation". *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research* 10(4):251–60.
- Gill, Aisha. 2008. "'Crimes of Honour' and Violence against Women in the UK". *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice* 32(2):243–63.
- Gill, Aisha. 2009. "Honor Killings and the Quest for Justice in Black and Minority Ethnic Communities in the United Kingdom". *Criminal Justice Policy Review* 20(4):475–94.
- Gill, Aisha. 2013. "Feminist Reflections on Researching So-called 'Honour' Killings". *Feminist Legal Studies* 21(3):241–61.
- Gill, Aisha K. og Sundari Anitha, red. 2011. *Forced Marriage: Introducing a Social Justice and Human Rights Perspective*. London: Zed Books.
- Gill, Aisha K., Nazand Begikhani, og Gill Hague. 2012. "'Honour'-based violence in Kurdish communities". *Women's Studies International Forum* 35(2):75–85.
- Gill, Aisha K. og Avtar Brah. 2014. "Interrogating cultural narratives about 'honour'-based violence" redigeret af G. Lewis og M. Kennedy-Macfoy. *European Journal of Women's Studies* 21(1):72–86.
- Gill, Aisha K. og Heather Harvey. 2017. "Examining the Impact of Gender on Young People's Views of Forced Marriage in Britain". *Feminist Criminology* 12(1):72–100.
- Grutzky, Eduardo og Lars Åberg. 2013. *Heder och samvete: en bok om hederskultur i Sverige*. Stockholm: Fri Tanke förlag.
- Grzyb, Magdalena A. 2016. "An explanation of honour-related killings of women in Europe through Bourdieu's concept of symbolic violence and masculine domination". *Current Sociology* 64(7):1036–53.
- Haugen, Gry Mette D., Veronika Paulsen, og Joakim Caspersen. 2017. *Barnevernets arbeid mod vold i minoritetsfamilier*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Hayes, Brittany, Joshua Freilich, og Steven Chermak. 2016. "An Exploratory Study of Honor Crimes in the United States". *Journal of Family Violence* 31(3):303–14.
- Hellgren, Zenia og Barbara Hobson. 2008. "Cultural Dialogues in the Good Society: The Case of Honour Killings in Sweden". *Ethnicities* 8(3):385–404.
- Her Majesty's Inspectorate of Constabulary. 2015a. *The depths of dishonour: Hidden voices and shameful crimes. An inspection of the police response to honour-based violence, forced marriage and female genital mutilation*.
- Her Majesty's Inspectorate of Constabulary. 2015b. *Victim/survivor voices - a participatory research project*.
- Idriss, Mohammad Mazher. 2011. "Honour, violence, women and Islam - an introduction". S. 1–15 i *Honour, Violence, Women and Islam*, redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. London: Routledge.
- Idriss, Mohammad Mazher. 2017. "Not domestic violence or cultural tradition: is honour-based violence distinct from domestic violence?" *Journal of Social Welfare and Family Law* 39(1):3–21.
- Idriss, Mohammad Mazher. 2018. "Key agent and survivor recommendations for intervention in honour-based violence in the UK". *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice* 42(4):321–39.
- Järvinen, Margaretha. 2007. "Pierre Bourdieu". S. 345–66 i *Klassisk og moderne politisk teori*, redigeret af L. B. Kaspersen og J. Loftager. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kelly, Liz. 1987. "The Continuum of Sexual Violence". S. 46–60 i *Women, Violence and Social Control*, redigeret af J. Hanmer og M. Maynard. Houndmills: Macmillan Press.
- Keskinen, Suvi. 2011. "Troublesome Differences—Dealing with Gendered Violence, Ethnicity, and 'Race' in the Finnish Welfare State". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 12(2):153–72.

- Keyhani, Nootash. 2013. "Honour crimes as gender-based violence in the UK: a critical assessment". *UCL Journal of Law and Jurisprudence* 2:255–77.
- Khan, Roxanne, Shamam Saleem, og Michelle Lowe. 2018. "'Honour'-based violence in a British South Asian community". *Safer Communities* 17(1):11–21.
- Korteweg, Anna. 2012. "Understanding Honour Killing and Honour-Related Violence in the Immigration Context: Implications for the Legal Profession and Beyond". *Canadian Criminal Law Review* 16(2):135–60.
- Korteweg, Anna C. 2013. "'Honour Killing' in the Immigration Context: Multiculturalism and the Racialization of Violence against Women". *Politikon* 41(2):1–26.
- Korteweg, Anna og Gökçe Yurdakul. 2009. "Islam, Gender, and Immigrant Integration: Boundary Drawing in Discourses on Honour Killing in the Netherlands and Germany". *Ethnic and Racial Studies* 32(2):218–38.
- Lidén, Hilde, Anja Bredal, og Eilev Hegstad. 2015. "Framgang: Andre delrapport i følgeevalueringen av Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet 2013–2016". 164.
- Lidén, Hilde, Anja Bredal, og Liza Reisel. 2014. *Transnasjonal oppvekst. Om lengre utenlandsopphold blant barn og unge med innvandrerbakgrunn*. 05. Institutt for Samfunnsforskning.
- Liebmann, Louise Lund. 2014. "Et spørsmål om ære? Intertekstuelle læsninger af fortællinger om æresrelateret vold". Københavns Universitet, København.
- Liebmann, Louise Lund. 2015. "Æresrelateret vold: en genanvendelig selvfortælling". *Tidsskrift for kjønnsforskning* (01):39–59.
- Liversage, Anika. 2019. *Kortlægning: Metoder i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol*. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Liversage, Anika og Christiane Præstgaard Christensen. 2017. *Etniske minoritetsunge i Danmark. En undersøgelse af årgang 1995*. 17:08. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Liversage, Anika og Helene Jepsen. 2019. *Evaluering af RED Safehouse II. Et sikkert botilbud for unge på flugt fra æresrelaterede konflikter*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Madsen, Diana Højlund. 2005. *Fanget mellem lov og liv. Rapport om voldsramte minoritetskvinder i Norden*. Center for Ligestillingsforskning, Roskilde Universitet.
- Mayeda, David Tokiharu og Raagini Vijaykumar. 2016. "A Review of the Literature on Honor-Based Violence: Literature Honor-Based Violence". *Sociology Compass* 10(5):353–63.
- Meetoo, Veena og Heidi Safia Mirza. 2007. "'There is nothing 'honourable' about honour killings': Gender, violence and the limits of multiculturalism". *Women's Studies International Forum* 30(3):187–200.
- Mojab, Shahrzad. 2012. "The Politics of Culture, Racism, and Nationalism in Honour Killing". *The Canadian Criminal Law Review Summer* (16):115–34.
- Nicole L Asquith. 2015. "Honour, Violence and Heteronormativity". *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy* 4(3):73–84.
- Oberwittler, Dietrich og Julia Kasselt. 2011. BKA-Forschungsreihe. Band 42: *Ehrenmorde in Deutschland: 1996 - 2005 ; eine Untersuchung auf der Basis von Prozessakten*. Wiesbaden, 1991–2000: s.n.
- Oldrup, Helene, Sara Andersen, Sofia Kjær, Nina Haggren Nielsen, og Cathrine Birk von Rosen. 2018. *Psykiske, fysiske og sociale konsekvenser af psykisk vold i parforhold. Kortlægning af forskning*. Lev uden vold.
- Oldrup, Helene og Sofia Kjær. 2018. *Kortlægning af definitioner og begreber om psykisk vold*. København: Lev uden vold.
- Ouis, Pernilla. 2009. "'Den verkliga kulturkonflikten'? Islamisk sexualmoralism i liberala Sverige". *Socialvetenskaplig Tidskrift* (3–4):Årgång 16, 350–368.

- Paulsen, Veronika, Kristin Thorshaug, og Berit Berg. 2014. *Møter mellom innvandrere og barnevernet. Kunnskapsstatus*. NTNU Samfunnsforskning.
- Payton, Joanne. 2011. "Collective crimes, collective victims. A case study of the murder of Banaz Mahmoud". S. 67–79 i *Honour, Violence, Women and Islam*, redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. London: Routledge.
- Payton, Joanne. 2014. "'Honor,' Collectivity, and Agnation: Emerging Risk Factors in 'Honor'-Based Violence". *Journal of Interpersonal Violence* 29(16):2863–83.
- Rambøll. 2015. *Evaluering af krisecentertilbuddene: Evalueringsrapport*. Socialstyrelsen.
- Reddy, Rupa. 2008. "Gender, Culture and the Law: Approaches to 'Honour Crimes' in the UK". *Feminist Legal Studies* 16(3):305–21.
- Regeringen. 2003. *Handlingsplan for regeringens indsats i perioden 2003-2005 mod tvangsægteskaber, tvangslignende ægteskaber og arrangerede ægteskaber*.
- Regeringen. 2016. *National Handlingsplan for Forebyggelse af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol*.
- Rogers, Michaela. 2017. "Transphobic 'Honour'-Based Abuse: A Conceptual Tool". *Sociology* 51(2):225–40.
- Sanberg, Ruth og Janine H. L. J. Janssen. 2018. "The spectacle of the feminine Other: Reading migrant women's autobiographies about honour-based violence". *Women's Studies International Forum* 68:55–64.
- Schlytter, Astrid og Hanna Linell. 2010. "Girls with honour-related problems in a comparative perspective". *International Journal of Social Welfare* 19(2):152–61.
- Schlytter, Astrid og Devin Rexvid. 2013. "Män som offer och gärningsmän i hedersrelaterede sammenhang". i *Barn, utsatthet och heder*. Studentlitteratur AB.
- Schlytter, Astrid og Devin Rexvid. 2014. "Pojkars villkor i hederskontexten: LVU:s blinda fläck". i *Barnrätt - En antologi*, redigeret af A.-C. Cederborg og W. Warnling-Nerep. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Schlytter, Astrid og Devin Rexvid. 2016. *Mäns heder: att vara både offer och förövare*.
- Sedem, Mina og Laura Ferrer-Wreder. 2015. "Fear of the Loss of Honor: Implications of Honor-Based Violence for the Development of Youth and Their Families". *Child & Youth Care Forum* 44(2):225–37.
- Sen, Purna. 2005. "'Crimes of honour', value and meaning". S. 42–63 i *'Honour'. Crimes, paradigms, and violence against women*, redigeret af L. Welchman og S. Hossain. London & New York: Zed Books.
- Siddiqui, Hannana. 2005. "'There is no 'honour' in domestic violence, only shame!' Women's struggles against 'honour' crimes in the UK". S. 263–81 i *'Honour' Crimes, Paradigms, and Violence Against Women*, redigeret af L. Welchman og S. Hossain. London & New York: Zed Books.
- Siddiqui, Hannana. 2014. "Violence against Minority Women: Tackling Domestic Violence, Forced Marriage and 'Honour' Based Violence". University of Warwick.
- Skytte, Marianne. 2016. *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. 4. udgave, 1. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.
- Standish, Katerina. 2014. "Understanding cultural violence and gender: honour killings". *Journal of Gender Studies* 23(2):111–24.
- Stark, Evan og Marianne Hester. 2019. "Coercive Control: Update and Review". *Violence Against Women* 25(1):81–104.
- Styrelsen for International Rekruttering og Integration. 2018. *Metodehæfte til arbejde med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol*. København: Styrelsen for International Rekruttering og Integration.
- Sørensen, Bo Wagner. 2013. "Voldens Kontinuum og kvinders voldserfaringer". *Sociologi i dag* 43(4): 69-93.
- Sørensen, Bo Wagner, Yvonne Mørck, og Sofie Danne-skiold-Samsøe. 2012. "Tavshed og vold mod kvinder. Erfaringer fra et projekt om vold mod kvinder i etniske minoritetsmiljøer". *Tidsskriftet Antropologi* (65):103–27.

Terman, Rochelle L. 2010. "To Specify or Single Out: Should We Use the Term 'Honor Killing'?" *Muslim World Journal of Human Rights* 7(1):1554–4419.

Thapar-Björkert, Suruchi. 2011. "Conversations across borders: Men and honour-related violence in the UK and Sweden". S. 182–200 i *Honour, Violence, Women and Islam*, redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. London: Routledge.

Van Baak, Carlijn, Brittany E. Hayes, Joshua D. Freilich, og Steven M. Chermak. 2018. "Honor Crimes in the United States and Offenders' Neutralization Techniques". *Deviant Behavior* 39(2):187–202.

Welchman, Lynn og Sara Hossain, red. 2005. *"Honour": Crimes, Paradigms and Violence against Women*. London: Zed Books [u.a.].

Wikan, Unni. 2008. *In Honor of Fadime: Murder and Shame*. Revised and extended, partly rewritten version. Chicago, Ill: Univ. of Chicago Press.

Wikström, Eva og Mehdi Ghazinour. 2010. "Swedish experience of sheltered housing and conflicting theories in use with special regards to honour related violence (HRV)". *European Journal of Social Work* 13(2):245–59.

Appendix:

Opgørelse over anvendt litteraturs vidensgrundlag samt metode

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Reference	Publikationstype	Metodisk grundlag
Abbas, Tahir. 2011. "Honour-related violence towards South Asian Muslim women in the UK". S. 16–28 i <i>Honour, Violence, Women and Islam</i> , redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. London: Routledge.	Forskningsbaseret publikation	Sociologisk teoretisk overblik og analyse af politiske tiltag
Abu-Ras, Wahiba. 2007. "Cultural Beliefs and Service Utilization by Battered Arab Immigrant Women". <i>Violence Against Women</i> 13(10):1002–28.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Statistisk analyse på baggrund af interviews med 86 voldsramte kvinder, alle immigreret til Storbritannien, alle med arabisk baggrund.
Akpinar, Aylin. 2003. "The Honour/Shame Complex Revisited: Violence against Women in the Migration Context". <i>Women's Studies International Forum</i> 26(5): 425–42.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Analyse af to livshistorie-interviews
Alizadeh, Venus, Ingrid Hylander, Tahire Kocturk, og Lena Törnkvist. 2010. "Counselling young immigrant women worried about problems related to the protection of 'family honour' – from the perspective of midwives and counsellors at youth health clinics". <i>Scandinavian Journal of Caring Sciences</i> 24(1):32–40.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Interviews med frontmedarbejdere
Aplin, Rachael. 2017. "Exploring the role of mothers in 'honour' based abuse perpetration and the impact on the policing response". <i>Women's Studies International Forum</i> 60:1–10.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Interviews og gennemgang af politisager
Aplin, Rachael. 2019. <i>Policing UK Honour-Based Abuse Crime</i> . Cham: Springer International Publishing.	Forskningsbaseret publikation	Gennemgang af politisager

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Aujla, Wendy og Aisha Gill. 2014. "Conceptualizing 'Honour' Killings in Canada: An Extreme Form of Domestic Violence?" <i>International Journal of Criminal Justice Sciences</i> 9(1):153–66.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Casestudier af æresdrab
Bates, Lis. 2018. "Females perpetrating honour-based abuse: controllers, collaborators or coerced?" <i>Journal of Aggression, Conflict and Peace Research</i> 10(4):293–303.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Gennemgang af 1474 sager fra politiarkiv og styrelser. Suppleret med otte kvalitative interviews med involverede frontmedarbejdere.
Bates, Lis. 2019. "Male victims of honour-based violence and abuse: Who does what to whom, and why?"	Konferencebidrag	Gennemgang af sager om æresrelaterede forbrydelser med mandlige ofre
Begikhani, Nazand, A. K. Gill, og G. Hague. 2015. <i>Honour-based violence: Experiences and counter-strategies in Iraqi Kurdistan and the UK Kurdish diaspora</i> . Farnham: Ashgate.	Forskningsbaseret publikation	Feltarbejde og 131 interviews med volds ofre, voldsudøvere, frontmedarbejdere mm.
Bhanbhro, S., Anna Cronin de Chavez, og Adelaide Lusambili. 2016. "Honour based violence as a global public health problem: a critical review of literature". <i>International Journal of Human Rights in Healthcare</i> 9(3):198–215.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Litteraturreview
Björktomt, Siv-Britt. 2019. "Honor-Based Violence in Sweden – Norms of Honor and Chastity". <i>Journal of family Violence</i> .	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Kvalitative interviews med 11 kvinder, syv af dem mindreårige
Blum, Esther, Reashelle Braiden, og Tuula Heinonen. 2016. "Service Delivery Considerations in Dealing with Honour-based Violence". <i>Canadian Ethnic Studies</i> 48(3):129–48.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Interviews med frontmedarbejdere og ofre

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Bredal, Anja. 2019. "Is honour-related violence a form of violence? Challenges and risks in conceptualising diversity in violence in close relations?" Oslo.	Konferencebidrag	Teoretisk analyse
Chantler, Khatidja. 2012. "Recognition of and Intervention in Forced Marriage as a Form of Violence and Abuse". <i>Trauma, Violence, & Abuse</i> 13(3):176–83.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Teoretisk funderet analyse af eksisterende litteratur på området.
Chesler, Phyllis. 2009. "Are honor killings simply domestic violence?". <i>Middle East Quarterly</i> 16(2).	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Analyse af avisartikler
Coomaraswamy, Radhika. 2005. "Preface: Violence against women and 'crimes of honour'". i <i>"Honour". Crimes, paradigms and violence against women</i> , redigeret af L. Welchman og S. Hossain. London & New York: Zed Books.	Forskningsbaseret publikation	Introduktion til antologi
Cooney, Mark. 2014a. "Death by family: Honor violence as punishment". <i>Punishment & Society</i> 16(4):406–27.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Teoretisk sociologisk analyse
Cooney, Mark. 2014b. "Family Honour and Social Time". <i>The Sociological Review</i> 62(2_suppl):87–106.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Teoretisk sociologisk analyse
Cooper, Robin, J. P. Linstroth, og Julia Chaitin. 2009. "Negotiating the Transnationality of Social Control: Stories of Immigrant Women in South Florida". <i>Forum: Qualitative Social Research</i> 10(3).	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	6 livshistorie-interviews
Danneskiold-Samsøe, Sofie, Yvonne Mørck, og Bo Wagner Sørensen. 2011. <i>Familien betyder alt: vold mod kvinder i etniske minoritetsfamilier</i> . 1. udg., 2. opl. Frederiksberg: Frydenlund.	Forskningsbaseret publikation	42 interviews med voldsramte kvinder, 25 interviews med krisecentre
Danneskiold-Samsøe, Sofie, Yvonne Mørck, og Bo Wagner Sørensen. 2019. <i>Æresrelateret social kontrol: teori og praksis i socialt arbejde</i> . Kbh.: Akademisk Forlag.	Fagfællebedømt publikation	Interviews med frontmedarbejdere og eksperter på området. Tidligere interviews med minoritetsetniske kvinder, der har været udsat for vold.
Dickson, Pat. 2014. "Understanding victims of honour-based violence". <i>Community Practitioner</i> 87(7):30–33.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Litteraturreview

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Elakkary, Sally, Barbara Franke, Dina Shokri, Sven Hartwig, Michael Tsokos, og Klaus Püschel. 2014. "Honor crimes: review and proposed definition". <i>Forensic Science, Medicine, and Pathology</i> 10(1):76–82.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Litteraturreview
Eldén, Åsa. 2011. "Men's Violence and women's responsibility". S. 128–41 i <i>Honour, Violence, Women and Islam</i> , redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. Oxfordshire: Routledge.	Forskningsbaseret publikation	Sagsgennemgang
Ermers, Robert. 2018. <i>Honor Related Violence: A New Social Psychological Perspective</i> . London New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group.	Forskningsbaseret publikation	Socialpsykologisk analyse af æresrelateret vold gennem andre forskeres cases.
Eshareturi, Cyril, Christine Lyle, og Angela Morgan. 2014. "Policy Responses to Honor Based Violence: A Cultural or National Problem?" <i>Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma</i> 23(4).	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Litteraturreview
Gangoli, Geetanjali, Khatidja Chantler, Marianne Hester, og Ann Singleton. 2011. "Understanding forced marriage: definitions and realities". i <i>Forced Marriage: Introducing a Social Justice and Human Rights Perspective</i> . Zed Books.	Forskningsbaseret publikation	Litteraturreview
Gangoli, Geetanjali, Aisha Gill, Natasha Mulvihill, og Marianne Hester. 2018. "Perception and Barriers: Reporting Female Genital Mutilation". <i>Journal of Aggression, Conflict and Peace Research</i> 10(4):251–60.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Kvalitative interviews med 14 kvinder udsat for omskæring.
Gill, Aisha. 2008. "'Crimes of Honour' and Violence against Women in the UK". <i>International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice</i> 32(2):243–63.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Deltagerobservation af et rundbordsmøde med repræsentanter fra 20 britiske kvinderettigheds-grupper.
Gill, Aisha. 2009. "Honor Killings and the Quest for Justice in Black and Minority Ethnic Communities in the United Kingdom". <i>Criminal Justice Policy Review</i> 20(4):475–94.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Gennemgang af politisager
Gill, Aisha. 2013. "Feminist Reflections on Researching So-called 'Honour' Killings". <i>Feminist Legal Studies</i> 21(3):241–61.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Feltarbejde

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Gill, Aisha K. og Sundari Anitha, red. 2011. <i>Forced Marriage: Introducing a Social Justice and Human Rights Perspective</i> . London: Zed Books.	Forskningsbaseret publikation	Antologi
Gill, Aisha K., Nazand Begikhani, og Gill Hague. 2012. "'Honour'-based violence in Kurdish communities". <i>Women's Studies International Forum</i> 35(2):75–85.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Interviews med frontmedarbejdere
Gill, Aisha K. og Avtar Brah. 2014. "Interrogating cultural narratives about 'honour'- based violence". <i>European Journal of Women's Studies</i> 21(1):72–86.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Casestudie af ét æresdrab
Gill, Aisha K. og Heather Harvey. 2017. "Examining the Impact of Gender on Young People's Views of Forced Marriage in Britain". <i>Feminist Criminology</i> 12(1):72–100.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Spørgeskema og interviews med briter af asiatisk afstamning
Grutzky, Eduardo og Lars Åberg. 2013. <i>Heder och samvete: en bok om hederskultur i Sverige</i> . Stockholm: Fri Tanke förlag.	Forskningsbaseret publikation	Analyse af den svenske debat om æreskultur og myndighedernes tilgang til problematikken
Grzyb, Magdalena A. 2016. "An explanation of honour-related killings of women in Europe through Bourdieu's concept of symbolic violence and masculine domination". <i>Current Sociology</i> 64(7):1036–53.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Teoretisk analyse
Hayes, Brittany, Joshua Freilich, og Steven Chermak. 2016. "An Exploratory Study of Honor Crimes in the United States". <i>Journal of Family Violence</i> 31(3):303–14.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Kortlægning og analyse af omfang af æresrelateret vold gennem offentligt tilgængeligt materiale.
Hellgren, Zenia og Barbara Hobson. 2008. "Cultural Dialogues in the Good Society: The Case of Honour Killings in Sweden". <i>Ethnicities</i> 8(3):385–404.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Analysere tre cases på baggrund af medieomtale
Idriss, Mohammad Mazher. 2011. "Honour, violence, women and Islam - an introduction". S. 1–15 i <i>Honour, Violence, Women and Islam</i> , redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. London: Routledge.	Forskningsbaseret publikation	Antologi
Idriss, Mohammad Mazher. 2017. "Not domestic violence or cultural tradition: is honour-based violence distinct from domestic violence?" <i>Journal of Social Welfare and Family Law</i> 39(1):3–21.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Interviews med frontmedarbejdere og ofre

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Idriss, Mohammad Mazher. 2018. "Key agent and survivor recommendations for intervention in honour-based violence in the UK". <i>International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice</i> 42(4):321–39.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Interviews med frontmedarbejdere og ofre
Järvinen, Margaretha. 2007. "Pierre Bourdieu". S. 345–66 i <i>Klassisk og moderne politisk teori</i> , redigeret af L. B. Kaspersen og J. Loftager. København: Hans Reitzels Forlag.	Forskningsbaseret publikation	Teoretisk analyse
Kelly, Liz. 1987. "The Continuum of Sexual Violence". i <i>Women, Violence and Social Control</i> , redigeret af J. Hanmer og M. Maynard. Houndmills: Macmillan Press.	Forskningsbaseret publikation	Kvalitative interviews med 60 kvinder og følgeinterviews med 45 af disse.
Keskinen, Suvi. 2011. "Troublesome Differences—Dealing with Gendered Violence, Ethnicity, and 'Race' in the Finnish Welfare State". <i>Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention</i> 12(2):153–72.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Interviews med frontmedarbejdere og diskursanalyse heraf
Keyhani, Nootash. 2013. "Honour crimes as gender-based violence in the UK: a critical assessment". <i>UCL Journal of Law and Jurisprudence</i> 2:255–77.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Teoretisk feministisk analyse
Khan, Roxanne, Shamam Saleem, og Michelle Lowe. 2018. "'Honour'-based violence in a British South Asian community". <i>Safer Communities</i> 17(1):11–21.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Spørgeskemaundersøgelse, ikke-tilfældig udvælgelse
Korteweg, Anna. 2012. "Understanding Honour Killing and Honour-Related Violence in the Immigration Context: Implications for the Legal Profession and Beyond". <i>Canadian Criminal Law Review</i> 16(2):135–60.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Casestudier af æresdrab
Korteweg, Anna C. 2013. "'Honour Killing' in the Immigration Context: Multiculturalism and the Racialization of Violence against Women". <i>Politikon</i> 41(2):1–26.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Komparativ analyse af to retssager
Korteweg, Anna og Gökçe Yurdakul. 2009. "Islam, Gender, and Immigrant Integration: Boundary Drawing in Discourses on Honour Killing in the Netherlands and Germany". <i>Ethnic and Racial Studies</i> 32(2):218–38.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Diskursanalyse af nyhedsartikler
Liebmann, Louise Lund. 2014. "Et spørgsmål om ære? Intertekstuelle læsninger af fortællinger om æresrelateret vold". Københavns Universitet, København.	Afhandling	Kvalitative interviews med 14 kvinder samt analyse af 90 nyhedsartikler og 2 selvbiografier

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Liebmann, Louise Lund og Tine Marqvardsen. 2016. "Andet og mere end ære på spil". <i>Religion</i> (1):18–24.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Affektteoretisk analyse af computerspil
Mayeda, David Tokiharu og Raagini Vijaykumar. 2016. "A Review of the Literature on Honor-Based Violence: Literature Honor-Based Violence". <i>Sociology Compass</i> 10(5):353–63.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Litteraturreview
Meetoo, Veena og Heidi Safia Mirza. 2007. "There is nothing "honourable" about honour killings: Gender, violence and the limits of multiculturalism". <i>Women's Studies International Forum</i> 30(3):187–200.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Diskursanalyse
Mojab, Shahrzad. 2012. "The Politics of Culture, Racism, and Nationalism in Honour Killing". <i>The Canadian Criminal Law Review Summer</i> (16):115–34.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Feministisk teoretisk analyse, der drager på egen oplevelse med deltagelse i to retssager om æresdrab.
Nicole L Asquith. 2015. "Honour, Violence and Heteronormativity". <i>International Journal for Crime, Justice and Social Democracy</i> 4(3):73–84.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Teoretisk feministisk analyse
Oberwittler, Dietrich og Julia Kasset. 2011. BKA-Forschungsreihe. Band 42: <i>Ehrenmorde in Deutschland: 1996 - 2005 ; eine Untersuchung auf der Basis von Prozessakten</i> . Wiesbaden, 1991-2000: s.n.	Forskningsbaseret publikation	Analyse af sager om æresdrab fra medieomtale og retssager
Ouis, Pernilla. 2009. "Den verkliga kulturkonflikten? Islamisk sexualmoralism i liberala Sverige". <i>Socialvetenskaplig Tidskrift</i> (3–4):Årgång 16, 350-368.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Teoretisk moralanalyse. Trækker på tidligere forskning, der udførte fokusgruppeinterviews med i alt 384 muslimske teenagepiger.
Payton, Joanne. 2011. "Collective crimes, collective victims. A case study of the murder of Banaz Mahmoud". S. 67–79 i <i>Honour, Violence, Women and Islam</i> , redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. London: Routledge.	Forskningsbaseret publikation	Casestudie af ét æresdrab
Payton, Joanne. 2014. "'Honor,' Collectivity, and Agnation: Emerging Risk Factors in 'Honor'-Based Violence". <i>Journal of Interpersonal Violence</i> 29(16):2863–83.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Sagsgennemgang
Reddy, Rupa. 2008. "Gender, Culture and the Law: Approaches to 'Honour Crimes' in the UK". <i>Feminist Legal Studies</i> 16(3):305–21.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Teoretisk analyse

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Rogers, Michaela. 2017. "Transphobic 'Honour'-Based Abuse: A Conceptual Tool". <i>Sociology</i> 51(2):225-40.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Narrative interviews med 15 transpersoner
Sanberg, Ruth og Janine H. L. J. Janssen. 2018. "The spectacle of the feminine Other: Reading migrant women's autobiographies about honour-based violence". <i>Women's Studies International Forum</i> 68:55-64.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Analyse af selvbiografier fra 16 ofre for æresrelateret vold
Schlytter, Astrid og Hanna Linell. 2010. "Girls with honour-related problems in a comparative perspective". <i>International Journal of Social Welfare</i> 19(2):152-61.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Komparativ analyse af 37 byretssager om tvangsfjernede piger i alderen 13-18. 13 af de 17 sager bliver vurderet til at være æresrelaterede.
Schlytter, Astrid og Devin Rexvid. 2013. "Män som offer och gärningsmän i hedersrelaterede sammenhang". i <i>Barn, utsatthet och heder</i> , redigeret af S. Alakoski & G. Silfvenberg. Stockholm: Ersta Sköndal högskola förlag.	Forskningsbaseret publikation	Analyse af 2 æresdrab og 3 tvangs-ægteskaber gennem retsdokumenter, avisartikler og en autobiografi, suppleret med interviews med fagpersoner.
Schlytter, Astrid og Devin Rexvid. 2014. "Pojkars villkor i hederskontexten: LVU:s blinda fläck". i <i>Barnrätt - En antologi</i> , redigeret af Ann-Christin Cederborg og W. Warnling-Nerep. Stockholm: Norstedts Juridik.	Forskningsbaseret publikation	Sagsgennemgang
Schlytter, Astrid og Devin Rexvid. 2016. <i>Mäns heder: att vara både offer och förövare</i> . Lund: Studentlitteratur.	Forskningsbaseret publikation	Sagsgennemgang
Sedem, Mina og Laura Ferrer-Wreder. 2015. "Fear of the Loss of Honor: Implications of Honor-Based Violence for the Development of Youth and Their Families". <i>Child & Youth Care Forum</i> 44(2):225-37.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Litteraturreview samt interviews med unge minoritetsetniske kvinder og deres familiemedlemmer, i alt 23.
Sen, Purna. 2005. "'Crimes of honour', value and meaning". i "Honour". <i>Crimes, paradigms, and violence against women</i> , redigeret af L. Welchman og S. Hossain. London & New York: Zed Books.	Forskningsbaseret publikation	Analyse af straffelovgivning
Siddiqui, Hannana. 2005. "'There is no 'honour' in domestic violence, only shame!' Women's struggles against 'honour' crimes in the UK". i <i>"Honour" Crimes, Paradigms, and Violence Against Women</i> , redigeret af L. Welchman og S. Hossain. London & New York: Zed Books.	Forskningsbaseret publikation	Analyse af offentligt tilgængelig viden om æresrelaterede voldssager.

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Siddiqui, Hannana. 2014. "Violence against Minority Women: Tackling Domestic Violence, Forced Marriage and 'Honour' Based Violence". University of Warwick.	Afhandling	Feltstudie i civilsamfundsorganisation, der arbejder med æresrelateret vold
Standish, Katerina. 2014. "Understanding cultural violence and gender: honour killings". <i>Journal of Gender Studies</i> 23(2):111–24.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Overblik over eksisterende litteratur og gennemgang af forebyggende initiativer.
Stark, Evan og Marianne Hester. 2019. "Coercive Control: Update and Review". <i>Violence Against Women</i> 25(1):81–104.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Review af den lovmæssige og akademiske udvikling og brug af begrebet "coercive control"
Sørensen, Bo Wagner, Yvonne Mørck, og Sofie Danneskiold-Samsøe. 2012. "Tavshed og vold mod kvinder. Erfaringer fra et projekt om vold mod kvinder i etniske minoritetsmiljøer". <i>Tidsskriftet Antropologi</i> (65):103–27.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	42 interviews med voldsramte kvinder, 25 interviews med krisecentre
Sørensen, Bo Wagner. 2013. "Voldens Kontinuum og kvinders voldserfaringer". <i>Sociologi i dag</i> 43(4):69–93	Fagfællebedømt tidsskrift	Baseret på 20 danske kvinders voldshistorie
Terman, Rochelle L. 2010. "To Specify or Single Out: Should We Use the Term 'Honor Killing'?" <i>Muslim World Journal of Human Rights</i> 7(1).	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Diskursanalyse
Thapar-Björkert, Suruchi. 2011. "Conversations across borders: Men and honour-related violence in the UK and Sweden". S. 182–200 i <i>Honour, Violence, Women and Islam</i> , redigeret af M. M. Idriss og T. Abbas. London: Routledge.	Forskningsbaseret publikation	Komparativ analyse af policy initiativer i Sverige og Storbritannien
Van Baak, Carlijn, Brittany E. Hayes, Joshua D. Freilich, og Steven M. Chermak. 2018. "Honor Crimes in the United States and Offenders' Neutralization Techniques". <i>Deviant Behavior</i> 39(2):187–202.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Gennemgang af politisager

Anvendt forskningslitteratur samt regeringsdokumenter

Welchman, Lynn og Sara Hossain, red. 2005. "Honour": <i>Crimes, Paradigms and Violence against Women</i> . London: Zed Books [u.a.].	Forskningsbaseret publikation	Antologi
Wikan, Unni. 2008. In <i>Honor of Fadime: Murder and Shame</i> . Chicago, Ill: Univ. of Chicago Press.	Forskningsbaseret publikation	Analyse af politiafhøringer, retsprocesser og interviews med familiemedlemmer.
Wikström, Eva og Mehdi Ghazinour. 2010. "Swedish experience of sheltered housing and conflicting theories in use with special regards to honour related violence (HRV)". <i>European Journal of Social Work</i> 13(2):245–59.	Fagfællebedømt tidsskriftsartikel	Interviews

Anvendt gråliteratur

Reference	Publikationstype	Metodisk grundlag
Als Research. 2011. <i>Ung i 2011 - Nydanske unges oplevelse af social kontrol, frihed og grænser</i> . Als Research.	Rapport udarbejdet af konsulenthus	Spørgeskemaundersøgelse blandt 2912 15-20 årige suppleret med en håndfuld kvalitative interviews.
Als Research. 2014. <i>Kønsroller og social kontrol blandt unge med etnisk minoritetsbaggrund</i> . Als Research.	Rapport udarbejdet af konsulenthus	59 anonyme informantinterviews, herunder 37 interview med unge kvinder og mænd fortrinsvis mellem 18 og 25 år, samt 22 interview med forældre. Suppleret med 11 baggrundsinterviews med relevante ressourcepersoner og forskere.
Als Research. 2015. <i>Nydanske LGBT-personers levevilkår</i> . Als Research.	Rapport udarbejdet af konsulenthus	50 dybdegående interviews med nydanske LGBT-personer, samt 8 supplerende interviews med ressourcepersoner, eksperter og pårørende. Spørgeskemaundersøgelse besvaret af i alt 3.319 respondenter, hvoraf 137 er nydanske LGBT-personer. Holdningssurvey besvaret af i alt 1.002 nydanske respondenter.
Als Research. 2018. <i>Unge oplevelser af negativ social kontrol</i> . Als Research.	Rapport udarbejdet af konsulenthus	Spørgeskemaundersøgelse besvaret af 4565 unge, heraf 3482 med ikke-vestlig oprindelse. Kvalitative interviews med 10 minoritetsetniske unge og 16 minoritetsetniske forældre.

Anvendt gråliteratur

Ankestyrelsen. 2018. <i>Ankestyrelsens undersøgelse af længerevarende udlandsophold blandt børn og unge med ikke-vestlig baggrund</i> . Ankestyrelsen.	Rapport	Spørgeskemaundersøgelse blandt 95 kommuner; en gennemgang af 15 sager om længerevarende udlandsophold fra tre kommuner og interview med sagsbehandlere, faglige ledere, faglige konsulenter og skoleledere i fire kommuner.
Brandon, James og Salam Hafez. 2008. <i>Crimes of the community: Honour-based violence in the UK</i> . Centre for Social Cohesion.	Rapport udarbejdet af forskningsinstitution	Interviews med ofre og praktikere
Bredal, Anja. 2011. <i>Mellom magt og avmakt: om unge menn, tvangsekteskap, vold og kontroll</i> . Oslo: ISF-Inst.	Rapport udarbejdet af forskningsinstitution	(Gruppe- og individuelle) interviews med unge mænd og to kvinder over temaet 'kontrollerende kærester'.
Bråten, Beret og Olav Elgvin. 2014. <i>Forskningsbasert politikk? En gjennomgang av forskningen på tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet, og av de politiske tiltakene på feltet</i> . 16. Oslo: Fafo.	Rapport udarbejdet af forskningsinstitution	Litteraturreview
Børns Vilkår. 2019. <i>Adfærdskontrol og tankefængsel. Børns oplevelser med negativ social kontrol</i> . Børns Vilkår.	Rapport	Kortlægning af viden; analyse af 459 udvalgte samtaler på BørneTelefonen. Suppleret med 10 kvalitative interviews med voksne, der er brudt ud af social kontrol.
Danmarks Statistik. 2018. "1.700 kvinder kom på kvindekrisecenter i 2017".	Faktaark	Registerdata
Europarådet. 2011. <i>Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet</i> . 210. Istanbul: Europarådet.	Konvention	-

Anvendt gråliteratur

<p>Friberg, Jon Horgen og Mathilde Bjørnset. 2019. <i>Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll</i>. 1. FAFO.</p> <p>Haugen, Gry Mette D., Veronika Paulsen, og Joakim Caspersen. 2017. <i>Barnevernets arbeid mod vold i minoritetsfamilier</i>. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.</p>	<p>Rapport</p> <p>Rapport udarbejdet af forskningsinstitution</p>	<p>Spørgeskemaundersøgelse blandt 7627 norske skoleelever ml 16-17 år. Suppleret med 8 fokusgruppeinterviews med i alt 60 forældre med pakistansk, somalisk eller srilankansk baggrund.</p> <p>Spørgeskemaundersøgelse blandt 188 ledere af børneværnstjenester. Kvalitative interviews med 18 ressourcepersoner, 10 unge og 6 forældre.</p>
<p>Her Majesty's Inspectorate of Constabulary. 2015a. <i>The depths of dishonour: Hidden voices and shameful crimes. An inspection of the police response to honour-based violence, forced marriage and female genital mutilation</i>.</p>	<p>Evalueringsrapport for offentligt organ</p>	<p>Undersøgelse og evaluering af ofres vej gennem og oplevelse af politiets sagsbehandling. Herunder interviews med 34 volds ofre.</p>
<p>Her Majesty's Inspectorate of Constabulary. 2015b. <i>Victim/survivor voices - a participatory research project</i>.</p>	<p>Evalueringsrapport for offentligt organ</p>	<p>Semi-strukturerede og gruppeinterviews med i alt 50 ofre for æresrelaterede forbrydelser.</p>
<p>Lidén, Hilde, Anja Bredal, og Eilev Hegstad. 2015. "Andre delrapport i følgeevalueringen av Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet 2013–2016". 164.</p>	<p>Evalueringsrapport for offentligt organ</p>	<p>Evaluering af politisk handlingsplan. Herunder bl.a. dokumentanalyse, interviews med ofre og frontpersoner samt elektronisk spørgeskemaundersøgelse.</p>
<p>Lidén, Hilde, Anja Bredal, og Liza Reisel. 2014. <i>Transnasjonal oppvekst. Om lengre utenlandsopphold blant barn og unge med innvandrerbakgrunn</i>. 05. Institutt for Samfunnsforskning.</p>	<p>Rapport udarbejdet af forskningsinstitution</p>	<p>Dokumentanalyse, kortlægning af registerdata, kvalitative og etnografiske interviews med børn/unge og forældre, samt interviews med repræsentanter fra 25 folkeskoler.</p>
<p>Liversage, Anika. 2019. <i>Kortlægning: Metoder i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol</i>. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.</p>	<p>Rapport udarbejdet af forskningsinstitution</p>	<p>Litteraturgennemgang samt interviews med 21 praktikere og 15 forskere/forfattere.</p>

Anvendt gråliteratur

Liversage, Anika og Christiane Præstgaard Christensen. 2017. Etniske minoritetsunge i Danmark. <i>En undersøgelse af årgang 1995</i> . 17:08. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.	Rapport udarbejdet af forskningsinstitution	Spørgeskemaundersøgelse blandt 5173 18-årige, heraf 877 minoritetsetniske danskere.
Liversage, Anika og Helene Jepsen. 2019. <i>Evaluering af RED Safehouse II. Et sikkert botilbud for unge på flugt fra æresrelaterede konflikter</i> . VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.	Rapport udarbejdet af forskningsinstitution	Interviews med beboere og medarbejdere på RED Safehouse.
Madsen, Diana Højlund. 2005. <i>Fanget mellem lov og liv. Rapport om voldsramte minoritetskvinder i Norden</i> . Center for Ligestillingsforskning, Roskilde Universitet.	Rapport udarbejdet af forskningsinstitution	Undersøgelse af voldsramte kvinder i Norden.
Oldrup, Helene, Sara Andersen, Sofia Kjær, Nina Haggren Nielsen, og Cathrine Birk von Rosen. 2018. <i>Psykiske, fysiske og sociale konsekvenser af psykisk vold i parforhold. Kortlægning af forskning</i> . Lev uden vold.	Rapport	Kortlægning af eksisterende forskning via databasesøgning.
Oldrup, Helene og Sofia Kjær. 2018. <i>Kortlægning af definitioner og begreber om psykisk vold</i> . København: Lev uden vold.	Rapport	Litteraturreview
Paulsen, Veronika, Kristin Thorshaug, og Berit Berg. 2014. <i>Møter mellom innvandrere og barnevernet. Kunnskapsstatus</i> . NTNU Samfunnsforskning.	Rapport udarbejdet af forskningsinstitution	Litteraturreview
Regeringen. 2003. <i>Handlingsplan for regeringens indsats i perioden 2003-2005 mod tvangsægteskaber, tvangslignende ægteskaber og arrangerede ægteskaber</i> .	Regeringsdokument	-
Regeringen. 2016a. <i>National Handlingsplan for Forebyggelse af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol</i> .	Regeringsdokument	-

